

Gençler için Yüksek Ökçeler / Ömer Seyfettin

© 2018, İnkılâp Kitabevi Yayın Sanayi ve Ticaret AŞ

Yayıncı ve Matbaa Sertifika No: 10614

Bu kitabın her türlü yayın hakları Fikir ve Sanat Eserleri Yasası gereğince İnkılâp Kitabevi'ne aittir. Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında, yayıncının izni alınmaksızın, hiçbir şekilde kopyalanamaz, çoğaltılamaz, yayımlanamaz ve dağıtılamaz.

Genel yayın yönetmeni Ahmet Bozkurt
Sayfa tasarım Ümit Yavuz
Kapak resmi Ömer Muz
Kapak uygulama Eylem Sezer
Düzeltili Asaf Taneri

ISBN: 978-975-10-2071-0

18 19 20 21 12 11 10 9
İstanbul, 2018

Baskı ve Cilt

İnkılâp Kitabevi Yayın Sanayi ve Ticaret AŞ
Çobançeşme Mah. Sanayi Cad. Altay Sk. No. 8
34196 Yenibosna – İstanbul
Tel : (0212) 496 11 11 (Pbx)

İNKILÂP Kitabevi Yayın Sanayi ve Ticaret AŞ
Çobançeşme Mah. Sanayi Cad. Altay Sk. No. 8
34196 Yenibosna – İstanbul
Tel : (0212) 496 11 11 (Pbx)
Faks : (0212) 496 11 12
posta@inkilap.com
www.inkilap.com

Ömer Seyfettin

YÜKSEK ÖKÇELER

Yayına Hazırlayan

S. Asaf Taneri

İNKILÂP

ÖMER SEYFETTİN'in ÖYKÜLERİ

1. İlk Düşen Ak
2. Yüksek Ökçeler
3. Bomba
4. Gizli Mabet
5. Bahar ve Kelebekler
6. Asilzadeler
7. Beyaz Lale
8. Memlekete Mektup
9. Mahcupluk İmtihanı
10. Yalnız Efe

YÜKSEK ÖKÇELER (Bu Kitaptaki Öyküler)

	Sayfa
Yüksek Ökçeler	7
Horoz	11
Dünyanın Nizamı	19
Türkçe Reçete	26
Nezle	32
Busenin Şekli-i İptidâisi	41
Bir Vasiyetname	51
Yemin	54
Çirkinliğin Esrarı	61
Baharın Tesiri	70
Havyar	83
Kıskançlık	89
Tavuklar	99
Apandisit	103
Beşeriyet ve Köpek	107
Muayene	117
Tuğra	119
Sultanlığın Sonu	123
Pireler	130
Kumrular	138
At	140
Mehmaemken	143

İzlenen Yöntem Hakkında...

Türk edebiyatının önemli isimlerinden biri olan Ömer Seyfettin bir yandan çağdaş Türk hikâyeciliğinin temellerini atarken bir yandan da Türkçe'nin sadeleştirilmesi ve yabancı sözcüklerden arınması için uğraş vermiş, dil konusunda yazılar yazmış, eski dile karşı çıkmış öncü bir yazarımızdır.

Ömer Seyfettin'in dille ilgili çalışmaları Atatürk tarafından da önemsenip değerlendirilmiş, dil devrimine ışık tutmuştur. Bununla birlikte zorunlu olarak yaşadığı dönemin Türkçesiyle yazan Ömer Seyfettin'in dili de zamanla yer yer eskimiş, kendi özlemi doğrultusundaki çabalar sayesinde birçok Arapça, Farsça sözcük kullanılmaz olmuştur.

Biz de bu değerlendirmeden hareketle, özellikle günümüz gençlerinin bu büyük yazarımızı daha rahat okuyup anlayabilmesi amacıyla bu yeni baskıyı yer yer sadeleştirip günümüz Türkçe'sine uyarladık. Örneğin kurunuvusta (ortaçağ), eleğimsağma (gökkuşağı), behimi (hayvani), istintak etmek (sorguya çekmek) v.b. gibi sözcükleri cümle içindeki anlamlarını da göz önüne alarak günümüzde kullanılanlarla değiştirdik. Kimi yerde ise yazarın özgün anlatımına, cümle yapısına, yarattığı atmosfere dokunmamak için bu tür sözcük ya da cümlelerin günümüz dilindeki karşılık ya da açıklamalarını sayfa altında dipnot olarak verdik.

Genç okuyucularımızın ilgiyle yararlanacağını umuyoruz.

YÜKSEK ÖKÇELER

Hatice Hanım pek genç yaşta dul kalmış zengin bir hanımcağızdı. On üç yaşındayken altmış altı yaşında bir kocaya vardığı için evlilik denen şeyden nefret etmişti. İşte hemen hemen on sene vardı ki, erkeğin hayali, zihnine romatizma, balgam, pamuk, vantuz, tentürdiyot yığınlarından yapılmış pis, asık suratlı, lanet bir heyula şeklinde gelirdi.

— Gençler başkadır! diyenlere,

— Aman, aman!.. Onlar da bir gün olup ihtiyarlamazlar mı? Sonra dertlerini kim çeker? diye haykırırdı. Başlıca merakı temizlikle namusluluktuktu. Göztepe'deki köşkünü hizmetçisi Eleni ile evlatlığı Gülter'le her sabah beraber temizler, aşçısı Mehmet'i her gün tıraş ettirir, zavallı Bolulu oğlanı tepeden tırnağa kadar beyazlar giymeye mecbur ederdi. Eleni de, Gülter de son derece namusluydular. Kileri kilitlemezdi, paraları meydanda dururdu. Hele Mehmet'in namusuna diyecek yoktu. Konuşurken gözlerini kaldırıp insanın yüzüne bile bakmazdı. Hatice Hanım köşkten hiçbir yere çıkmadığı için işi gücü adamlarını teftişti. Ha bire odaları dolaşır, tavan arasına çıkar, mutfığa inerdi. Derdi ki:

— Benim gibi olun! Ben kimse ile görüşüyor muyum? Sakın siz de komşuların hizmetçileriyle, uşaklarıyla konuşmayın. El, insanı azdırır!

Mehmet bile bu nasihati noktası noktasına tutmuştu. Arka bahçedeki mutfığında ona misafir, hemşeri filan, hatta

yabancı bir kedi bile gelmiyordu. Hatice Hanım belki günde on defa iner, onu yapayalnız, tenceresinin başında bulurdu. Hatice Hanım'ın temizlik, namus merakından başka bir de yüksek ökçe merakı vardı. Güzeldi, tombuldu, cıvıl cıvıl bir şeydi. Fakat boyu çok kısa olduğu için evin içinde de bir karışa yakın ökçeli iskarpinler giyerdi. Adeta bir cambaza dönmüştü.

Bu yüksek ökçelerle merdivenleri takır takır bir hamlede iner, ayağı burkulmadan bir aşağı bir yukarı koşar dururdu. Nihayet bir baş dönmesine uğradı. Çağırdığı doktor ilaç filan vermedi,

— Bütün rahatsızlığınıza sebep bu ökçelerdir hanımefendi, dedi. Onları çıkarın. Rahat, yünden, yumuşak bir terlik giyin. Hiçbir şeyiniz kalmaz

Hatice Hanım doktorun tavsiye ettiği bu yünden terlikleri aldırıldı. Gerçekten rahattı. İki gün içinde başının dönmesi falan geçti. Dizlerinde, baldırlarında sızı kalmadı. Fakat böyle tam vücudu rahat ettiği sırada ruhu derin bir azap duydu. Dokuz senelik adamlarının iki gün içinde birdenbire ahlakları bozulmuştu. Eleni'yi kendi diş fırçasıyla ağzını yıkarken, Gülter'i kilerde reçel kavanozunu boşaltırken görmüştü. Mehmet'i et günü olmadığı halde koca bir sahan külbastıyı yerken yakaladı:

— Ne oldu bunlara Allahım? Bunlara ne oldu, bunlara? diyordu.

Bir hafta içinde adamlarının on beşten fazla hırsızlığını, yolsuzluğunu yakaladı. Hele Mehmet'i komşu paşanın neferleriyle koca bir lenger' pirinç pilavını atıştırırken görünce hiddetinden ne yapacağını şaşırırdı. O gün her tarafı kilitledi.

(1) Lenger: Yayvan ve kenarları geniş, büyük bakır kap.

Gerçekten çalınacak bir şey kalmamıştı. Ertesi gün biraz geç kalktı. Aşağıya indi, Gülter'le Eleni meydanda yoktu. Yürüdü, mutfığa doğru gitti. Gözleri aralık kapıya ilişince az daha nefesi duracaktı. Mehmet ocağın başında kısa iskemleye çökmüş, bir dizine Eleni'yi, bir dizine Gülter'i oturtmuş; kalın kollarını ikisinin bellerine halattan bir kemer gibi sarmıştı. Hatice Hanım bu tablonun rezaletini görmemek için gözlerini kapadı. Fakat kulaklarının kapağı olmadığı için konuştuklarını duymazlık edemedi.

Mehmet diyordu ki:

— Ülen Gülter, sen artık şeker filan getirmeyon?

Gülter,

— Her taraf kilitli, ne yapayım? diyordu.

Mehmet tuhaf bir şapırtı içinde Eleni'ye de,

— Ülen gece niçin gelmiyon? Sana helva yapıp saklayon! sorusunu soruyordu.

Eleni,

— Yakalanacağız vre! Sonra Hanım bizi kovacak! diye çırpınıyordu.

Aralarında çıtır pıtır bir sohbet başladı.

Hatice Hanım gözünü açmıyor, yüreği çarparak merakla dinliyordu.

Gülter,

— Ah o terlikler! dedi. Her işimizi bozdu. Hanımın geldiği hiç duyulmuyor. Ne yapsak yakalanıyoruz. Eskiden ne iyiydi. Yüksek ökçelerinin takırtısından evin en üst katında kııldadığını duyardık.

Sohbet uzadıkça kendi göremediği başka rezaletlerin ayrıntılı hikâyelerini işitiyordu. Dayanamadı. Gözlerini açtı,

— Sizi alçak, hırsız, namussuzlar. Defolun şimdi evim-

den! diye haykırdı.

.....
Bu, dokuz senelik sadık hizmetçilerini hemen kapı dışarı etti.

* * *

Aşçı, işçi, artık ne kadar adam aldıysa hepsi arsız, hırsız, yüzüstü; namussuz çıkıyordu. Tam iki sene bir adamakıllısına rast gelmedi. Malı mülkü varken, hiçbir sıkıntısı yokken bu hizmetçi üzüntüsünden zayıflıyor, sararıp soluyordu. Baktı olmayacak! Yine yüksek ökçeli iskarpinlerini giydi. Hizmetçilerinin arsızlıklarını, uğursuzluklarını, namussuzluklarını göremez oldu.

Benzine kan geldi. Gerçi yine başı dönmeye başladı. Fakat sesi işitilmeyen ökçesiz terlik giydireceğini düşünerek doktora kendini göstermiyor,

— Hiç olmazsa şimdi yüreğim rahat ya!.. diyordu.

Zaman Gazetesi, 24.7.1335 (1919)

HOROZ

Bir genç kızın defterinden alınmıştır.

.....
... Yine bugün derin bir ıstırap içinde kıvranıyordum! Annem, babam, kardeşlerim, akrabalarım, hepsi; hepsi bana çılgin gözüyle bakıyorlar. Çünkü kocaya varmak istemiyorum! Dün tanımadığım ihtiyar bir doktora beni uzun uza-dıya muayene ettirdiler. Zavallı adam,

— KIZINIZIN sinirleri bozuk. Tebdili hava lazım, dedi.

Halbuki ben biliyorum, hiçbir şeyim yok. Sağlığım yerinde. Aklım başımda. Yalnız koca istemiyorum...

— Niçin? diyenlere,

— Niçinse niçin.., diye tersliyorum.

Niçin olduğunu söylesem gülecekler. Kaçıklığıma hükmedecekler. Fakat bu kesin kararımda o kadar haklıyım ki... Bütün dünya bir araya gelse fikrimi değiştiremez. Ben genç kızların hayallerinde, rüya bulutlarından kurulmuş bir taht üstünde oturttukları "koca" denen mabudun⁽¹⁾ ruhunu anladım. Yani erkeğin içyüzünü biliyorum. Ondan öyle ürküyorum ki... Böyle bir isteyen çıktı mı, sanki bir ejderhanın ağzına atılacakmışım gibi bağırmaya, haykırmaya, kendimi yerlere çarpmaya başlıyorum. İşte bunun için evde bana deli diyorlar.

* * *

(1) Mabut: Kendisine tapılacak varlık, tanrı, ilah.

Evet, ben erkeğin içyüzünü anladım. Benim kadar dünyada, hiçbir kız, hiçbir kadın bu zalimi anlayamamıştır. Onu derin derin inceledim. Ruhundaki anlamı duydum.

İstasyonun uzağındaki تنها köşkümüz bu 'keşfim' için bana pek uygun bir muhit oldu. Biz ailece insanlardan uzak dururuz. Ne misafirliğe gideriz ne de bize gelirler. Adeta bir çiftlik hayatı süreriz. Bütün zamanım babamın verdiği bilimsel, ahlaki kitapları okumakla, kardeşlerimin anlamsız, münasebetsiz iddialarını dinlemekle geçer. Okumadığım zaman tavukların bahçesindeyim, yemlerini ben veririm. Fölluktan yumurtalarını ben toplarım. Kuluçkalara ben bakarım. Ah bu tavuklar!.. Dünyada bunlar kadar sevimli, bunlar kadar kendi hallerinde, bunlar kadar saf, bunlar kadar masum bir mahluk var mıdır? Hayatları bütünüyle bir görev, bütünüyle bir fedakârlık destanıdır. Bizi beslemek için muntazaman yumurtlarlar. Civciv çıkarmak için haftalarca karanlıkta aç, susuz, uykusuz, güneşsiz, eğlencesiz yumurtaların üstünde yatarlar; kendi ısılarıyla yavrularını canlandırırılar. Sonra onları büyütüncüye kadar yerlerde buldukları tanelerden –obur oldukları halde– nefislerini mahrum ederler. Onları korumak için en müthiş hücumlara karşı kanat açarlar, kendilerinin yüz misli büyük bir düşmanın üstüne atılırlar. Ama bu yücelikleri, bu ahlaklılıkları sanki bir günahmış gibi Allah zavallıların başına korkunç bir belamusallat etmiştir: Horoz... Kümesin bu mağrur kralı zulümden başka hiçbir şeyden tat almayan zorba bir Neron'dur. Görev, fedakârlık, sevgi, şefkat, merhamet nedir bilmez! Dehşetli bir bencildir. Yalnız süsüyle, kör boğazıyla, keyfiyle, nefsiyle meşgul bir geveze. Bizim kümesinkisi büyük bir olasılıkla bu kralların en reziliydi! Geçen hafta onu... elim-

de olmayan bir hiddet içinde öldürdüm! Fakat bu, kaç senenin birikmiş intikamıydı... Sirtında sanki kanla, altınla işlenmiş ağır, pırıl pırıl bir manto! Başında vahşi ruhunun simgesi gibi balta şeklinde kıpkırmızı bir taç... Hançer gibi keskin bir gaga... Sonra o ayaklarındaki mahmuz dediğimiz... Dikkat ederdim. Tavukların hiçbirini sevmezdi. Aklına gelir gelmez "git, git, git" diye yerden bir şey bulmuş da sözde ikram etmek istiyormuş gibi bağırır, yalanına kanıp gelen masum tavuğu keyfi için hırpalar, ezer canını yakar... Sonra dönüp suratına bile bakmazdı. Hele yerde bir şey bulup "git git" diye çağırması... Beni en çok öfkeliendiren bu yalandı. Yiyecek bir şey buldu mu kendi yutardı. Yenmeyecek, yutulmayacak bir taş, bir kum parçası buldu mu hemen tavuğa ikram:

— Git, git, git!..

Yemlerini verirken bakardım, tavukları çağırarak aklına gelmez, en önde koşar, taneleri acele acele yutar, yanına yaklaşanları hançer gagasıyla yaralardı. Sabahleyin insanlara bile,

— Uyanınız, uyanınız. Haydi bana hizmet ediniz! der gibi kanat çırpıp uzun uzun ötmesi. İşte tek mahareti buydu. Zorbaca, maskara, şarlata, çirkin bir ses... Bülbülün feryadında bir şiir, karganın bağırışında bir keder, baykuşun o kadar tiksiniilen kahkahasında bile bir matem, bir uğursuzluk tadı vardır. Fakat horozun sesinde küstahlıktan başka ne duyulur? Evet. En temiz, en beyaz tavukların kanatlarında ayaklarının çamurdan izi hiç silinmez, küçük yavru horozlara hiç göz açtırmaz, hatta zavallıları öttürmez, öttüklerini duyunca koşar, mahmuzlarının altına alır, kan revan içinde bırakırdı. Gagasının darbesinden civcivler de kurtulamazdı.

Kazara önündeki yeme yaklaştılar mı onları hançerler, hatta bazılarını öldürürdü bile. Zalim olduğu kadar korkaktı. Havadan bir çaylak geçse korkudan tuhaf tuhaf bağırır, büzülür, birdenbire küçülür, kanatlarını yukarı çeker, şaşkınlığı bir müddet devam ederdi. Tavukların tepelerinden kopmuş tek bir tüy, gagasında her vakit sönmüş bir sigara gibi tıklı dururdu. En çok muşallat olduğu bir nemsetavuyuydu.¹ Güzel, bembeyaz, neşeli, tatlı, sakın bir hayvancağız... Onun adını "Pamuk" koymuştum. Bahçeye ne zaman insem sanki bu tavuğa olan sevgimi sezmiş gibi gözümün önünde, doğru zavallının üzerine atılır; tüylerini yolar, hızını alamaz, yatırıp güzel boynunu yerlere sürerdi. Bir gün baktım, Pamukçuğun başından kanlar akıyor... Hemen tuttum yıkadım, vazelin sürdüm. Götürüp ahırın avlusuna bıraktım. Aradan bir ay geçti. Daha yarası iyi olmamıştı, fakat o kadar semizlemiş, o kadar güzelleşmiş, o kadar irileşmişti ki... Babam da farkına vardı. Dedi ki,

— Buna taze gübre yaradı.

Hayır... Ona gübre yaramamıştı. Horozun zulmünden, horozun gaddarlığından, horozun dayağından kurtulmak yaramıştı. Çünkü ahırın bütün gübreleri her hafta tavukların bahçesine naklolunuyordu. Pamuk rahattan, keyiften, kötü davranış görmemekten o kadar şişti ki... Artık hızlı yürüemiyor, ördek gibi sallanıyordu. Babam:

— Bu tavuğu keselim, yüreği yağ bağladı. Çatlayacak! demeye başladı. Rica dinlemek âdeti değildi. Yalvarmama, yakarmama aldırmadı. Ahırın avlusunda cehennemden cennete düşmüş gibi mutlu yaşayan zavallı Pamuk'u kestirdi. Horozun yanındaki tavuklar yine tüyleri yoluk, yine sis-

(1) Nemsetavuy: Avusturya çeşidi bir tavuk.

ka, yine kirliydiler. Tüyleri temiz, kanlı canlı, mutlu olan yalnız horozdu. Hepsine zulmederek yalnız kendi keyif sürüyordu. Her hareketi küstahça, her hareketi kabaydı. Bütün kümes halkı sanki onun gaga yarasını almak, ayaklarının çamurlarına kanatlarını silgi yapmak için yaratılmıştı. Kinim büyüyor, büyüyor, bütün ruhumu kaplıyordu. Bazı geceler bu horoz bir kâbus içinde karyolamın başına konar, dayanılmaz hakaret tokatlarının boğuk seslerini andıran kanat çırpmalarıyla öterdi:

— Kalkınız, benim keyfime hizmet ediniz!..

.....
Tavru, kümese, tavuklara, bütün bahçeye hâkimiyeti, çekilmez kasılması beni o kadar etkilemişti ki... Yavaş yavaş; her zaman nedensiz bir kızgınlıkla köpüren babamı da bu horozla benzetmeye başladım. Onun da tipinde bir horozluk vardı. Gözleri dikti, yuvarlaktı. Kalıpsız kırmızı büyük fesi tıpkı bir ibik gibi duruyordu. Öfkesiyle evi tir tir titretirdi. Annem otuz senelik karısı olduğu halde daha yanında sigara bile içmiyordu. Kardeşlerim, ağabeyim, bahçedeki yavru horozlar gibi ağız açamazlar, ona cevap veremezlerdi. Dikkat ettim, babam horozla benzediği gibi köşk tarzında yapılmış evimiz de büyük bir kümese benziyordu. En iyi tünek, yani yukarıdaki balkonlu salon babamın yatak odasıydı. Biz, bütün ev halkı bir sürü tavuk... Onun gözünde hiç, ama hiç değerimiz yoktu. Hizmetçileri döver, uşakları kovar, mutfığa karışır, kardeşlerimi azarlar; anneme gık dedirtmez, bana göz açtırmazdı. Evde özellikle yalnız o vardı. Kümesteki horozun olması gibi... Yalnız o... Biz hep onun esirleri... Son gemi geldikten sonra bile o gelmeden sofraya oturamayız, bazen gece yarısına kadar beklerdik.

Önemsiz bir şeye kızdı mı küfürleri hepimize birden söylediler:

— Allah hepinizin belasını versin...

— Hepsini gebertsem öfkemi alamayacağım vallahi...

Falan filan...

Evet, horoz kümeste, babam evde hüküm sürüyordu. Nitelik, yaratılış, zihniyet, kabalık, nezaketsizlik açısından aralarında zerre kadar fark yoktu. Kümesteki tavuklar gibi evde de babama karşı koyacak yoktu. Sesi, yakınlarla düşen bir yıldırım gibi camları zangırdatırdı. Onun dehşetinden ürken yavru horozlar meydanı boş bulunca ötmeye özenirlerdi. Belliydi ki yalnız bağımsız bir kümes bekliyorlar.

Bir gün anneme babamın bu hallerinden şikâyet ettim. Zavallı kadın,

— Yavrum, dedi. Bütün erkekler böyledir.

— Bütün erkekler böyle mi?

— Evet.

— Hepsi böyle sert mi olur?

— Elbet. Kadın yumuşak! Erkek sert!

— Bu olur mu ya anneciğim... Biz de insanız... diye itiraz edecektim. Lafımı ağzıma tıktı:

— Dünyanın düzeni böyle kurulmuş! Kadın, kadın! Erkek, efendi... Namuslu insanlar bu kuralın dışına çıkmazlar.

Bu tartışmadan sonra sinirlerim bozuldu. Son derece üzüntülü, bahçeye indim. Horoz yine işi azıtmış, tavukların birisini bırakıp birisini altına alıyor, zavallıları kovalıyor, tuttuğunu dövüyor, kısaca ortalığı altüst ediyordu. Eğer o olmasa bu güzel, bu sevimli, bu iyi huylu, bu yumuşak başlı tavukçuklar mesut olacaklar, Pamuk'un ahırda semirdiği gibi rahattan, üzüntüsüzlükten şişmanlayıvereceklerdi. Hepsi-

ni bir anda kurtarmak aklıma geldi. Bu bir şimşekti. Sanki aynı zamanda kümesi bu zalimden kurtarmakla evdeki esirliğimizin hıncını da almış olacaktım. Kilere koştum. Bir avuç arpa aldım.

— Geh, geh, geh!.. diye tavukları çağırdım. Her zaman olduğu gibi önde horoz koşuyordu. Öteki avcumda kocaman bir taş sakladım. Arpaları ayaklarımın dibine döktüm. Horoz bugün daha çok parlıyordu. İbiği daha kırmızıydı. Boynunun tüyleri bir sorguç gibi kıvılcımlar saçıyordu. Önüne geçmek isteyen tavuklara kızgınlık sesleri çıkararak, zavallıları gagalayıp bağırarak tek başına yaklaştı. Taneleri birbiri arkasına, hırçın bir aceleyle yutuyordu. Yavaşça taşı kaldırdım. O farkına varmadı. Parlak sırtı bir pehlivan arkası gibi genişti. Omuzlarının, kanat başlarının arkasına baktım. Avcumdaki taşı bütün kuvvetimle baktığım noktaya indirdim. Horoz acı, sert, keskin, dehşetli bir ses çıkardı. Taş bir tarafa fırladı. Tavuklar kaçıştılar.

Yere uzanmış kanatları, yırtıcı demir çengellere benzeyen çirkin ayakları titriyordu. Ağzından dili çıkmıştı. Tavuklar zalimin ölümüyle kavuşmuş oldukları özgürlüğü tabii birdenbire anlayamadılar. Ben içeri girdim. Ertesi gün babam horozun ölüsünü bulunca küplere bindi:

— Duvardan çocuklar girmiş, taşla öldürmüşler! diyor. Korkudan herkes acıdı, matem tuttu. Yalnız ben sesimi çıkartmadım. İşte bir hafta var ki, tavuklar mutlu... Tepele-
rindeki kellik, yavaş yavaş çıkan tüylerle kapanıyor. Babam bahçeye her çıkışında,

— Ah zavallı horoz! Benim adamlarım adam değil ki... Bir bahçeyi koruyamıyorlar. Horoz değil, mübarek sülündü, sülün!.. diye matemini tazeliyor; ben içimden "oh!.." diyor-

dum. Bu horoz, babamın fikrince tavukları o kadar güzel idare edermiş ki... İdare, yani dayak, hepsinin tüylerini yolup kafalarını kel etmek!.. Allah için kendi de bizi güzel idare ediyor!

* * *

Zengin olduğumuz için görücüler bizim bu uzak köşke gelmekten hiç usanmıyorlar. Tabii hiçbirisine çıkmıyorum. Ezberden beğeniyorlar. Beni istiyorlar. Annem babam vermeye kalkıyorlar. Diyorum ki, onlara:

— Kocaya varmayacağım, ben kocaya varmayacağım...

— Niçin varmayacaksın?

— Niçinse niçin...

İşte aldıkları cevap! Fakat ben niçin varmayacağımı biliyorum. Erkek, bir horozdan başka bir şey olmadığı için! Horozlu kümes lazımsa!.. Kendi köşkümüzde su mu çıktı? Ben horozsuz bir kümes, yani kocasız bir ev istiyorum. Efendisiz, kumandasız, amirsiz, emirsiz bir hayat istiyorum. Pamuk'un ahır avlusunda geçirdiği mesut gamsız, rahat, sakin, tatlı hayatı istiyorum. Annem diyor ki:

— Dünyanın düzenini bozamazsın, her kadına mutlak bir erkek lazım.

—

Eğer bu doğruysa babamın kahrı yeterli değil mi? O ölürse evimizde büyüğün korkusundan ötemeyen kaç tane yavru horoz var! Peki kümeslere tıklımanın, yabancı horozların gagalarını yemenin gereği ne?..

DÜNYANIN NİZAMI*

Bir genç kızın defterinden alınmıştır.

Bir ay geçmeden düşüncem değişti. Ama öyle yavaş yavaş değil... Birdenbire! Bugün anneme hak veriyorum. Dünyanın düzeni bozulmayacak! Ben de her kız gibi mutlaka bir kocaya varmalıyım. Hani kesin kararım? Gülmekten katılıyorum:

- İstemem, istemem, kocaya varmayacağım!
- Niçin?
- Niçinse niçin... İstemem, istemiyorum!
- ?..
- !..

Acaba bu dengesizliklerime sahiden inanıyorlar mıydı? Deli gibi kalk, zavallı horozu öldür, sonra erkeklerin huyu, esas itibarıyla bu hayvana benziyor diye ölünceye kadar kocaya varmaktan vazgeç... Olur iş değil... Ben gerçekten biraz... şey... haydi neyse söylemeyeyim!

* * *

Düşüncemin birdenbire değişmesine yine bu öldürdüm horozun hayali neden oldu... Evvelki gece müthiş bir

(*) Aynı bir başlıkla yayımlanan bu hikâyenin Horoz hikâyesinin devamı olduğu görülmektedir. Nizam: Düzen.

kâbus gördüm. Kâbus ile rüya arasındaki farkı bilirim. Rüya da insan serbesttir. İsteddiği gibi hareket edebilir. Bir dereceye kadar iradesine sahiptir. Fakat kâbus! İnsan kımıldayamaz. Ağzını açamaz. Sesini çıkaramaz. Benim gördüğüm kâbus rüyayla karıştı. Horozu karyolanın ayak ucuna konmuş gördüm. Ağzında peynir topacı gibi bir şey tutuyordu. Dikkat ettim. Sırtına vurup öldürdüğüm taş... Bunu kaldırdı. Üzerime fırlattı. Korkunç bir gürültü... Sanki bir dağ yıkıldı, haykırmak istedim. Nerede? Nefes bile alamıyordum. Gözlerimi kapamak istedim. O da mümkün değil. Horozun gözleri ateşten bir mercan gibi kıpkırmızı parlıyordu. Keskin keskin, uzun uzun öttü. Her ötüşünde titriyordum. Sonra tıpkı bir insan gibi kalın sesli, güçlü bir savaşçı gibi, bir eski zaman şövalyesi gibi bana sordu:

— Niye beni öldürdün?

— "Ben öldürmedim!" diyecektim, dilimi oynatamadım, korkudan donmuş, taş kesilmiştim. Fakat o benim aklımdan geçen cevabı işitti.

— İnkâr etme! dedi. İşte haberim olmadan sırtıma attığın taş! Fakat niye beni öldürdün?

Cevap veremiyordum. Karşımda büyüyor, büyüyor, âdeta bir dev haline giriyordu. Hiddetle söylenirken oynattığı kanatları o kadar muhteşem, o kadar iriydi ki... Hemen hemen tavanı kaplıyordu. Kabarık göğsündeki parlak kıvılcımlı tüyler, altından, bir zırh gibiydi. Sivri gagasından kelimeler çıkarken sanki birer ok oluyordu. Üzerime atılacakmış gibi çırpınarak, kanatlarını çırpınarak konuşmaya başladı. Demir pençelerinin altında karyolam zangırdıyor, sanki korkunç bir zelzele her tarafı sarsıyordu.

— Niye beni öldürdün?

— Susuyorsun, işte hain kız! Sen benim güzelliğimi çekemedin. Gördün ki ben miskin tavukların hepsinden güzelim! Altın paltom var! Güneşten parlak gözlerim var! Aslandan kuvvetliyim! Kümesin beyi, efendisi, kraliyim...

Konuşurken sanki insanlaşıyor, çizmeli, tuğlu, sorguçlu, miğferli bir savaşçı oluyor, bu sorguçlar, miğferler, silahlar, kalkanlar, kılıçlar eriyerek tüy, kanat, gaga, ibik, mahmuz haline giriyordu. Fakat bu gaga, bu kanatlar, bu ibik, bu mahmuzlar; kılıçlardan, kalkanlardan pek çok korkunçtu. Evet, bu güzel, gayet güzel bir ejderhaydı. Ben, harelene harelene¹ karşımda değişmesine bakarken susmuyor, yine konuşuyordu.

— ... Büyükleri küçükler, zenginleri fakirler, kuvvetlileri zayıflar, güzelleri çirkinler çekemez. Sen de benim güzelliğimi çekemedin. Sen çirkindin. Ben güzeldim.

— Hayır, hayır, senin güzelliğinin önemi yok! Ben zavallı tavuklara ettiğin zulme kızdım, diye haykıracaktım. Sesim çıkmadı. Ama zihnimden geçen cevabı o, yine işitti.

— Tavuklara zulüm mü? Hay aptal kız, hay, diye tıpkı bir insan kahkahasıyla odayı çınlattı, tavuklara zulüm, ha... Bu zulüm tavuklara lütuftur. Nimettir. Onlar dövüldükçe sevinirler. Gagalandıkça neşeleri artar, benim gözetimim altında birbirleriyle ne kavga, ne gevezelik edebilirler. Ben olmadım mı yumurtlamayı filan bırakırlar. Hepsi iğrenç birer obur kesilirler. Bir solucan, bir böcek için onu, yirmisi boğuşmaya başlar. Ne vuran, ne döven, ne dayak yiyen, ne bulunmuş şeyi kapan bellidir. Hasılı bir curcuna... Ama boğazları doydu mu yine hepsi karamsarlaşır. Birer köşeye çe-

(1) Harelene: Kimildadıkça üstünde parlak çizgiler görünmek, dalgalanmak.

kilirler, pineklerler.

— Fakat rahat ederler! demek istedim.

— Rahat ne demek, tembellik, miskinlik, uyanık uyu-mak! Diriyken ölmek değil mi? Rahat, rahat! Yorgunluksuz rahat dünyanın en ağır azabıdır. Tavuklar ben yokken değil, asıl ben varken rahat ederler.

— Hayır, hayır... hayır işte! demek istedim. Güzel ejderhanın gözleri hiddetten tekrar tutuştu, ibiğinden kırmızı alevler çıktı. Mahmuzları çatırdadı; kanatları bir şimşek gibi aydınlıklar saçarak güledi. Sanki binlerce metreden üzerime atıldı, haykırdım. O vakit kâbus bozuldu. Rüya başladı. Bu kocaman horoz, saçlarımı yoluyor, üstümü başımı didik didik ediyordu. Kafamı gagasının çift uçlu bir hançer gibi deldiğini, pençelerindeki tırnakların omuzlarıma, kaburgalarıma saplandığını duyuyordum. Kendimi karyoladan aşağı attım. Kapıya doğru kaçarken beni yine tuttu. Gagasıyla havaya kaldırdı. Tıpkı Pamuk'a yaptığı gibi yere çarptı. Boyunumu halıya sürtüyordu. Haykırıyordum. Gece kandili birdenbire sönmüş, oda zifiri karanlık kesilmişti. Ateşten bir canavar gibi yalnız horoz parıldıyor, altın kırmızısı alevler duvarlarda uçuşuyordu. Bağırıyordum. Beni öldürüyordu...

.....
Uyandığım vakit ter içindeydim. Kim bilir ne kadar çırpınmıştım... Yorgan aşağı düşmüştü. Baş yastığımın bir tanesi göğsümün üstündeydi. Saçlarım dağılmıştı. Hele vücudum.. âdeta kımıldanamıyordum. Sanki bütün kemiklerim kırılmış... fakat ne tatlı, ne hoş, ne ruhsal bir ıstırap Allahım! Bu korkunç rüyaya tekrar dönmek ihtimali olduğunu bilseydim hemen gözlerimi kapayacaktım. Hakikaten acının, korkunun, zulüm görmenin, dayak yemenin, gagalanmanın, di-

diklenmenin pek başka bir zevki, hazzı var! Mazlumun duyduğu bir zevk ki, zalim bunu hayal bile edemez!.. İstemeye istemeye, altüst olmuş yataktan kalktım. Aşağı inerken balkona saptım. Dirseğimi kenara dayadım, dalgın dalgın bahçenin perişan haline bakmaya başladım. Burası tamamen bir harabeydi. Ne zamandan beri tavuklar yumurtayı kesmişlerdi. Duvar diplerinde kötürüm gibi yatıyorlar, daha henüz sabah olduğu halde sanki uyukluyorlardı. Nedensiz bir üzüntü! Bir keder... Bir soğukluk! Bir ölüm soğukluğu! İçimden,

— Demek eski şen hayat, eski gürültü, eski hareket hep horozdanmış! dedim.

Gözümle beraber hatıram da açıldı. Kümesin bir aylık tarihini aklımdan geçirdim. Tavukların nizamı, intizamı hakikaten bozulmuştu. Vaktinde kümese girmiyorlardı. Horoz sağken dövüşmezlerdi. Şimdi birbirlerinin gözlerini oyuyorlardı. Bunlara bir baş, bir efendi, bir kral gerekti. İşte kümes horozsuz kaldı mı perişan oluyordu. Ben sözde tavukları semirtmek için zavallı zalim efendileri öldürmüştüm. Halbuki onun zulmü aynı lütufmuş!

Biraz semirdiler... Ama hepsi son derece arsız, yüzsüz, hırsız, tembel oldu. Yumurtlamak kalktı. Gıt gıdak sesleri kesildi. 'Yarın mutlaka bir horoz buldurmalıyım' diyordum. Yine dayak, gürültü, hareket başlayınca bu sersem, bu dağıtık hayvancıklar bir yere toplanacaklar, uykuyu, uyuklamayı, pineklemeyi bırakıp güzel güzel yumurtlamaya, civciv çıkarmaya koyulacaklardı. Hayat da, yani mutluluk da bundan başka bir şey miydi?

— Ne yapıyorsun orada?

—

Başımı çevirdim; annem...

— Üşüyeceksin, böyle çırılçıplak! Sabah rüzgârına karşı, dedi.

— Şey...

— Ne?

— Düşünüyordum mi...

— Ne düşünüyordun?

— Kümesin düzenini bozmak olmayacak!

— Ne demek bu? diye hayretle yüzüme baktı. Açıkladım:

— Bir horoz lazım anne! Tavuklar işte bir aydır yumurtayı kestiler. Şu rezalete bakın, yatalak gibi uzanmışlar. Hepsinin gözleri bahçe kapısında... Yemden başka bir şey bilmiyorlar.

Annem,

— Pekâlâ! Babana söyler, aldırırız bir tane, dedi. Ama üşüyeceksin. Çabuk haydi içeri gir, arkana bir şey al.

.....

Arkama bir şey almak mı? Heyhat, harareten yanıyor, tutuşuyordum. Sabahki kâbus beni ateş içinde bırakmıştı. Hâlâ, evet saçlarımın dibi, alnım ter damlalarıyla sırlıklılamdı.

Balkondan içeri girdim. Yukarı giderken kendimi tutamadım. Anneme döndüm,

— Yalnız kümesin düzenini değil, başka düzenleri de bozmamalı! dedim. Annem anlamadı. Yüzüme dikkatli dikkatli baktı.

—

— Dünyanın düzenini de bozmaya gelmez, diye bir kahkaha attım. Yukarı kaçtım. Şüphesiz ne demek istediği-

mi anladı. Şüphesiz arkamdan "Deli kız! Deli kız!" diye gü-lümsedi.

Şüphesiz ince uzun kaşlarını yukarı kaldırarak ukalalık edeceği zamanlar yaptığı gibi yavaş yavaş başını salladı! Evet, dünyanın düzenini bozmaya gelmeyecek. Yani... Ya-ni işte... Horozsuz kümes mezarlığa benziyor vesselam!..

Vakit Gazetesi, 27,12,1335 (1919)

TÜRKÇE REÇETE

Belkıs, geniş yatağında, mavi ipek kaplı yorganının altında sıkılmış bir yumruk gibi yusyumru yatıyordu. Sabahle-yin vurdum duymaz kocasıyla yine bir fasıl gürültü etmişti. Şimdi sinirleri çekiliyor, kalbi sızlıyor, başı çatlayacak gibi ağırıyordu. Kendi kendine,

— Ölüyor muyum? dedi.

Bağırarak, geceliğini parçalamak, yerlere atılmak isti-yordu. Fakat ağır bir kâbus hareketsizliğiyle bir şey yapamı-yor, dişlerini sıkıyor, zangır zangır titriyor, inim inim inliyor-du. Onun feryatlarını, Eleni ta aşağıdan işitti. İmdadına koş-tu.

— Hanımcığım, ne oluyorsunuz? diye yorganı kaldırdı.

— Ölüyorum, kız...

— Ah Panayi... Susuzun!

—

Belkıs feryadını yine tekrarladı:

— Ölüyorum. Bu sefer ölüyorum...

— Susunuz, kale...

— Ölüyorum Eleni...

— Kolonya ile bari göğsünüzü ovsam...

— Hayır, hayır...

— Yüzünüze su serpssem...

— Hayır, hayır... Telefona koş! Doktor Şerif'i çağır...

"Hanım son nefesini veriyor!" de. Araba mı bulur, at mı!

otomobil mi? Kuş olsun, uçsun, gelsin! Bir dakika geç kalırsa cenazemi görür. Böyle söyle işte...

— Peki hanımcığım!

— Haydi koş, diyorum!

Hizmetçi kız, aynalı dolabı, kapalı pencereleri zangırdatan bir çabuklukla fırladı. Balkıs daha yusyumru oldu. Daha keskin, daha acı inlemeye başladı.

* * *

Doktor Şerif onun biraz akrabasıydı. Şimdiye kadar hiç kendisini göstermemişti. Ama herkesten methini işitiyordu. "kadın hastalıkları" uzmanıydı. İki sene evvel mektepten çıkmış, pek büyük bir ün kazanmıştı. "İnsanı lafla iyi ediyor..." diyorlardı. Belkis çok beklemedi. Yarım saat geçmeden iri yarı, neşeli bir delikanlı odaya girdi. Karyolanın yanına konulan koltuğa oturdu. Belkis hâlâ inliyordu. Teklifsizce yorganı kaldırdı.

— Neyiniz var, Belkis Hanım?

— Ah doktor, siz misiniz?

— Evet bendeniz...

— Görmüyor musunuz, ölüyorum işte...

— Görüyorum ki, bir ilkbahar sabahı kadar pembe, bir dişi kaplan kadar kuvvetli, yeni açan bir gül tomurcuğu kadar sağlamsınız.

Belkis, azıcık doğruldu. Kaşlarını çattı:

— Rica ederim, şairliği bırakınız, dedi. Hastayım. Bana bir ilaç veriniz.

Doktor güldü:

— Hah... şöyle! Biraz doğrulunuz bakayım.

— Hiçbir tarafım tutmuyor!

— Gayret ediniz.

— Oh, oh!..

— Ben de yardım edeyim. Nazik doktor, Eleni'nin şeytan bakışları altında, kollarının çıplak yerlerine dokunmamaya çalışarak hastasını doğrulttu. Arkasına, yanlarına yastıklar sıkıştırdı. Oturduğu koltuğu yatağına iyice bitişti. Kendi eviymiş gibi hizmetçiye,

— Haydi kızım, sen de bize birer şekerli kahve yap! dedi. Sonra cebinden çıkardığı altın bir tabakadan yaldızlı bir sigara çıkardı. Belkis'a uzattı:

— Şunu alınız bakayım.

— İçmem doktor.

— İçinize çekmezsiniz. Hele bir bakınız.

—

Kendi de bir sigara yaktı. Dereden tepeden konuşmaya başladı. Daha kahve gelmeden ikinci sigaraları yakmışlardı. Belkis açıldı. Doktor tıpkı bir kadın gibi konuşuyordu. Hep son günlerin dedikoduları... Sevenler, sevilenler... Ayrılanlar, barışanlar... İntihar girişimleri... Kadınlık hukukuna dair düşünceler... Belkis, "Biz Avrupa kadınlarından daha çok talihsiziz. Onların büyük kederlerini unutturacak birçok teselli sığınakları var!" diyordu.

Doktor sordu:

— Bu sığınak neresi?

— Manastır! Orada bir kadın mutsuz oldu mu, kilisenin kucağında ezeli bir teselli bulur.

Doktor,

— Bırakınız rica ederim, diye güldü. Böyle sığınak olmaz olsun. Diri diri mezara girmek!.. Tam tersi bizim kadınların sığınakları pek hoştur.

- Bizim sığınağımız neresi?
- Bilmiyor musunuz?
- Hayır.
- İsviçre...

Belkis, beyaz, çıplak kollarını, sık kumral saçlarını sarımsan bir kahkaha ile güldü. Türkiye’de mutsuz olduktan sonra âşığıyla İsviçre’ye inzivaya çekilen bir hanımdan bahsettiler. Bir saat süren gevezelik Belkis’a bütün ıstıraplarını unutturdu.

Doktor, “Size doyum olmaz” diye gülerek müsaade istedi. Kalktı. Güzel hastasının elini öperken, o,

— Fakat bana bir ilaç! dedi.

— Başüstüne! diye eğildi. Cebinden çıkardığı maroken defterden bir yaprak kopardı. Kurşunkalemi elinde düşünüyordu.

— Aman doktor acı bir şey olmasın.

— Peki, dedi.

— Hap, kaşe¹ filan da olmasın, iğrenirim.

— Peki.

— Toz da olmasın, genzime kaçır gibi oluyor.

— Peki.

— Harici ilaç da istemem. Kokusuna dayanamıyorum.

— Peki... Size öyle bir ilaç vereceğim ki, bir anda hiçbir ıstırapınızı bırakmayacak. Ne başınızda ağrı, ne içinizde sıkıntı, ne gönlünüzde üzüntü kalacak!

— Ah!..

— Evet!

* * *

(1) Kaşe: Toz ilaçların içine konulduğu, yutulmaya uygun, güllaçtan küçük kap.

Doktor Şerif gülümsedi. Yazmaya başladı. Belkis yan gözle yazdığına bakıyordu.

— Ah!.. doktor Türkçe mi yazıyorsunuz?

— Evet!

— Türkçe reçete olur mu hiç?

— Niçin olmasın?

— O halde siz de demek bağnaz Türkçülerdensiniz!

— Hayır.

— Eee, niçin Türkçe yazıyorsunuz?

— Yapacak eczacı belki Fransızca el yazısı okuyamaz, diye...

Yavaş yavaş, düşünün düşünün yazıyordu. Belkis uzaktan bakıyordu, fakat okuyamıyordu. Gram filan miktarını gösteren rakama benzer bir şey gözüne ilişmedi. Uzun uzun sattırlardı.

— Yoksa, Şerif Bey, bu bir kocakarı ilacı mı?

— Hayır, tam tersi bir genç kadın ilacı...

Doktor, yazdığı kâğıda imzasını da attıktan sonra hastasına uzattı:

“Belkis Hanım fena şekilde sinirlerinden rahatsızdır! Başındaki ağrı, midesindeki bulantı, vücudundaki kırıklığın geçmesi için şu önlemler zorunludur: Her sabah soğuk su ile ellerini, yüzünü yıkamak! Moda gazetelerinde gördüğün son moda iki tayyörü hemen terziye ısmarlamak! Ağır lut¹ bir manto... ‘Babayan’a son gelen elmaslardan, incilerden en aşağı yedi parça hemen alınacak. Her gün temiz, kiralık bir otomobil içinde iki saat kadar bir gezinti! Bu program noktasına uygulanmazsa rahatsızlığının çok ağır, pek tehlikeli hastalıklara neden olacağını bilim namına ha-

(1) Lut: Susamurugillerden, etçil, dört ayaklı hayvan ve bu hayvanın kürkü.

ber veririm!"

Kadın Hastalıkları Uzmanı

ŞERİF ZEKİ

.....

— Nasıl?

Belkıs güldü. Doktorun ta gözlerinin içine baktı.

— Siz doktor değilsiniz! dedi.

— Ya neyim?

Genç kadın az daha, "Duygulu bir koca, hisli bir erkek!.." diyecekti. Reçeteyi kırmızı küçük dudaklarına götürdü. Hafifçe yutkundu:

— Doktordan fazla bir şey!

— Ne?

— Lokman!¹ Azizim Lokman. Siz bir küçük Lokman'sınız! Sizi bütün kendim gibi hasta arkadaşlarıma tavsiye edeceğim!.. dedi.

Zaman Gazetesi, 30.1.1334 (1918)

(1) Lokman: Halk arasında hekim diye anılırsa da gerçekte hâkimdir. Kuran'da adı geçer.

NEZLE

Hüseyin Rahmi Bey'e

Tek atlı uzun arabasının pufla ipek şiltesine uzanmış, kuş tüyünden iri pembe yastıklara dayanmış, gözleri açık uyur gibi duran Masume Hanım yoldan yaya geçenleri hiç görmüyordu. Ufuktan kırk elli mızrak boyu yükselmiş yakıcı güneşin beyaz keten tenteden süzülen ince, görünmez ışın demetleri sık kıvrıkcık kirpiklerini, kavuniçi başörtüsünün altın pullarını, erguvan rengi yeldirmenin hareli kıvrıntılarını yaldızlıyor, arabanın mavi ipek perdelerini hiçbir rüzgâr kımıldatmıyordu. Bugün hidrellezdi... Bütün halk Çırpıcı Çayırı'na akıyordu. Sucular, şerbetçiler, yemişçiler, kâğıthelvacılar, keçiboynuzu satıcıları, oyuncakçılar, gazozcular, macuncular, simitçiler, şekerciler... Daha birçok seyyar satıcı, yolun fesli, takkeli, sarıklı, şapkalı, arakiyeli¹, yeldirmeli, kavuklu, çarşafı, alaca kalabalığına karışmış, bağırarak, alışveriş ederek yürüyorlardı. Gök bulutsuzdu. Hava o kadar sıcak, o kadar sıcaktı ki... Yorulan irili ufaklı külhanbeyleri dinlenmek için küme küme kenarda hendeklerin üstüne bağdaş kurmuşlar, yazma mendilleriyle terlerini siliyorlar, geçenlerin arasından tanıdıklarına zaman zaman hep bir ağızdan,

— Uç baba torik! diye bağırıyorlardı.

(1) Arakiye: Arapların giydiği başlık.

Masume Hanım'ın arabasını çeken yağız at, denizden çıkmış gibi sırlıslıklamdı. Yelesinden, dizlerinden, kuyruğunun ucundan sular damlıyor, sırtından açık mavi bir duman tabakası kalkıyordu. Zavallı hayvan bir saattir üç yüz kilodan fazla bir yükü sürüklüyordu. Dizginleri tutan Himmet, çam yarması bir Anadolu uşağıydı. Dik yokuşlarda bile –a-ta yardım için– bir dakikacık bile yere inmiyor, ha bire kamçıyı yapıştırıyor, yanından geçen çift atlı, narin, hafif paytonlarla yarışa kalkıyordu. Hele ağırlığıyla yayları birbirine yapıştırarak hiç esneme imkânı bırakmayan Masume Hanım, Himmet'in ikisi kadardı. Gerçi şişman değildi. Fakat o derece iriydi ki... Kafdağı'nın arkasından insanların içine gezmeye gelmiş bir dev padişahının kızı sanılacaktı. Bununla beraber ablak yüzü, çok renkli, çok güzeldi. Al yanaklarından, kırmızı küçük dudaklarından sağlık taşıyor, büyük siyah gözlerinde alevli kıvılcıklar parlıyordu. Çırpıcı Çayırının daimi seyircileri onu iyice tanırlardı. Daha arabasının yağız atını, mavi perdelerini uzaktan görür görmez,

— Hişt ulan! "Aydede" geliyor! diye birbirlerini dürterler, seyretmeye hazırlanırlar, soğuk, tatsız, münasebetsiz laflar atarlardı. Bugün sıcakın etkisinden mi, her nedense, seyirciler arsızlık için çayıra varmasını beklemediler. Daha yolda tacize başladılar:

- Ah anam, yıkıl da altında kalayım!
- Karnıma bas da ağzımdan "ah" diye çıksın...
- Kaymak mısın, mübarek!
- ... Bakayım da hiç olmazsa gözüm doysun!
- Muşamba değil, sana cam fener, cam fener...
- Uç baba torik!
- Vs., Vs...

* * *

Masume Hanım her zaman kendini kızdıran, yüzünü buruşturan bu münasebetsizliklerin hiçbirini duymuyordu. Bugün ruhunda keder vardı. Gizli, derin, teselli kabul etmez bir matem canını sıkıyordu. Çünkü, işte, bu hıdrellez günü otuz dokuz yaşına girmiş bulunuyordu. Tam on seneden beri duldu. Ömrü bir rüya gibi geçiyor; günler, haftalar, aylar, yıllar, bir saniye kadar hüküm sürüyordu. Zengindi. On sene evvel ölen ihtiyar, inmeli kocasından Edirnekapı'da koca bir konak, birçok mal, bir han, iki hamam kalmıştı. Ah, işte on senedir tekrar varacak, boyu boyuna uyar, hotozu hotozuna uygun bir adam bulamamıştı. Kendini isteyenler hep cılız, sıksa, ihtiyar, bunak adamlardı. O, genç, dinç, kendisi kadar kuvvetli bir koca istiyordu.

Bu, vardığı zaman canlı bir ölüye benzeyen eski kocasının daha sağlığında uzun uzadıya kurduğu bir düş, bir arzuydu. Bu, onun en samimi, en çılgın idealiydi. Ama böyle bir bey, bir efendi çıkmıyordu. Üç bin şu kadar gün kısmetini bekledi. Adaklar adadı. Falcılara, niyet kuyularına, Tezveren Dede'ye gitti. İsteddiği bir türlü gelmiyordu.

Araba birdenbire sarsıldı. Masume Hanım daldığı hayallerden uyandı. Etrafına bakındı. Yolun üzerindeki bir sel yarıntısını geçmişlerdi. Himmet, atı kırbaçlıyor, alabildiğine,

— Deh, deh!.. diye bağırıyordu. Bu ne kalabalıktı. Allahım! Kadın, erkek, çoluk çocuk, redingotlu, latalı⁽¹⁾, atlı arabalı, hatta bisikletli bir sürü! İğne atılsa yere düşmeye-

(1) Lata: Osmanlılarda din işleriyle uğraşanların giydiği bir tür elbise.

cek... Laternaların¹, zurnaların, gırnataların², çiftenaraların³, çiğ sarı basmadan şalvarlı, göbek atan, eğlenen Çingene karnalarının uğultusu bütün bütün yüreğini sıktı:

— Himmet! Çırpıcı'ya değil, Çıfit Burgaz'a sür! dedi.

Sağa giden bir yola saptılar. Tarlalar yemyeşildi. Ufku sonunda ağaçlıklar görünüyordu. Ana caddeden uzaklaştıkça yolun gürültüsü azalıyor, hafif bir uğultu haline giriyor, tarla kuşlarının cıvıltıları işitiliyordu. Yakmadan kavuran bu ilkbahar sıcaklığı Masume Hanım'ı kötü etkiledi. Bütün vücudundaki kanlar altüst olmuş; taşmak istiyor, kulakları çınlıyor, gözlerinin önünde kırmızı kırmızı menekşe renginde noktalar dolaşıyordu. Evet, otuz dokuz yaşındaydı... Böyle kukumav gibi, yapayalnız yaşadıkten sonra paranın, rahatın, malın, mülkün en önemi vardı? Kismetini bekleye bekleye sonunda ihtiyarlamayacak, şimdi kalbini böyle şiddetle çarptıran bu tatlı ateş, bu arzu, bu heves sönmeyecek miydi? Daha kismetini ne kadar bekleyecekti... İşte tam on sene... Artık böyle kismetini bekleyeceğine... İçinden:

— Kendim arasam... dedi.

Arabayı tekrar Çırpıcı'ya çevirmeyi düşündü. İri, kuvvetli, genç, dinç bir adam bulacaktı. Allah'ın emriyle, Peygamber'in kavliyle... "Varsın bey, efendi olmasın!" dedi. Omzunu silkti. Gözlerini güneşin altında parlayan tarlardan çevirdi. Himmet'e,

— Çırpıcı'ya dön, diyecekti.

Ağzını açamadı. Birdenbire kalbi hızla çarptı. İstese... İşte onun kismetini ta ayağının dibinde değil miydi? Hatta bi-

(1) Laterna: Kolu çevrilerek çalınan bir çeşit müzik sandığı.

(2) Gırnata: Klarinet.

(3) Çiftenara: Birbirine bağlı küçük iki dümbeleği olan çalgı.

raz ayağını uzatsa bu kismete dokunabilecekti. Himmet'in terle pırl pırl parlayan ensesine dikkatle baktı. Saydı. Tam beş kattı. Tıpkı bir boğanın boynuna benziyordu. Geniş omuzları, kalın, kabarık pazuları, mavi çuha cepkenini yırtacak gibi geriyordu. Yavaş bir sesle,

— Himmet! dedi.

— Efendum?

— Sen kaç yaşındasın?

— On tohu yaşındayım efendum!

—

On dokuz, otuz dokuz!..

Tam kendisinden yirmi yaş küçüktü. Ama ne önemi vardı. Kadıköy'deki zengin akrabalarından Gülsüm Hanım aklına geldi. O da kendisinden yirmi beş yaş küçük olan arabacısını sevmiş, nikâhla varmış, bu arabacıyı giydirmiş, kuşatmış, âlâ bir bey yapmıştı. Bu adam Gülsüm Hanım'ın parasını yemek şöyle dursun, hatta işleterek arttırmıştı. Şimdi büyük bir tüccardı. Ama... Lakin... Fakat... Herkes ne diyecekti:

— Masume Hanım uşağına varmış!

Ne derlerse desinler... İnsanın böyle genç, dinç, etli, canlı bir kocası olduktan sonra... Himmet yalnız uşağı, yalnız arabacısı değil, aynı zamanda aşçısıydı da. Ölen kocasından kendisine mallarla beraber cimrilik de kalmıştı. Orta hizmetini bile Himmet'e gördürüyor, koca evi ona sildirip süpürtürüyordu. Şimdi bu kadar çalışkan, bu kadar masraflı az, faydası çok bir delikanlı kocası oluverirse ne lazım gelirdi? Evet, Himmet ne emrederse, itirazı aklına getirmeden hemen yapardı. Fakat nasıl?

Beni al! diyecekti. Başkasıyla söyletse.. Kiminle? Masur-

me Hanım al dudaklarını ısırarak iri tombul elleriyle gür saçlarını düzeltti.

“Kendim söylesem...” diye düşündü. Ama nasıl? Araba تنها, düz yolda tıkr tıkr gidiyor, ara sıra kır kokuları getiren hafif bir rüzgâr esiyordu. Himmet’i yavaşça açmalı, gönülünü gıcıklamalıydı. Masume Hanım içinden,

— O zaman o bana yalvaracak, dedi.

* * *

Himmet!

— Efendum?

— Yüzünü bu tarafa dön.

— Başüstüne efendum.

— Sen türkü bilir misin hiç?

— Hiç bilmem efendum.

— Ulan Himmet, senin gözlerin ne kadar güzel!

— Anamın gözlerine benzer efendum.

— Kaşların ne kadar güzel?

— Halamın gaşlarına benzer efendum.

— Yanakların ne al?

— Sayenizde efendum. Yiyoruz. İçiyoruz... Al olmasın mı?

— Sen gece hiç rüya görmüyor musun ulan?

— Rüya ne efendum?

— Düş...

— Hiç görmem efendum.

— Yatınca hemen uyur musun?

— Uyurum efendum.

— Uyumazdan evvel yahut uyanırken aklına bir şey

gelmez mi?

— Melmeket gelür, anam gelür, babam gelür efendum.

—

Araba iki tarafı ekilmiş تنها yoldan ilerliyor, Masume Hanım, Himmet’le konuşuyor, bin dereden su getiriyor, onu açamıyordu. Aklında anasıyla memleketten başka hiçbir şey yoktu. Yarım saat sonra Çift Burgaz çiftliğinin hududuna girmişlerdi. Masume Hanım sonunda dayanamadı. Himmet’i açmaya uğraşmaktan vazgeçti. Birdenbire, kendi, alabildiğine açıldı:

— Ulan ben güzel miyim? dedi.

— Allah bağışlasın efendum.

— Hoşuna gidiyor muyum?

— Bilmem efendum.

— Nasıl bilmezsin ulan?

— Bilmen efendum, hoşuna gitmek nedür ki? Ben ne bileyin efendum.

Bu dangalağın hiçbir şeyden haberi yoktu. Artık bundan açık söylenebilir miydi? Masume Hanım “Bari Çırpıcı’ya döneyim!” diye düşündü. Çiftliğin kenarından geçiyorlardı.

— Haydi çabuk Çırpıcı’ya çek... diye haykırdı.

Sinirlenmişti. Caddeyi döndüler. Bu sefer yukarıdaki yolu takip ediyorlardı. Öbek öbek yığılmış gübre piramitlerinin üstünde tavuklar eşiniyor, harap ahırların önünde, dilleri dışarıda sarı, iri köpekler dolaşıyor, devrilecek gibi oluyordu. Siyah bir ağılın yanından geçtiler. Himmet ha bire atına kamçıyı yapıştırıyordu. Masume Hanım’ın masum gözleri çitlerin arasında ansızın bir şeye ilişti:

— A!.. dedi.

“İşte Himmet’e laf açmak için bir fırsat!” diye düşündü.

Gülümsedi. Sonra ciddiyetle bağırdı:

- Himmet, koş şu hayvancağızı kurtar.
- Neyu efendum?

Etrafına bakıyor, kurtaracak bir şey göremiyordu.

- Ulan çitin arkasına bak.

- Hangi çitin?

- İşte ulan! Hınzır öküz, zavallı ineği dövüyor. Haydi

koş diyorum.

Himmet başını salladı:

- Öküz onu dövmüyor efendum?

- Ne yapıyor?

- Yavruluyor efendum.

— Git kurtar, diyorum, zavallı inekçik bakalım yavrulamak istiyor mu?

- İster efendum.

- Ne biliyorsun?

- Öküz onun istediğini anlar efendum.

- Nasıl anlar?

- Gohusundan efendum.

- Ya!..

- Evet efendum.

Araba sendeleye sendeleye çitin önünden uzaklaştı. Yol yine düzelmişti. Gübre çeşnili bir rüzgâr dalgalanıyor. Masume Hanım'ın genzine hapşırtacak derecede keskin bahar kokuları kaçıyordu. Dayanamadı:

- Ulan Himmet, senin nezlen var, dedi.

- Yoh efendum.

— Var ulan, o çitteki öküz kadar kokudan anlamıyor-

sun.

- Hiç gohu yok efendum.

- Başka bir şey anlamıyor musun ulan?

- Anlamayon efendum.

- Tüh, Allah belanı versin, ayı!

- !?!?!..

* * *

Araba Çırpıcı Çayırı'na doğru yaklaşıyordu. Masume Hanım talihsizliğinin karanlık hatırası içinde doğan yeni hayallerin aydınlıklarına dalmıştı. Himmet, ha bire kamçısını şaklatıyor, "Acaba at zora gelip bir halt etti de ben duymadım mı?" diye düşünüyor, hanımının kendisini niçin azarladığına bir türlü akıl erdiremiyordu.

BUSENİN ŞEKL-İ İPTİDAİSİ*

Gece yarısı... Gayet muhteşem, gayet süslü, insana heyecan veren bir yatak odası... Karşıdan hayal edilemeyecek kadar nefis bir vücut... Yeşil ipek örtülü geniş divanın üzerine uzanmış, haris¹, hayran, gözlerimle elektrik aydınlığının menekşe rengindeki fanustan sızan uyku dolu ışıkları altında, başka âlemlerden kaçırılmış, sanki bilinmeyen masalardan canlandırılmış bir peri gibi soyunan bu güzel kadının hareketlerini seyrediyordum.

Tanrısal ve dindarane bir beyazlıkla bir melaike yuvası gibi sakin, ilahi duran mavi perdeli yatağın ayak ucunda büyük aynaya bakarak yavaş yavaş korsesini çözerken, beyaz kolları, beyaz omuzları, ruhu, bütün mevcudiyeti titreten isimsiz bir aydınlıkla parlıyor, etekliklerini çıkarmak için eğildikçe dolgun kalçalarıyla, pembe nurdan arkasıyla bir şiir, bir rüya ilahesi gibi ruhani, belirsiz, gerçek değilmiş gibi görünüyordu. Kalbim çarpıyordu. Birkaç dakika sonra benim ateşli kucağımda titreyen, pembe, tatlı bir gerçekliğe dönüşecek olan bu güzel görüntüyü sabaha kadar, ebediyen böyle seyretmek, uzaktan, zihinsel bir zevk almak istiyordum. Her tarafım titriyor, yüzüme sıcak, görünmez, duyulmaz bir rüzgâr temas ediyor, pantolonumun ceplerinde-

(*) Öpücüğün ilk şekli.

(1) Haris: İstekli, aç gözlü, hırslı.

ki ellerim alev alev yanıyor, şiddetli bir titreme geliyor, düşüncelerim dağılıyor, muhakemem perişan oluyordu.

* * *

İşte üç yüz franga alınan bir aşk gecesi! Bu kadar nefis ve olağanüstü bir güzelliği, rastlantının, hani evliliğin o kaba, ihtiyar eli mümkün değil bana sunamazdı. Bu kıllı, katı, buruşuk el bize bazen yanılarak, istemeyerek verdiği güzelliği balayından sonra ne kadar tahrip eder, ne kadar zehirler... Geçim dertleriyle evlilik sahnesinin en göz alıcı dekorları yıkılır. Nihayet bir gün anlarız ki tamiri imkânsız bir yıkıntı ortasındayız. Saçlarımız ağarır, sebepsiz ve derin bir üzüntüye kapılırız. Borç senetleri, hesap pusulaları ceketlerimizin iç ceplerini şişmanlatır. Gamlı, kederli, şiirden, hayalden uzak bir hayat yaşamaya başlarız. Sonra doktorumuz sanki bir şey keşfetmiş gibi bir gün bize der ki, "Dostum, sizde nevrasteni var, okumayınız, düşünmeyiniz, kederlenmeyiniz, açık havada gezininiz. Şehirden uzak yerlerde oturunuz" Fakat nasıl? Bunu bilmez. Bilmek vazifesi değildir. Çaresizliğinizi izah etseniz anlamaz. Anlamak istemez. Hatta açıklamalarınızı bile gayri ihtiyari beliren bir hastalık sayar.

* * *

Çoraplarını çıkarıyordu. Ah ne ayaklar!.. Ne tombul, düzgün bacaklar!... Sincap rengi ince ipekten dekolte gömleği ile parlayan bu kadın, bir düşürünüydü sanki. Kendimi mitolojik, renkli bir sinema karşısında zannediyordum. Bir-

raz sonra şu beyaz yatağın içinde tamamıyla benim olacaktı. Bu saadet üç yüz frangın sayesinde bana nasip oluyordu. Böyle bir ilerleme çağında doğduğumuz için kendimizi cidden mutlu saymaya hakkımız yok muydu? Vaktiyle güzel bir vücutla bir gecelik saadete bütün bir hayat veriliyordu. Kleopatra, âşıklarını böyle bir gecenin sabahında öldürüyor; bir aşk, bir kadın için yıllarca değil, yüzyıllarca savaş oluyor, yüz binlerce adam boğazlaşıyor, tarih öncesi ormanlarda yaşayan kuyruklu atalarımız gibi birbirlerini parçalıyorlardı. Şimdi onlardan ne kadar uzaktayız. Artık kahramanlığa, kana, heyecana, cesarete, hatta erdemli davranmaya gerek yok. Üç yüz frank!.. Yalnız bir gece! Fakat bir gece ile, binbir gece arasında ne fark var? Mademki bu da geçecek, yüzyılların gecelerinin de sonsuz bir yarını gelecek... Madem ki her şey mazi, hayal olacak! Düşünüyorum, ona bakıyorum; yatağa giriyor, çevik, zinde bir rehavetle uzanıyor. Sincap rengi ipek gömleğin altında belli belirsiz, kabaran dolgun kalçaları, narin bel... Kim bilir ne kadar heyecan verici nefis uyluklar... Kalbimin şiddetle çarptığını işitiyordum. Ağzımın kuruduğunu, dudaklarımın birbirine yapıştığını hissediyordum.

* * *

Gülerek, "Artık seyir kâfi" diyordu. "Soyununuz ve çabuk olunuz, sabah olacak."

Cevap vermedim. Üç yüz frangın bana verdiği lezzet hakkını fazlasıyla çıkaracak yerde boş düşüncelerle, şairlikle yani açıkça birtakım münasebetsizliklerle vakit geçiriyor, senede ancak bir iki defa ele geçirebileceğim böyle bir zevk

fırsatını iyi değerlendiremiyordum. Çabucak kalktım. Soyunmaya başladım. İçimden böyle sersemlik dakikalarında çok kere kendime söylediğim "Maddi olalım!" tavsiyesini tekrar ediyordum. O, soyunuyordu. Artık düşüncelerimden, şaşkınlıklarımın kurtulmuş, yan gözle ona bakıyordum. O kadar güzel, o kadar heyecan verici, o kadar tahrik ediciydi ki! Gülümseyerek yine içimden, "Ya aşka inansaydım," diyordum. Evet, bir gecesini üç yüz frank eden bu seçkin güzelliği sevseydim. Bir ay sevmek için... Zihnen hesap ediyordum. Dokuz bin frank!... Ne?... Dört yüz elli lira... Üç bakanın, dokuz milletvekilinin maaşı... Benim ancak iki senede harcayacağım paradan çok... Birden dönüyor, yüzükoyun uzanmış, benim dalgın dalgın soyunmamı seyreden bu nefis vücuda bakıyordum. Beni bu kadar etkileyen bu özel kadın, bir masum için, tahsil görmemiş, okumamış, anlamamış saf bir genç için, ne müthiş bir felaket olma özelliğine sahipti. Kusursuz güzelliği karşısında düşünme gücünü uyuşturduğu bir zavallıyı israfa, deliliğe, hırsızlığa, adam öldürmeye; hatta intihara sevk edebilirdi.

* * *

Bu sefer gülmeyerek, yüzünü yastığa kapayarak diyordu ki: "Rica ederim bakmayınız. Bu garip bakışla... Bana bakmayınız böyle... Korkuyorum, korkuyorum!"

Soyunarak kendi kendime, "İşte isterik bir kadın!" diyordum. Zevkini duymak için biraz daha fazla yorulacağımı, ancak yorulurken daha çok zevk duyacağımı tahmin ediyordum. Tamamıyla soyundum. O hâlâ başı kollarının arasında yüzükoyun yatıyordu. Nefis, davetkâr ensesi bir gül

halinde sanki bir öpücük için açılmıştı. Yavaşça yaklaştım. Dudaklarımı gayet hafif, gayet nazikçe dokundurdum. Birden cildine yakıcı bir ateş değdirilmiş gibi haykırdı, fırladı, sonra yine bitap düşerek elleriyle yüzünü kapadı. Ağlamaya başladı. Canım sıkılmıştı. "Ama azizem," dedim. "Niçin böyle yapıyorsunuz, sizi üzüyor muyum?" Aynı vaziyette elleriyle yüzünü kapamış, ağlayarak cevap veriyordu: "Beni korkutuyorsunuz. Korkuyorum. Gözlerinizden, bakışınızdan korkuyorum. Rica ederim, bana acıyınız. Bu odadan çıkınız. Bana bir şey söylemeyiniz. Elinizi dokundurmayınız. Yaklaşırsanız haykıracağım. Allah aşkınıza çıkınız, çıkınız."

Cidden canım sıkıldı. Bu kriz, gereksiz, münasebetsiz, tatsız, sıkıcı bir krizdi. Biraz sertçe sordum: "Fakat niçin benden korkuyorsunuz?" Asabi hıçkırıklar arasında cevap veriyordu: "Ah siz sadist bir adamsınız. Bakışınızdan anladım. İçimden gelen bir his bana söyledi. Ah, siz müthiş bir sadistsiniz..."

Hayretle tekrar soruyordum: "Sadist ne?..."

Sorumdan kaynaklanan hayreti, heyecanından daha çoktu. Dağınık saçları altında kızarak daha çok güzelleşmiş, daha çok beyazlaşmış olan yüzünü yastıktan kaldırdı. Baktı: "Sadizmin ne olduğunu bilmiyor musunuz?" Hafif ve yalvaran bir gülüşle cevap verdim: "Hayır!" Biraz durdu. Azıcık kızarmış gözlerinde, hani o hepimizin tanıdığı bakış, "İşte genç Türklerden bir esaslı cahil daha..." diyen o dışsal ve yabancı alev ansızın parladı. Rahatlamış bakıyor, huzur bulmuş soruyordu.

— Ciddi mi söylüyorsunuz?

— Gayet ciddi.

Gülümsüyor, yine bakıyordu. Sanki benden yavaş ya-

avaş emin oluyordu. Yatağın kenarına oturdum. Korkusunun yerinde olmadığını söylüyor, rahat olmasını, bana güvenmesini rica ediyordum. Ellerini tuttum. Ateş gibiydi. Ne kadar yumuşaktı. Ricamı tekrar ediyordum. O kısa cevaplar veriyor, artık sakinleşiyordu. Biraz da cesaretlendim. Tamamıyla yatağa girdim. Yüzüm ondan tarafa, yan uzanmışım. Çıplak omuzlarını öpmek istedim. Yine haykırdı: "Oh, öpmeyiniz; bari öpmeyiniz, diyordu. "Öpülürken beni parçalıyorlar korkusuyla titrerim. Bilseniz öpücükten ne kadar korkuyorum..."

* * *

Kendimden geçmişim. O kadar ki artık taciz olunduğumu bile hissedemiyordum. Onun kırmızı ve küçük dudakları, daima reddeden tavırları, her kucaklayışı iten kolları bana daha şiirli geliyor; erişilmez arzuların yol açtığı hayallerdeki zevki duyuruyordu.

Sonunda laf olsun diye sordum: "Söylesenize sadizm nedir?" Epeyce rahatlamıştı. Yatışmış, nazlı cevap veriyordu: "Sadizm mi? Oh, bu müthiş bir erkek hastalığıdır! Buna tutulan erkek kadını ezmek, kadını dövmek, kadına zulmetmekten zevk alır. Bazen nedensiz yere kadının saçlarını yomakla, gözlerini çıkarmakla, yüzüne asit dökmekle, vücuduna iğneler, şişler batırmakla, burnunu, yahut kulaklarını kesmekle de hastalığını yatıştıramaz, öldürür. Fakat nasıl? En feci, en vahşi şekilde... Ya ufak bir çakı ile kafasını keser, ya ustura ile karnını yarar, ya da yavaş yavaş parmaklarıyla boğar. Katil Jacques Levantreur, katil Vacher işte bu illetin kurbanı yarım akıllı hastalardır. Bu hastalık, bu hal

hayvanlarda da vardır. Gagalıların hepsi sanki bu hastalığa yakalanmışlardı. Horoz en çok sevdiği tavuğu en çok döver. Güvercin, eşine bütün şairlerin bestelediği meşhur sevgisi ile o kadar zulmeder ki... Sülünler bilhassa bu bakımdan pek müthiştirler. Çiftçiler çok kere kafeslerindeki zavallı dişiyi tüyleri yolunmuş, kafası parçalanmış, ölü bulurlar. Onu öldüren, erkeğin gagası, erkeğin hastalıklı aşkı, daha doğrusu sadizmidir..."

* * *

Yatağa, henüz dokunduğum ateşli vücudundan tatlı, bayıltıcı bir sıcaklık yayılıyor, ben onun yanında, pek yakınında boylu boyuna uzanmış, bu tarif olunmaz sıcaklık içinde mest oluyordum. O devam ediyordu: "Sadizm, ah bu kelime bile bir delinin adından alınmıştır. Siz "Justin"i yahut "Faziletin Felaketleri"ni okudunuz mu? Okumamışsınızdır. İşte bu eseri yazan Marki dö Sad... Bu zavallı, kitabının her sayfasında bu hastalıklı durumun aşamalarını, nöbetlerini, krizlerini açıklıyor, anlatıyordu. Sonunda kendi adı anlattığı hastalığın adı oldu."

Elimi yavaşça beline atmıştım. Artık rahat davranıyordu. Hatta çıplak kolunu elimin üzerine uzattı. Mutlu elim, özel bir zevk ile kendinden geçiyor, uyuşuyordu. Ben daha yaklaşıyor, daha ilerleyerek, "O halde benden tamamıyla emin olabilirsiniz, diyordum, bir kadına zulüm etmek kadar duygularına, yaradılışıma yabancı bir şey yoktur. Tam tersine anlaşılabilir bir arzu ile isterim ki bir kadın bana zulüm etsin, beni dövsün, beni aşağılasın. Bana acı versin, ben ağlayayım. Onun ayaklarına kapanayım. O benim başıma

vursun. Ben iskarpinlerini öperken dudaklarımı kanatsın. Beni kovsun. Ben yalvarayım. Yine kovsun. Ben yerlerde sürüneyim. O yine zulmünde devam etsin. Hatta öldürsün. Ah, sevilen bir vücut karşısında baş eğiş, bu alçalıştaki zevk... Nasıl tarif edeyim?..

* * *

Gülerek dinliyor, yavaş yavaş, ustaca kucaklayışlarına kendini teslim ediyordu. Elleriyle saçlarımı karıştırarak, "Azizim, o halde yine hastasın. Yine normal değilsin. Fakat hastalığın sadizm değil, onun aksi, mazoşizm ki bu benim çok hoşuma gider. Bir köpek kadar söz dinleyen, asabiliklerimin, huysuzluklarımın, krizlerimin bütün kötü sonuçlarına katlanan, hatta bunlardan zevk duyan bir erkek... İdeal biri!" diyordu.

Kollarımın arasında hararetli göğsünü, şeffaf, canlı tazelikle parlayan göğüslerini kendimden tarafa çekerek, "İşte ben müthiş bir mazoşistim" dememe gülüyor. "Ayda beş yüz lira gelirin olaydı o vakit benim tam istediğim adam olurdu," diye cevap veriyordu. Artık tamamıyla benim olmuştu, barışmıştık. Göğsümün üzerinde sıkıyordum. Kucakladım. Öpmek istedim. Eliyle ağzımı tuttu: "Ooo, bu yasak, diyordu. Öpücüğe hiç tahammül edemem, katiyen!.." Zorlamadım. Fakat bizim en genç asabiyecilerden, kadın hastalıkları uzmanı doktorlarımızdan daha bilgili olan bu kadının için kendisini öptürmediğini merak ettim ve sordum. "Niçin mi? Öpücük kadar çirkin bir şey düşünmem" diyordu. O da sadizm belirtilerinden bir şey. Müthiş bir hatıra... Öpücüğün ilk şekli neydi biliyor musunuz? Şüphesiz ha-

yır... Değil mi? Isırmak, ısırma. Bizim pek eski çağlarda yaşayan babalarımız müthiş sadistlerdi. Dişisini gagasıyla öldüren sülünler gibi annelerimizi ısırıyorlardı. Zaman, geçen yüzyıllar onların hastalığını tedavi etti. Bu ısırma hafifledi. Yavaş yavaş sonunda öpücük oldu."

* * *

Ve biraz heyecanlı ilave etti: "Öpücük, öpücük... Kırk asırdan beri erkeklerin ellerinden atamadıkları baston gibi; bâkir, ilkel ormanların, vahşetin, hayvanlığın hatırası. Kadınların haklarını tanımayan, feminizmi inkâr eden, kadınları bir esir, doğurucu bir zevk ya da üreme aracı sayan sadist erkeklerin hastalıklı zevki... Bundan nefret ederim. Biliyorum ki hayvani, adi bir hararetle temas eden kıllı dudakların arkasında sert ve keskin, kesici ve koparıcı dişler vardır. Gerçi devirler boyunca annelerimizi bağirtan bu dişler bugün faaliyette değil, fakat bütün hırsını küstah şımarık dudaklar üstlenmiş, onların adına emiyor, duygularımızı harap ediyor, kirletiyor, bizi iğrendiriyor. Erkek, öpmekten zevk alıyor. Çünkü ne kadar gelişse, ne kadar değişse yine soyaçekim ona biraz sadizm yadigâr ediyor. Ama, hiçbir kadın erkeğin bu vahşi zevkenden, bu ısırmanın anısı olan zulüm taklidinden hoşnut değildir, nefret eder."

Susuyor, dinler gibi başını koluma koyuyor, rica eder gibi bir bakışla yavaşça soruyordu: "Söz verir misin? Beni öpmeyeceksin, söz verir misin?.." Göğsümün üzerinde bütün kuvvetimle sıkarak söz veriyor, vaadimi en doğru, samimi yeminlerle teyit ediyordum. Ancak ne yazık ki gerçekleşmesi mümkün olmayan bu sözümü tutamadım. İki saat geç-

mişti. Ne o, ne ben ikimiz de yorulmamış, birbirlerine dolan kollarımız gevşememişti. Ben artık zorla, durmadan öpücüğün ilk şekliyle öpüyor, yani ısırırken, o gittikçe azalacağına, artan bu susamış ihtirasımdan şaşkın, dermansız, memnun, yalnız "Merhamet yamyam, merhamet!" diye fısıldıyor, fakat asla karşı koymuyordu.

Teşvik mecmuası, sayı 2, 1325 (1909)

BİR VASIYETNAME

7 Aralık 1913 - Geceyarısı

Sevgili yeğenim! Bu gece dehşetli bir kriz geçiriyorum. Artık kesinlikle ölmeye karar verdim. Tabancamı doldurdum. İşte şurada masamın üzerinde duruyor. Fakat kafama sıkmadan evvel son görevimi yapmak istiyorum. Son görev... Bunun ne olduğunu tabii bilirsin. Vasiyetnamemi yazmak! Evet, işte şu elinde tuttuğun kâğıt benim vasiyetnamem! Sen şu satırları okurken zavallı dayın artık dünyada yok! Ya nerede! Gayet sıcak bir yerde... Yani cehennemde! Zebanilerin kırbaçları altında, inim inim inliyor.

— Niçin kendi kendini öldürdün, söyle dinsiz katil? diye sordukları ahret sorularına şaşkınlıkla doğru bir cevap veremiyorum.

Evet, niçin kendimi öldüreceğim? Bunun nedenini ben de bilmiyorum. Zenginim. Eğlenceden, kadından, kumardan, içkiden bıktım. Param bitmedi. Beş sene içinde birbiri üstüne üç mirasa kondum. Fakat artık hayatın yükünü taşıyamayacağım. Bu gece elveda. Bir kurşun!

Sonra bir karanlık... sonra... sonra... mümkün olsa da sana oradan bir mektup gönderebilsem! Herhalde dünyadan daha rahat! Ne ise bu lafları bırakalım. Sana bırakacağım elli bin lirayı şu program dahilinde yemelisin:

1 — Daima ayrı ayrı dört metres bulundurmak.

2 — Kışları Mısır'da, İtalya'da; yazları İsviçre'de, Al-

52 / YÜKSEK ÖKÇELER

manya'da en büyük şehirlerde, en muhteşem otellerde geçirmek.

3 — Kumarı içkiyi, eğlenceyi samimi bir aşkla sevmek. Kısacası yaşamak! Yaşamak! Ben artık elli yaşına girdim. Çok yorgunum. Bu programı takip edemiyorum. Sen atlet vücudunla, dinç arzularınla, bırakacağım paraları yiyebilirsin. Bundan eminim. Gözüm açık gitmiyorum.

Elveda sevgili yeğenim, elveda!.. Bir gün Monaco'da gazinonun muhteşem taraçasında beni hatırla! Elveda!.."

Dayın

İmadettin

Hamiş':

"Yüreğin sevinçten mutlaka çarpıyor! Fakat kumda oyna yeğenim... Dün gece üzerime bir ağırlık çöktü. Yazık ki, hazır tabancayı elime alıp şakağıma dayayamadım. O kadar halsizdim. Bir de ne göreyim. Jülide gelmiş. Yukarıda yazdıklarımı okumuş. Sonra bana dönmüş. Başlamış tokatları atmaya... Kendimi toplar toplamaz tombul bileklerinden tuttum. Fakat... Ah, sen olmalısın! Mümkün mü ya. Ben nasıl zaptedebilirim?.. On yedi yaşında! Piliç kadar narın, ama doğurmamış kısırak kadar kuvvetli...

— Seni koca çapkın! Sen bunadın mı artık? diye haykırdı.

Cevap vermedim.

— Yeğenin olacak maskaraya vasiyet ettiğin şeyi sen yapamaz mısın? diye sordu.

(1) Hamiş: Not.

— Heyhat! dedim.

— Haydi yalancı, ihtiyar azgın! Haydi biraz gayret!
Kalk bakalım: Hop, hop, hop!..

Beni kaldırdı. Dizlerime oturdu. Vallahi birdenbire yirmi beş yıl gençleştim. Konuştuk, anlaştık. Tabancayı pencereden bahçeye attı. Şimdi kendine, yaşları yirmiyi geçmek üzere üç arkadaş daha bulacak. Bugün yola çıkıyoruz. Ben de bavulları hazırladım. Onu bekliyorum. Beklerken sana şu satırları yazıyorum. Doğru Monaco'ya gidiyoruz.

Seni, taraçada, yemekten evvel güneşin batmasını seyrederken hatırlayayım mı?

Elveda, sevgili yeğenim, elveda!..”

YEMİN

Ah, on beş yirmi sene önce... Hayat ne tatlıydı! Yaşamının, eğlenmenin hoş bir zevki, güzel bir şekli vardı. Kadınlar başka, erkekler başka, ruhlarımız başkaydı, en büyük günahlar bile “din, iman, terbiye, namus, nezaket” perdesi altında hiç sezdirilmeden yapılır, masumluğun kutsal büyü-sü asla kaybedilmezdi. Ben, o vakitler, Doğancılar'daki Hacı Hafız Sıdika Molla'nın meşhur evine dadanmıştım. Matlûbe isminde bir kızı çıldırasıya seviyordum. Son yangınlarda yanan o kırmızı aşı boyalı viran ev, duvarları hanımelleleriyle, sık sarmaşıklarla örtülmüş dağ gibi bahçe, yeşil çıkırlıklı, mermer bilezikli kuyu hâlâ gözümün önünde... Hacı Hanım çok sofı bir kadındı. Bütün şişman vücudunu kaplayan kocaman başörtüsünün içinden gök mavi gözleriyle –tıpkı bulutlar arasında kalmış ihtiyar bir melaike gibi– bakar, ağzından hiç kötü söz çıkmazdı. Aptest, namaz, oruç birinci merakıydı. Yanındaki kızlardan birisine tutulan mutlaka ibadete başlardı. Sokağa bakan alçak tavanlı odacığı tıpkı minimini bir mescitti. Kible tarafında mihraba benzer bir girintisi bile vardı. Buraya serili pamuk doldurulmuş yazma secadesinden, mutfağa, ateşi hiç sönmeyen gusülhaneye bakmak için sık sık kalkardı. Kızlarının da hepsi sofuydu. Hiç birisine alafranga¹ elbise giydirmez, korse taktırmaz, yüzlerine allık, pudra sürdürmez, gözlerine sürme çektirmezdi.

(1) Alafranga: Avrupa ülkelerine özgü, Batılı.

Dört parçalı, bol mavi basma entarisiyle, tombul tombul Matlûbe'cik ne şirindi! Ben gelir gelmez, şimdiki zamane kızları gibi, hemen boynuma atılmaz "Haydi gusülhaneye, aslanım!" diye, yavaşça yukarı çıkarır; beni yıkar, temizler, aptes aldirtir, çamaşırlarımı değiştirirdi. Sonra, Hacı Hanım'ın elini öpmek için odasına inerdim. Ne kadar vakit namazlarımı onun odasında yan yana kılmıştık. Hele ramazanları... Bir sene, bütün bir ramazan Matlûbe'yle kapanmıştım. Sahurdan bir saat evvel, Hacı Hanım kapımızı vurarak bizi uyandırıyor. Suyu ısınmış gusülhaneye koşuyor, soyunup aptesimizi alıyor, sofranın başına, temiz, saçlarımızın nemiyile geliyorduk. Yemekten sonra imsak topunu beklemek ne yüce bir şeydi. Bazen sabah namazını kılar, öyle yatardık. Gündüz, öğle namazından sonra Hacı Hanım kızlarını camiye vaaza götürürdü.

— Matlûbe evde kalsın! Ben yalnız ne yapacağım Hacı Nine! diyecek olsam,

— Nafile namazı kıl, aşır oku, hiç canın sıkılmaz yavrum, cevabını verirdi. Benden başka eve gelen erkekler hep hısım, akraba, hep süt oğul, ahret evladı filandı. Matlûbe benden başka hiçbir erkeğe çıkmıyor, en yakın akrabalarından, hatta erkek kardeşlerinden bile kaçıyor.

* * *

Bir gün, ikindi namazından sonra Hacı Hanım'ın odasında oturuyorduk. Matlûbe çamaşır ütülüyor, diğer iki kız, Kadriye ile Firdevs yorgan kaplıyorlardı. Hızlı hızlı kapı çalındı. Matlûbe cumbaya koştu. Sonra birdenbire döndü:

— Hacı Nine... Sabri... dedi.

— Sabri mi?

— O, vallahi...

—

—

Birbirlerine bakiştılar. Hacı Hanım seccadesinden kalktı. Matlûbe sararmıştı. Öteki kızlar da, şaşkın şaşkın, kapladıkları yorganı topluyorlardı.

— Bu Sabri kim? diye sordum.

Hacı Hanım:

— Matlûbe'nin teyzesinin oğlu... dedi, sonra afal afal bakan Matlûbe'ye döndü:

— Haydi git, kapıyı aç!..

— Eee ben, dedim, burada duracak mıyım? Hacı Hanım,

— Hiç öyle şey olur mu? diye güldü. Sabri çok sofudur. Senin burada olduğunu sezerse hiçbirimizi sağ komaz!

— Eee ne yapacağız?

— Haydi şu yüklüğe¹ giriver!..

— Ya ararsa?..

— Aramaz.

— Şüphelenip arayacağı tutarsa?

— Bana inanır, diyorum, yavrum. Haydi çabuk gir. Yalnız öksürme, çatırtı filan yapma!

Yerimden kalktım. Öteki kızlar da yorganları, çamaşırları dışarı çıkardılar, yüklüğe girdim... Burası zifiri karanlıktı. Nefesimi kestim. Şahmeran masalında kuyuya düşen Belkiya gibi yükün kapısındaki bir budak deliğinden giren aydınlıktan başka bir şey göremiyordum. Bir dakika geçmeden

(1) Yüklük: Evlerde yatak, yorgan gibi şeyler koymaya yarayan büyük dolap ya da buna uygun yer.

Sabri odaya girdi. Ben hemen uzandım. Budak deliğine sağ gözümü uydurdum. Bu, iri yarı, palabıyıklı, siyah fesli; kabadayı bir gençti. Hal hatır sorduktan sonra,

— Hacı Anne! Matlûbe başka birisine çıkıyormuş! İşit-tim. Bugün buraya onu temizlemeye geldim! dedi.

Hacı Hanım hiç istifini bozmadı:

— Hayırdır inşallah... Sen rüya görmüşsün, geçen hafta teyzesinin oğlu geldi de, hem süt kardeş oldukları halde, ben yine göstermedim. Sen benim nasıl kadın olduğumu bilmiyorsun galiba?

— Biliyorum, ama...

— Eee ne?

— Diyorlar ki, seviştiği herif şimdi bile bu evin içindedir.

— Sen vallahi deli olmuşsun! Kim diyor?

— Kimse kim...

— Gözleri kör olsun iftiracıların! İşte sen, işte ev! Her tarafı kalk ara.

Sabri biraz durakladı. Dişlerinin gıcirtısını duyuyordum. Kırmızı muhacir bezi örtülü boy minderine yan oturmuştu. Sarı şayak¹ ceketinin altından saldırmasının ucu görünüyordu. İçime soğuk bir ürperme geldi. Yanımda toplu iğne bile yoktu. Silahlarımın hepsi Matlûbe'nin yastığının altındaydı. Hacı Hanım sessizliğini bozdu:

— Yook Sabri! Ben böyle şüpheye filan gelemem, diye başını salladı. Benim namusum var. Sana darılırim. Yüzüne bakmam. Şimdi seccadeden kalktım. Taze aptesimle sana yemin edeyim. Yalancıların gözleri kör olsun. Sürüm sürüm sürünsünler inşallah!..

(1) Şayak: Kaba dokunmuş, dayanıklı bir çeşit yün kumaş.

Sonra, ayakta divan duran¹, solgun, perişan Matlûbe'ye sordu:

— Aptesin var mı kızım?

— Var hanım nine.

— Şu duvardaki Kuranı Kerim'i aliver.

Matlûbe yürüdü. Daima mihrap gibi yerde asılı gördüğüm yeşil ipek bohçaya sarılı Kuranı Kerim'i aldı. Öptü. Başına koydu. Saygısından göğüsleri hizasında tutarak getirdi. Hacı Hanım Kuranı Kerim'i tuttu. Öptü, başına koydu. Sonra sol elinin avcuna aldı. Sağ eliyle üstüne basarak:

— Vallahi, billahi, tallahi, bu kitap beni çarpsın; eğer senden başka Matlûbe'nin yüzünü kimse gördüyse... dedi.

—

— Nasıl, şimdi inandin mı bana?

— İnanırım.

— Bir daha müzevirlerin² sözüne uyup üstüme gelme, Sabri!

— Affet hanım nine...

— Yok... Ben böyle rezalete gelemem.

—

Tekrar Kuranı Kerim'i öptü. Başına koydu. Matlûbe'ye verdi. Matlûbe aynı öpme ayinini yaptıktan sonra yeşil bohçalı kitabı duvardaki çiviye astı. Ben yüklüğün içinde yıldırım la vurulmuşa dönmüştüm. Yüreğim çarpıyor, yarı belimin aşağısı uyuşuyordu. O zaman çok dindardım, öleceğimi sandım. Sanki beni, yalan yere edilen bu yemin tutuyordu. O zamanlar yemin çok büyük bir şeydi. Binlerce lira verirse bir yalancı şahit bulunamazdı. Eskiden yalan yere ye-

(1) Divan Durmak: Saygıyla el kavuşturup ayakta durmak.

(2) Müzevir: Söz götürüp getiren, arabozucu.

min insanı olduğu yerde tutar, hiç kımıldatmaz, öldürürerirdi! Zamanımızın ne İspanyol nezlesine, ne tifosuna benzerdi. Sabri, Hacı Hanım'ın yeminine inandıktan sonra kalktı. Elini öptü. Aşağı indi. Sokak kapısı örtülür örtülmez yükün kapısını ittim. Dışarı fırladım. Hacı Hanım halimi görünce gözlerini açtı:

— Çok mu korktun yavrum?

— Yok...

— Eee, o ne öyle... betin benzin sapsarı!

— Yemin tutuyor! dedim.

— Hangi yemin?

— Yalan yere senin ettiğin yemin!

— Benim mi? diye güldü.

— Evet! Aptesli aptesli Kuranı Kerim'e el bastın. Matlûbe'yi kendisinden başka kimse görmediğine, o herife yemin ettin. Halbuki her gece, onunla beraber, bir yatakta yattığımızı bilmiyor musun?

— Sus, sus. Böyle terbiyesiz, hayâsız laflar istemem. Şuraya otur bakayım. O senin ahret kardeşin... diye elimden çekti. Sonra kapıdan giren Matlûbe'ye.

— Haydi, o Kuranı Kerim'i getir de yiyelim kızım! dedi.

— Peki anneciğim.

.....

Ben bu emirden bir şey anlamadım. Aptallaştım.

Matlûbe mihrap gibi yere koştı. Yeşil bohçaya sarılı kitabı aldı. Getirdi. Bu sefer göğüslerinin hizasında tutmuyordu. Minderin üstüne, benimle Hacı Hanım'ın arasına koydu. Tombul elleriyle bohçayı çözdü. Bohçanın içinde kahverengi ikinci bir bohça daha vardı. Onu da çözdü. Ortaya çıkan pembe kutunun kapağını birdenbire açtı. İçi, sarı sarı,

gayet nefis kuru incirle doluydu. Bir şey söyleyemedim. Başımı salladım. Güle güle bu incirleri yedik. Hacı Hanım,

— Ettiğim yeminin kimseyi tutmayacağına aklın erdi ya, oğlum? diye yanağımı okşadı.

— Erdi...

Sonra Matlûbe'ye döndü.

— Haydi kızım, ağabeyini yatak odasına götür. Korku damarlarına bas. Sabri budalasından ürktü galiba?..

* * *

Heyhat! Artık İstanbul'da ne Matlûbe gibi körpe, temiz, boyasız, masum yosmalar kaldı; ne de Sabri gibi dostunu kesmeye gelen saldırmalı, yemine inanır kabadayılar... Ben bilmem niçin, kutu incirlerinde bile o eski lezzeti bulamıyorum. Ah, evet, on beş, yirmi sene önce... hayat ne tatlıydı!

ÇİRKİNLİĞİN ESRARI

*"Biliyorlar da sevmediklerini;
Ediyorlar büyük büyük yemini
Buna gösterme sen de nefretini
Ne şifalar veren yalanlar var."*

Genç kızlarla bir odada yalnız kalmak ne tehlikelidir! Özellikle bizim gibi başı yorgun adamlar için... İşte geçen sene bu zamanlar ben böyle bir tehlike atlattım. Sonbaharda Büyükkada'yı çok severim. Tenha çamların altında tek başıma gezmek, uzak sislerden savrulan rutubetli rüzgârın ölümü hatırlatan feryadını dinlemek pek hoşuma gider. Hava, penceresiz bir türbe kubbesi gibi karanlık, gamlı, sıkıcıdır. Her tarafta solan yazın kalıntılarından kopmuş yapraklar sürünür. Gölgesiz dalların arasında sanki zavallı aldananlarla aldatanların görünmez hayalleri dolaşır... Fakat o gün bu gamlı kubbe birdenbire yıkıldı. Şiddetli bir yağmur boşandı. Sırılsıklam oldum. Yağmurun altında Sermet'in halasının oturduğu köşke kendimi dar attım. Kapıdan girince halime gülen hizmetçi kız, evde küçük hanımdan başka kimse olmadığını söyledi.

- Eee, büyük hanımefendi?
- Bu sabah erkenden gitti.
- Nihat Bey?
- Galiba kulüpte.
- Şu yağmur geçinceye kadar oturacağım. Küçük hanı-

ma haber verme. Rahatsız olmasın, dedim. Pardösümü çıkardım. Mendilimle üstümü başımı sil-dim. Soldaki küçük salona girdim. Çılgın yağmur pancurları, camları tokatlıyor, aralıklı ısıklarla acı fırtına gürültüsü koparıyordu. Ben tabiatın bu münasebetsiz öfkesini dinlerken kapı açıldı. Başımı çevirdim. Sütude'nin girdiğini gördüm. Bence İstanbul'un en güzel kızı odur! Siyah, iri, parlak gözler... Gür saçlar... Sonra inanılmaz derecede saf bir beyazlık! Kutsal bir rüya beyazlığı! Acaba on altı yaşında var mıydı? Zannetmiyorum. Fakat yirmi yaşında sanılacak kadar olgun bir vücut... Bir göğüs ki... Bir boyun ki...

—

— Niye benden kaçıyorsunuz?

Kalktım. Uzattığı bembeyaz elini sıktım. Sıcaktı. Ta gözlerimin içine bakıyordu. Arkasında beyaz bir bluz vardı. Kısa siyah eteğinin altından gözükten bacaklarının, o insanı heyecandan titreten güzel şekline baktım. Kurşuni süet ayakkabıları ince ipek çoraplarla öyle tahrik edici, öyle bü-yülü bir uyum oluşturuyordu ki... Sanki "şiiir" kavramının somut bir göstergesiydi.

— ... Geldiğini niye ben duymayayım?

— Rahatsız etmek istemedim.

— Ben mi?

"Sizi" diye nazik bir cümleye başlayacaktım. Birdenbire tavrımdan sıkıldım. Elimde büyüyen, birkaç sene evvel denizde kucağıma alarak yüzme öğrettiğim çocuğun karşı-sında küçülüyor muydum? Gerçi işte o büyümüş, koca bir kız olmuştu. Fakat ben, ağabeyisinin ağabeyisi... Belki ken-dimi sıksam babası da olabilirdim. Teklifsizce güldüm.

— Kızımı rahatsız etmek ister miyim ya...

— Kızınız kim?

— Sen...

Çılgın bir kahkaha attı.

— Ben mi?

—

— Ben ha!..

—

Sol elini kalçasına koymuş, şuh bir şımarıklıkla gülüyordu. Koltuğun birisine oturdu. Sade elbisesi onu daha çok güzelleştirmişti. Gülümsüyor, ne diyeceğimi kestiremiyordum.

— Siz gerçekten tuhaf bir adamsınız! dedi. Beğendiğiniz kadınlara mı, yoksa beğenmediklerinize mi böyle büyükbaba tavrı takınırsınız?

—

Cevap vermediğimi görünce birdenbire ciddileşti. Yüzünü bir heykel sessizliği kapladı. Büyük gözlerini yumdu. Keskin bir bakışla beni bir süzdü. İçimden: "Rol, rol, isterik rolleri!" diyordum.

— Kaç yaşındasınız?

— Her halde Sütudeciğim, senden yirmi yaş büyük.

— Onun için mi bana "kızım!" diyorsunuz?

— Hakkım yok mu?

Karşısında oturdum. Onu küçükken nasıl sinemaya götürdüğümü, orada nasıl dizime başını koyarak uyduğunu hatırlattım. İştmiyor gibi dinliyordu.

Yavaş yavaş renginin solduğunu, dudaklarının titrediğini görüyordum. Acaba hasta mıydı?

Gevezeliğime, şakalarımaya devam edemedim.

— Nen var Sütude?

— Hiç! dedi.

Sonra gözlerini önüne indirdi: "Ben sizi ne zamandan beridir yalnız görmek isterdim."

Niye beni yalnız görmek istediğini bilmem niçin sormadım. Şaşırdım. Hafifleyen yağmurun camlardaki sızışlarına bakmaya başladım. Ne kadar böyle durduk, hatırlayamıyorum. Birdenbire onun hıçkırıldığını işittim. Kolunu oturduğu koltuğun yanına dayamış, başını ellerinin içine almış ağlıyordu. Dolgun omuzları, siyah parlak saçları, bir zambak gibi beyaz, nefis elleri hıçkırıkça sarsılıyordu. Bir sinir krizi miydi? Dört beş ay vardı ki, evlerine gelmemiştim. Bu sırada Sermet'in spor arkadaşı Tevfik Çesban tarafından Sütude'nin istenildiğini, sonra reddedildiğini duymuştum. Gizli bir aşk faciası mı vardı? Çesban çok güzel, çok yakışıklı, çok zengin bir gençti. Sütude'yi alamadığı için Ada'dan kaçmış, Beykoz'un تنها tepelerinde bir eve kapanmıştı. İstanbul'a hiç inmiyor, memleketi bütün bütün terk etmek için yolların açılmasını beklediği söyleniyordu. Ayağa kalktım. Elimle omzunu okşadım:

— Ne var Sütude, niye ağlıyorsun?

Hıçkırarak, yaşlı gözlerini kaldırdı. Bakışında sanki bir alev, siyah bir alev vardı.

— Ben seni seviyorum! dedi.

— Beni mi?

— Seni?

Birdenbire yüreğim hop etti. Ben bu yeni kızlardan bir ejderhadan daha çok çekinirdim. Korktuğumu belli etmek için güldüm:

— Sen deli olmuştun! dedim.

Gayri ihtiyari geri çekildim. Kanepenin ucuna büzül-

düm. Kapıya baktım.

— Vallahi billahi seni seviyorum. Hem üç seneden beri...

— Sen deli olmuşsun, sen deli olmuşsun... diye gülüyordum. Kalkıp kaçmak aklıma geldi. Zavallı kızın zihninde bir bozukluk mu vardı? Gözlerini bana dikmiş, garip bir ısrarla bakıyordu. Doğrudu. O bakışla beni bir etki altına almak istiyor gibi yürüdü. Ta yanıma geldi. Oturdu. Kucağında büyüyen bu kızın ağzından benim durumumdaki, benim yaşımdaki bir adama karşı –bir romanda okusam hayal bile olduğuna inanamayacağım– tuhaf şeyler çıkıyordu. Dizlerime kapandı. Ellerimi tuttu. Çektim, eğildi, ayaklarımı öpmeye çalışıyordu. Kaldırmaya uğraştım. Ağlıyor, hiçkırıyor, “Allah aşkına reddetme, beni kovma, senin esirin olacağım!” diyordu. Fakat niçin? Fakat niçin? Ne gençtim, ne güzeldim, ne zengindim. İsterik bir çocuğun elinde oyuncak olmak hiç işime gelmezdi. Gülmeyi bıraktım. Gayet ağır bir sele,

— Ciddi olalım Sütude, dedim. Seni kendine saygı duymaya davet ederim.

Kollarından tuttum. Kaldırdım. Yanıma oturttum. Gözlerinde hâlâ yaşlar akıyordu. Sordum:

— Çesban’a neye varmadın?

— Ondan nefret ederim.

— O genç!

— Evet.

— O zengin!

— Evet.

— O yakışıklı.

— Evet.

— O çok güzel. Tam sana layık! Senin kadar güzel.

Yüzünü ekşitti. Tekrar,

— Ben ondan nefret ederim, dedi.

— Niçin?

— Evvela güzel olduğu için.

— Başka?

— Genç olduğu için.

Çesban’ın hayali gözümün önüne geldi. Kuvvetli, yakışıklı, âdetla eski Yunan heykellerinin canlı bir örneğiydi. İnce, kumral kaşlarının altında iri ela gözleri soylu bir dinginlikle bakar, yüzünde herkesi saygıya zorlayan asil bir gurur parlardı. Eğer birleşselerdi. Sütude’yle ne güzel bir uyum oluşturacaklardı. Halbuki İstanbul’un bu en güzel kıızı gençlik gibi güzellikten de tiksiniyordu. “Güzellik kadınlar için. Güzellik erkeklerde iğrenç bir çirkinliktir,” diyordu. Tartışmamız epeyce uzun sürdü. Ben arada beğenilmez evlilik teklifleriyle karşılaştıkça ezeli yalanıma onu da inandırdım. Esenliğim, rengim, sağlığım gerçek değildi. Âdetla, hepsi bendeki hastalığın görünürdeki maskeleriydi. Asabım bozuktuk. Ruhsal bir rahatsızlığım vardı. Sözde, doktorlar bana alkolle, yorgunlukla, bir işle uğraşmakla beraber aşkı da kesinlikle yasaklıyor, “Kadın senin için zehirli bir hançerdir!” diyorlardı. Bu yalanları o kadar gerçek gibi söylüyor, o kadar ciddi bilgiler veriyordum ki, Sütude bana acımaya başladı. Aşkı birdenbire merhamet oldu.

— Evet, her şeyden yoksun. Tıpkı bir felçli gibi...

— Ne yazık, ne yazık... diyordu.

Ben tehlikeyi kolayca savdığım için seviniyor, bu sevinçle beyaz nefis ellerini tutuyor, öpüyordum. Bu eller, Allahım... bu vücut, bu taşan, bu coşan güzellik... Kim bi-

lir buna sahip olan ne kadar mesut olacaktı? Çesban üzgün olmakta çok haklıydı. Bu kız sevildikten sonra, mümkün değil unutulamazdı. Yağmur iyice dindiği için iznini istedim.

— Gece kalsanıza... Ağabeyim şimdi gelir. Annem de gelecek.

— Bir işim var. Bu akşam mutlaka İstanbul'da bulunmalıyım.

— Ne zaman sizi bekleyeyim?

— Mademki burada bana acıyan şefkatli bir kalp buldum. Her zaman sizi ziyaret edeceğim. Sütudeciğim. Her zaman...

Platonik¹ denemeyecek bir kucaklaşma içinde kalktık... O an bilmem, nasıl uygunsuz, nasıl uğursuz, nasıl çirkin bir düşünce aklıma geldi,

— Gerçekten güzellik, çirkinlik hakkındaki düşüncen doğru mu Sütude? diye sordum.

— Evet.

— Yalan.

— Vallahi gerçek.

— O halde gerçekten fikrinde samimi isen senin için ideal bir âşık var.

— Kim?

— Son derece çirkin!

— Oh.

— Hatta total!

— Oh.

— Hem yaşlı. Benden çok büyük.

— Oh kim?.. Kim?

— Çirkinler kralı!

(1) Platonik: Gerçekte var olmayan, düşte kalan (sevgi ve aşk için).

.....
İri siyah gözleri birdenbire bulutlandı. Çirkinler kralı şüphesiz gözünün önüne gelmişti. Ada'da her sene en güzel kadına "kraliçe" unvanını vermek âdetti. Kraliçe her sene değişir, eskisi unutulmazsa bile ikinci derecede kalırdı. Buna karşılık erkeklerin arasında da bir "çirkinlik kralı" seçilirdi. Ali Bey on senedir bu unvanı muhafaza etmişti. On sene içinde Ada'ya kendinden çirkin bir adam gelmedi. Onun için ünlüydü. Bedensel çirkinliği, ahlakının berbatlığı yanında somut bir kutsallık gibi temiz kalırdı. Son derece sarhoş, politikacı, kavgacı, saldırgan, dedikoducu, pis bir herifti. Durmadan karı alıp boşuyordu. Bütün hayatı hizmetçi kızlarla, balıkçı kızlarıyla geçiyordu. Yüzü, kılları tıraş edilmiş bir orangutan surati! Anlatamam, anlatamam. Çürük dişlerinin, kocaman korkunç ağzında öyle çirkin bir sırtışı vardı ki... Bana soğuk ürpermeler veriyordu. Küçükken çektiği kemik hastalığından sağ bacağı beş santimetre kadar kısalmıştı. Uzun, zayıf kollarını sallayarak, otuz beş derecelik bir açı ile dört tarafa yalpa vurarak yürürken onu gören çocuklar korkularından bağırırlardı. Kısacası bu bir insan değil, bir alamet, bir rezaletti. Tabiatın bir kepezeliği, tabiatın bir küfrüydü. Sütude derin bir hayale dalmış gibi birdenbire sustu. Veda ettim. Onu öyle bıraktım, çıktım. Çarmurlu sokaklardan inerken o kadar hafiflemiştim ki... Kollarımı kanat gibi oynatsam doğru iskelenin üzerine uçabileceğimi sanıyordum.

Geçen yaz...

Sütude'nin çirkinler kralıyla aşkı herkesi şaşırttı. Kimse inanmıyordu. Fakat iş birdenbire ciddileşti. Bu güzel, bu emsalsiz kız, o gudubet, o bitkin, o iğrenç herifin kovulmuş yedi karıdan arta kalmış pis yatağına kaçtı. Ne akrabalarının engel olmak istemesi, ne ailesinin reddini dinledi. Zavallı güzel Çesban ümitsiz kalınca yaşamadı. Bu kötü evliliğin ertesini günü kendisini öldürdü. Bana gelince... Tuhaf bir ıstırap içinde üzülüyordum. Çirkinler kralıyla Sütude'nin birbirlerine sarılmış, dudak dudağa hayalleri zihnimi dolduruyor. İğrenç çirkinliğin ilahi güzellikle kaynaşması ruhumda bir öfke, bir isyan patlamasına yol açıyor. Şair Fazıl "aşk"ı bencil doğa tarafından –cinsimizin sürmesi için– bize insafsızca oynanılmış bir "hileli oyun" kabul eder. Der ki:

Bu vücudun hevesi Leylası

O vücudun sebab-i eşfası¹

Acaba şuh gençlerin hasta ihtiyarları, en güzellerin en çirkinleri böyle delice sevmelerinde de bu ahlaksız, bu çıkarıcı tabiatın gizli bir hilesi, gizli bir kârı mı var?

İşte, şimdi bunu düşünüyorum...

Vakit Gazetesi, 19.12.1335 (1919)

(1) Eşfa: En şifalı (şey).

BAHARIN TESİRİ

Ah, gençlik sabahları! Güneş doğarken insan sıcak yatağında nasıl canlı bir ümit ile dipdiri uyanır! Gerinmeden, sağına soluna dönmeden, sütü, kahvaltıyı beklemeden çevik bir sıçrayışla hemen kalkar. Gözlerini oğuşturmadan, yüzünü ekşitmeden tuvalet masasının başına geçer. Ben işte on beş gün evvel böyle gamsız, sıhhati yerinde, mesut, kuvvetli bir genç gibi uyandım. Daha ortalık yeni ağarıyordu: Gecedden uyanık kalmış çılgın bir bülbülün uzaktan feriyadını işittim. Ağzımın tadı yerindeydi. Vücudumda hiç yorgunluk yoktu. Karyolamdan aşağı atladım. Pencereyi açtım. Çiçekli ağaçların dallarından süzülen, tarhlardaki papatyaların dibinden görünmez bir buhar halinde kalkan tatlı bir rutubet, esmeyen bir rüzgâr serinliğiyle yüzümü okşadı. İçimde sebebini bilmediğim bir neşe canlandı. Birdenbire giyinip dışarıya çıkmak, تنها yollarda, uyumuş sahillerde koşmak, haykırmak isteği duydum. Soldaki beyaz köşkün çatısı üstünde erguvan sisli, menekşe rengine çalar bir şekilde gün ağarıyordu. Yıllar, evet yıllar vardı ki, güneşin doğuşunu görmemiştim. Gözüm, erguvan rengi gittikçe kırmızılaşan gökte, giyindim. Aşağı inerken daima öğleden iki üç saat evvel uyandığımı bilen uşağıma rast geldim. Zavallı şaşırdı:

— Kahvenizi içmeyecek misiniz? dedi.

— İstemem, Mehmet, acele işim var, dedim.

Çimenleri çiylele ıslanmış bahçemden çıktım. Güneşin doğacağı tarafa giden yol bomboştu. Yürüdüm. Etraftaki sakin köşkerin pancurları uyumuş gözler gibi kapalıydı. Belki on dakikadan çok gittim. Birbirini tutmayan eski, yeni anılar, kadın yüzleri, kuş sesleri, açmayan laleler, unutulmuş sevgiler, ölmüş sevgililer hayalimi altüst etti. Köşkerin bahçe parmaklıklarında beyaz kelebekler uçuşuyordu. Yavaş yavaş Çiftelhavuzlar'a indim. Fenerbahçe'yi geçtim. Hâlâ yorulmamıştım. Sonra Kalamış koyundan yürüdüm. Bostanların kenarından Jül Vern'in¹ romanlarındaki resimleri hatırlatan sahilden, lodos darbeleriyle ortaları delinmiş büyük deniz otu yığınlarının üstünden aştım. Yeni doğan güneşin ışıklarıyla camları tutuşan Kadıköy'ü gidilmez bir serap şehri gibi karşımda gördüm. Her taraf beyaz, parlak bir aydınlık içindeydi. Ekinler büyümüştü.

Güzel bir sabah, aydınlık, geniş bir sokaktan yapayalnız geçmek ne tatlıdır! Bağdat Caddesi'ne çıktım. Köye doğru ilerledim. Kuşdili'ne, Fikirtepesi'ne baka baka geçtim. Fırınların önünde küme küme hizmetçi kızlar bekliyorlardı. Kahveler, dükkânlar yeni açılıyordu. Mesut bir beldede geziyorum kanısındaydım. Ayaklarım beni iskeleye götürdü. İyi giyinmiş kadınlar, genç kızlar, neşeli öğrenciler, sonra hepsini mutlu gibi gördüğüm bir sürü insan bilet alıyordu. Ben de gayri ihtiyari onların arasına karıştım. Bilet aldım. Bir çocuğun zorla sattığı gazeteyi okumadan cebime koydum. Güvertede oturdum. Deniz, mavi, gümüş bir göle benziyordu. İstanbul'un minareli mahzun silüeti silinmiş; aydınlık, çok aydınlık, çok muhteşem, çok büyük bir saray

(1) Jül Vern (Jules Verne) Fen konularıyla ilgili romanlar yazan Fransız yazarı (1828-1905)

manzarası almıştı. Hayalimde birdenbire açılan bu eski mermer sütunlu, sonu ezeliyete çıkan perili bahçelerle çevrilmiş eski sarayların içinde bir şey düşünmeden dolaşırken bir de baktım ki; Köprü'ye gelmişiz. Herkesle beraber ben de çıktım. Birbirlerini kucaklar gibi sıkışa sıkışa çıkan halk sanki vaat olunmuş bir cennete gidiyor gibi acele ediyordu. Karnımın fena halde acıktığını duydum. Yürüye yürüye Beyoğlu'na çıktım. Cadde bilmem niçin kalabalıktı. Tepebaşı bahçesine girdim. Çocukları güneşte gezdiren mürebbiyeler arasında dolaştım. Oturdum, kalktım, gezdim. Yemek zamanını bekleyemedim. Çıktım. Bir lokantaya kendimi attım. Daha yemekler hazır değildi. Tenha masaların birinin başında bekledim. Biraz sonra, tam yirmi yaşında, iki gün aç kalmış sporcu bir genç ihtirasıyla yemeye başladım. Yedim, yedim, yedim. Midemi filan unutmuştum. Çok yemek beni tıpkı rakı gibi sarhoş eder. Sofradan kalktığım zaman gerçekten neşeliydim. Hani o sarhoşların nedensiz tatlı neşesiyle seviniyordum!.. Hazım için Taksim'e doğru yürüdüm. Yolda hiçbir bildik görmedim. Taksim'i, Harbiye'yi, Nişantaşı'nı, Şişli'yi, karışık, fakat tatlı hayaller içinde geçtim. Herkes kıra doğru akın ediyordu. Hürriyetepesi'ne gelince durdum. Terlemiştim. Hava biraz fazla sıcaktı. Rüzgâr azıcık sert esiyordu. Dinlenmek için bir birahaneye girmek aklıma geldi. Böyle havada kapalı yerde oturabilir miydim? Geri döndüm. Yine tramvaya binmedim. Şişli caddesinin büyük apartman gölgelerinde yürüyordum. Mühendis Sermet'e rast geldim. Nereye gittiğimi sordu.

— Geziyorum, dedim.

— Bize gidelim. Bugün bir çay veriyoruz, dedi. İtiraz etmek istedim:

— Davetli değilim ki...

Güldü. Koluma girdi:

— Haydi, haydi. Davete ne gerek! İşte şimdi davet ediyorum, diye beni sürükledi. Çok gitmedik. Betonarme bir apartmana girdik. Sermet'in dairesi ikinci kattaydı. Geniş mermer merdivenleri, onun gibi dinlenmeden çıktım. Karısını eskiden tanıyordum. Beni orada hazır bulunan kadınlarla, erkeklerle tanıştırdılar. Tanıdık olmayan yalnız birkaç sima¹ vardı. O kadar neşeliydim ki... Hepsini güldürmeye başladım. Siyasi dedikodulardan edebiyata geçildi. Ben edebi iflasımızı abartılarla anlatarak, genç şairlerin taklitlerini yaparak, üstatların karikatürlerini çizerek kadınları katılıyordum. Kadınları kahkahalarla güldürmek! İşte benim dünyada en zevk aldığım, en sevdiğim şey! Kadın sakın dururken sönmüş bir lamba gibidir. Güzelliği gülerken tutuşur. Müzik başladı. Açık sarı saçlı zayıf bir kadın keman çalıyordu. Piyanoda oturan şişman bir kızdı. Gerçekten ustaydılar. Duyarak çalıyorlardı. Samimi bir nağme herkesi hayallere daldırır. Ben de daldım. Mühim bir şiir içinde kendimden geçmiş gibiydim. Bilmem niçin başımı sola çevirdim. Birdenbire bana bakan iki siyah göz gördüm. Öyle, bakakaldım. Bu siyah gözler bana gülümsedi:

— Ne hazin² parça, değil mi efendim? dedi.

— Evet, diyebildim. İçimden, "İşte yirmi senedir aradığım meçhul kadın!" dedim. Şimdi neler olduğunu bir türlü hatırlayamadığım şeylerden konuşmaya başladık. Müzik devam ediyordu. Ben ismini sordum. Mediha imiş. Müzikten sonra beraber kalktık.

(1) Sima: Kimse, yüz, çehre.

(2) Hazin: Acıklı, dokunaklı, hüznün veren.

Bir köşeye çekildik. Ömrümde ilk defa bir kadınla ciddi olarak konuşuyordum. Kadınlık meselesi! Son aşk... Evet aşktan bahsettik. Ne söylediğinin farkında değildim. Yalnız dinliyordum. Pek romantik değildi. Kollarına, omuzlarına, dizlerine dikkat ediyordum. Hani bazı heykellerin insanı güzel bir hayret içinde bırakan olağanüstü bir uyumu vardır. Kolların, boynun, göğsün bir şekli vardır ki, biz onu gerçek sahnesinde göremeyeceğimize inanmışızdır. Göğsünde minimini bir madalyon parlıyordu. Çarşafını çıkarmamıştı, omuzları, kolları siyah ince pelerin altından görünüyordu. Dudaklarına, çenesine, saçlarına bakarak ne söylediğini pek işitmiyor, içimden, "İşte yirmi senedir ortaya çıkmasını beklediğim meçhul hayal!" nakaratını tekrarlıyordum. Azıcık esmerdi. Gözlerinde hafif bir sürme vardı. Sonra Sermet geldi. Sohbetimize karıştı. Kısacası vaktin nasıl geçtiğini anlayamadım. Davetliler dağılmaya başladı. O giderken "teyzem!" diye yaşlıca bir hanımı tanıştırdı. Hiç kendisine benzemiyordu. Zayıf, sarı, uzun boylu, sert tavırlı bir kadındı. Mediha'dan sonra ben de Sermet'le karısına veda ettim. Dışarı çıktım. Hiç etrafı görmüyordum. Ruhuma, bütün vücuduma, bütün sinirlerime onun hayali dolmuştu. Hiç farkına varmadan Köprü'ye inmiştim. Haydarpaşa'ya geçmişim, tren binmişim. Köşke gelip odama kapanınca Mediha'nın hayalini karşımda gördüm. Sesini işitiyordum. Yemek yedim. Gece lambasını yaktırmadım. Bu hayal kaçacak zannediyordum. Bütün gece, arkadaki koruda bülbüller öterken onun sesini işittim. Onun hayali etrafında açılan ilahi bir hâle gibi sabah da mor gün doğumunu, doğan altın güneşi gördüm. "İşte yirmi senedir aradığım hayal!" diyordum. İki gün dışarı çıkmadım. Acaba ona bir daha rast gelecek miy-

dim? Ailesinin adresini bana vermişti. Kendisine bir mektup yazmayı düşündüm. Fakat neden bahsedecektim? "Seni seviyorum!" mu diyecektim? Ömrümde ilk defa olarak, elimde kalem, boş kâğıdın başında saatlerce bekledim. Ne istiyordum? Ne isteyecektim? Hiçbirini bilmiyordum. Bir şeyler karaladım. Karşımdaki şuh hayal gittikçe daha çok barizleşiyor, âdeta bir sanrı haline giriyordu. Tam arka arkaya üç gece uyuyamadım. Biraz dalar gibi olurken ruhumun içinde onun benimle ilk konuşmasını, "Ne hazin parça, değil mi efendim?" sorusunu işitiyor, siyah alevden gözlerinin karşısında tekrar tutuştuğunu görüyordum. Üçüncü gün sabahı arkadaşım Camsap¹ geldi. Beni yatakta uzanmış görünce,

— Ne oldu sana, bu ne hal? dedi.

— Hiç! diye cevap verdim.

— Ah hain, gözlerinin altına bak! Kaç gece uyumadın?

— Üç.

— Üç gece birbiri arkasına poker ha!.. Allah belanı versin! Gebereceksin!

— Ne pokeri be! diye bağırdım. Üç gündür kimseyi görmedim.

— Eee, bu hal ne? diye tekrar sordu.

— Hiç, dedim.

Israr etti:

— Söyle, söyle!

— Galiba bir aşk! dedim.

Camları zıngırdatan vahşi bir kahkaha attı. Pencerenin önündeki koltuğu karyolanın yanına çekti. Karşıma oturdu:

— Anlat bakalım bu aşkı! Kırkıktan sonra saz çalan

(1) Camsap: Yazarın, arkadaşı Ali Canip (Yöntem) için bazı yazılarında kullandığı takma ad.

bey! dedi.

Zaten anlatmaya ihtiyacım vardı. Başladım, Sermet'e nasıl rast geldiğimi, evine nasıl gittiğimi, sonra orada müzik dinlerken birdenbire nasıl Mediha'yı gördüğümü, yine birdenbire kalbimin nasıl çarptığını söyledim. Hayalimden bir an kaybolmayan hayalini, bütün şekillerini, omuzlarını, dizlerini, kollarını, göğsünü, boynunu, siyah alevden gözlerini, dudaklarını, sesindeki o anlatılmaz ahengi tarif etmeye çalıştım. Gülümseyerek dinliyordu. Ben titriyordum. Nihayet dayanamadı. Sözümlü kesti:

— Sus bunak horoz! dedi. Gayet basit bir ilkbahar darbesi!

— Ne demek? diye yüzüne baktım. Gülerek cevap verdi:

— Ne demek olacak? Bunak horozlar, güneş bir bulutun altına girince havanın gölge olduğunu görürler. Baştan sabah oluyor sanırlar. Başlarlar gün ortasında ötmeye!.. Köylüler bu şaşkın hayvanları uğursuz sayarlar. Gün ortasında öttükleri için hemen keserler. Ilkbahar da tıpkı bunak horozlar gibi ihtiyarları aldatır. Yılların yorduğu inmeli bir vücut birdenbire yalancı bir çeviklik duyar. Yılların doldurduğu gerçeklerle tıkanmış hayal birdenbire açılır. İşte bu fiziki etkiye senin gibi enayiler kanar. Sahiden seviyorum zannına kapılır.

Camsap, baharın bitkiler üzerindeki etkisinden tuttu; hayvanlar üzerindeki etkisine geçti. "Kızma" olayının mevsimlerle ilişkilerini anlatmaya başladı. Ben, Mediha'nın yirmi senedir aradığım halde üç gün evvel bulduğum hayali karşısında,

— Heyhat! dedim, sen aşkı bilmiyorsun!

- Ben ha!
- Evet, sana yemin edeyim ki seviyorum!
- Sen ha!
- Evet, ömrümde ilk defa olarak!
- Camsap tekrar bir kahkaha attı.
- Sen tedaviye muhtaçsın! dedi.
- Onsuz yaşayamayacağımı sanıyorum.
- Evlenecek misin?
- Belki...

Haydi beni söyletme! diye yüzüme sert sert baktı. San-ki gerçekten söyleyeceği bir şey varmış da ben de gerçekten korkuyormuşum gibi susuverdim. Devam etti:

— Bahar, yorgunluklar için en tehlikeli bir mevsimdir. Ocak ayı, karların ortasında çırılçıplak gezmek, ilkbaharda sabahleyin çiçek kokuları arasında kelebeklerin peşinde koşmaktan daha az tehlikelidir. Vücut soğuk alırsa tedavi mümkündür. Fakat ruh baharın etkisine kapılırsa iş berbatır. Atasözü, "Kırkıktan sonra azanı teneşir paklar!" der. İnsan bir bahar sabahı, kendi yaşını unuttur da kalbini dinlerse akla gelmedik budalalıklara kalkar. Sen de işte mutlaka sabahleyin nezle olacağını düşünmeden pencereni açtın. O baştan çıkarıcı çiçek kokularını, şehvet gıcıklayan rutubeti duydun. Hayalin ateş aldı. Kendini dışarı attın. O gün rastladığın bir kadına âşık oldum sandın.

- Fakat nasıl âşık oldum sandım, üç gecedir, uyuyamıyorum. Bir dakika gözümün önünden gitmiyor.
- İyi ya, işte tam bir bahar etkisi! Tedavi istersin.
- Tedavi filan istemem.
- Perişan olursun.
-

Fuzuli'nin bir beytini okumak istedim. Ancak hatırlayamadım. Zihnim o kadar dağılmıştı. Camsap benim gibi yorğun insanların hayallerine, havalalarına uymasının sağlığını korunması için ne kadar zararlı olduğunu gerçekten bilgince anlattı. Ben bir taraftan Mediha'nın hayaliyle meşgul, onun sözlerini redde çalışıyordum.

— Uzun lafın kisası! dedi. Ben iddia ediyorum ki sende aşk filan yok! Yalnız bir bahar etkisi! İstersen bunu sana ispat edeyim.

— Nasıl edeceksin?

— Gayet basit! Bir ay kadar seni bu bahar ortamından, bu rutubetli sıcaklığın içinden çıkaracağım. Ruh sağlığını hemen yerine gelecek.

— Ben onu unutabilecek miyim?

— Yirmi dört saat içinde!..

— Nasıl?

— Önce baharın etkisini gösteremediği soğuk bir yere gideceksin!

— Mesela Sibirya'ya!

— Hayır, o kadar uzağa gerek yok.

— Ya nereye?

— Kireçburnu'na!

— Kireçburnu neresi?

— Vay, Amerika limanlarının ekonomik hareketlerini yazan yazar bey, vay! Bu ne coğrafya bilgisi yahu! Kireçburnu'nun nerede olduğunu bilmiyor musun?

— Bilmiyorum!

— İşte oturduğu şehri bilmeyen bir aydın daha! Boğaziçi'nde, Sarıyer'den önce bir iskele!

— Eee, orada bahar olmaz mı? diye sordum.

— Gidince görürsün! dedi.

Ertesi gün için Mehmet'i istedi. Gidip bana orada küçük bir ev tutacaktı. O gittikten sonra ben yine hep hayalimde tutuşan siyah gözlerle, Mediha'nın şekliyle uğraştım. On sene evvel Moda'da bir sarhoş sandalından işittiğim:

**"Derd-i aşkından rehayap' olmasın
Sevmeden gönlüm seni kurtulmasın."**

Şarkısını dün işitmiş gibi tekrarlıyordum. Ertesi gün Camsap Mehmet'le gitti. Ben yalnız kaldım. Elime kitap alıyor, okuyamıyordum. Beynim birbirini tutmaz hayallerle doluyordu. Kendi kendime. "Yirmi senedir aradığım kadın," diyordum. Karşıma elle tutulabilecek derecede görünen hayali geliyor, "Ne hazin parça değil mi efendim!" diyordu. O hazin parçanın kulağımda tekrar çalındığını duyuyordum.

* * *

Gerçekten bitmişim. Uykusuzluk, üzüntü, vücudumu son derece zayıflatmıştı. İki gün sonra Mehmet'le Kireçburnu'nda Camsap'ın tuttuğu eve göç ettim. Ömrümde ilk defa buraya ayak basıyordum. Karadeniz Boğazı'nın ta karşısında minimini bir köy. Dik bir derenin içinde. Daha ağaçları çiçek açmamış, kırları yeşermemişti. Kelebek, kuş filan yoktu. Hiç dinmeyen bir rüzgâr doğanın ezeli öfkesi gibi durmuyor, dinlenmiyor, ha bire esiyordu. Tuttuğumuz ev ta tepedeydi. Penceresinden Karadeniz Boğazı, lacivert bir sonsuzluğa açılmış geniş bir delik gibi görünüyordu. Bu mevsimde, Kuzey Kutbu buradan sıcaktır! İlk geldiğim gün

(1) Rehayap: Kurtulmuş.

karnım ağrımaya başladı. İkinci gün romatizmalarımla beraber uyandım. O kadar soğuktu ki hiç durmadan sobayı yak-tığımız halde yine bir türlü ısınamıyordum. Mehmet'i sandalla Sarıyer'e gönderdim. Beş şişe konyak aldır-dım. Mehmet orada konuştuklarına soğuktan bahsetmiş. Sarıyerliler, "Kireçburnu'nda ağustosta insan donar!" demişler. Gerçekten bunda abartı yok. Yatağımın içinde, sıcak sıcak ıhlamurları birbiri arkasına içtikten sonra, yanımda getirdiğim kitapları okuyordum. On beş gün hiç ısınamadım, yataktan çıkabilsem belki yazı da yazacaktım, fakat bu mümkün değildi. Donacağım sanıyordum. Burası, gerçekten Kuzey Kutbu'dan koparılmış bir parçaydı!

Bir cuma günü Camsap geldi. Beni yatakta görünce,

— Hasta mısın? diye sordu.

— Hayır.

— Niye yatıyorsun?

— Üşüyorum da.

— Oh, pekâlâ! Nasıl hâlâ aşkını düşünüyor musun?

— Soğuktan meydan bulamıyorum! dedim. Evet, gece uykusuz kalmak şöyle dursun, on dört saat deliksiz bir ölüm uykusuna dalıyordum.

— Gördün mü?

— Fakat ya buraya temmuza doğru bahar gelirse?

— Gelmez! Ağustostan evvel kış yetişir!

— Ya ben yine baharın yaşadığı bir yere kaçarsam!

— Camsap,

— Yine para etmez, diye güldü! Artık bahar seni aldatamaz. Heyecanının yalan olduğunu, duygularının yanıltıcı olduğunu sen şimdi anladın! Bir daha aldanmazsın!..

Karşı karşıya, ısınmak için, içine konyak döktüğümüz çayları bir güzel içtik. Dışardaki daimi fırtına gürültüler koparıyor; تنها, dik yokuş sokakta bir köpek havlıyordu.

* * *

... Soğuğa bir hafta dayanamadım. Mehmet'le yine köşküme geri döndüm. Bahçemin tarhlarındaki bütün çiçekler açmış, kelebekler daha çoğalmıştı. Şiddetli bir azimle Mediha'yı düşünmeye kalktım. Odama kapandım. Bir türlü hayalini gözümün önüne getiremedim. Sesini hatırlayamıyordum. Kalkıp Mühendis Sermet'e gitmeyi düşündüm, üşeni-yordum. İçimden aklın hoş sesi "Başka işin yok mu? Behey sersem!" diyordu.

**"Derd-i aşkından rehayap olmasın
Sevmeden gönlüm seni kurtulmasın."**

Şarkının bestesini bir türlü bulamıyorum. Dün yazıya oturacağım zaman masamın üstünde uzun bir kâğıt elime geçti. Baktım. Mediha'yı gördüğümün ertesi günü yazmaya kalktığım mektubun müsveddesi! Oh Allahım! İyi ki göndermemişim! Camsap imdada yetişmiş, zaman bulamamışım! Yoksa ne gülünç olacaktım! Benim gibi yaşlı başlı bir adamın on yedi yaşında bir züppe gibi aşk mektubu yazması ne rezalet!

* * *

Bu gülünç mektubu tekrar tekrar okuduktan sonra ruhumda üç hafta evvel tutuşan geçici bunalımın hikâyesini

çabucak şu sayfalara yazdım. Fakat niçin ilkbahar, bu, doğanın şeytani, beni yirmi sene evvel baştan çıkarmadı? Niçin uzun bir gençlik içinde kadına, aşka, heyecana, sevgiye yabancı yaşadım? Camsap gelince soracağım. Bakalım bunu da açıklayabilecek mi?

Büyük Mecmua, Sayı 7, 1335 (1919)

HAVYAR

Hamdune Hanım eski bir şeyhülislâm¹ karısıdır. Yaşı bugün altmışı aşmak üzere... Gamsız, kasavetsiz, vaktini geçirir. Hâlâ pembe beyaz durur. Yüzünde bir çizgi olsun göremezsiniz; yirmi sene evvel doksan dokuzunu dolduran efendiciği gözünü kapayınca, kendi gibi beyaz, tombul, yetmiş, tam kıvamına gelmiş bir tanecik kızcağızıyla yapıyalmız kalmıştı. Mal vardı, mülk vardı. At vardı, araba vardı. Ama bu eve bakacak bir erkek yoktu.

Hamdune Hanım paçaları sıvadı. Kendine bir damat aramaya kalktı.

— Kız gibi bir delikanlı isterim! diyordu.

Tüccarları, subayları, kâtipleri, doktorları, mühendisleri, kısacası hiçbirisini beğenmedi. Hele sarıklıların, "Ben onları bilirim, ne hinoğlu hin olurlar..." diye lafını bile ettirmiyordu.

— Kız gibi bir delikanlı isterim! Malı olmasın, mülkü olmasın, parası olmasın, pulu olmasın. Mahcup, namuslu, terbiyeli bir genç istiyorum! şartını adeta manzum, kafiyeli bir nakarat gibi diline dolamıştı.

Arayan Mevlasını da bulur, belasını da... Nihayet Hüsam Efendi'yi Topkapı'nın ücra bir mahallesinde keşfetti. Henüz yirmi yaşına giren bu genç, o zaman Evkaf² devam

(1) Şeyhülislâm: Osmanlı İmparatorluğu'nda din işlerine bakan en yüksek din adamı.

(2) Evkaf: Vakıflar, vakıf mallarını yöneten kuruluş.

ediyordu. O kadar utangaçtı ki... Selam verseler gelincik çiçeği gibi kızarıverirdi. Rakı, tütün, enfiye, bira, tiyatro filan ne olduğunu bilmiyordu. Daha ömründe bir defacık olsun Köprü'yü geçmemiş, karşıya ayak basmamıştı. Fakir bir türbedar olan merhum babasından kalma ödenecek bir borç gibi beş vaktinin arasına habire nafile namazları sıkıştırıyor, ramazanda oruç tuttuktan başka, üç ayları bile bozmuyordu. Mahalleli, Hüsam Efendi'den söz edilirken, "Mutlaka bir gün erecek, evliya olacak!" derlerdi. Hamdune Hanım bu gencin olağanüstü namusluluğuna, sofuluğuna, Müslümanlığına hayran kaldı. İri, çarpık burnuna, koyu, yağlı sarıya çalan kötü rengine, bodur boyuna, sübekten¹ büzülmüş eğri bacaklarına bakmadı.

— Erkeğin çirkini mi olur. Meğer ki züğürt ola... dedi.

Fakat bu atasözü de Hüsam Efendi'yi kurtarmıyordu. Çünkü son derece çirkin olmakla beraber fakirdi de... Hamdune Hanım bu kusuru,

— Allah fazlasıyla vermiş, bizim paraya ihtiyacımız yok! diye görmezlikten geldi. Hüsam Efendi'yi hamamdan gelin kaldırır gibi yalnız üstündeki elbiseyle aldı. Erenköy'deki köşküne getirdi. Nikâhı, düğünü bir günde yaptı. Beyaz, gayet beyaz, tombul kızının yatak odasına soktu. Kızının beyazlığı, güzelliği kadar meşhurdu. Komşular ona,

— Kaymak Hanım! derlerdi. Hamama girdi mi bütün kadınlar bu gözleri kamaştırıcı beyazlığından şaşırırlar. "Tüh, tüh, yaradana, maşallah!" diye nazar degecek korkusuyla ona uzun uzadıya bakamazlardı. Bu kaymak vücutla

(1) Sübek: Bazı yerlerde beşikteki çocukların bacakları arasına yerleştirilen sidiğesi veya sidiği bir kaba akıtacak boru.

Hüsam Efendi tam yirmi sene koyun koyuna yattı. Hamdune Hanım damadından son derece memnundu.

— Büyüdü gitti. Şükür yetiştirene! Kırkına girdi. Saç sakal sahibi oldu. Hâlâ kız gibidir! Yüzüne bakılsa terler, kıpırmızı kesilir, derdi. Gerçekten Hüsam Efendi öyleydi. Gözlerini yerden kaldırmaz; dişi, erkek, kimsenin suratına dik dik bakamazdı.

* * *

Fakat... Ah, bu savaş! Her şeyi alt üst ettiği gibi Hüsam Efendi'yi de kaymak gibi karısının koynunda, kaynanacığının dizi dibinde rahat bırakmadı. Kırkını geçtiği halde askere aldılar. Sonra bir kolayını buldu. Kurtuldu. Ama Erenköy halkı son derece namuslu oluşuna bir ödül olarak onu kendilerine fahri¹ ekmek dağıtıcısı yapmak istediler. Derken kooperatif şirketine sokmaya kalktılar. Hatta müdür yaptılar! Kaynanacığının parasıyla şimdiye kadar rahat rahat yaşayan Hüsam Efendi'ye ansızın bir ticaret hevesi geldi. Beş yüz lira sermaye ile bin, bin beş yüz, iki bin lira kazandı. Müdürlükten istifasını verdi. Ticarete atıldı. Artık tamamıyla yırtılmıştı. Yüzde on bin kârı bile az görüyor, yüzde yüz bin kazanmak için akla gelmez yüzüzlüklere cesaret ediyordu. Eski mahcup, sıkılgan Hüsam Efendi şimdi çaçaron bir şey olmuştu. "Vaktim yok!" diye namazı niyazı bıraktı. Gülüyor, ötüyor, kahkahalar attığı vakit köşk çın çın ötüyordu. Damadının bu hali Hamdune Hanım'ı fena halde etkiledi.

(1) Fahri: Onursal, saygı için verilen, parasız, ücretsiz iş.

Üzülüyor, sıkılıyor,

— Allahım! Bu adam kırkıktan sonra yalaka oldu! di-yordu. Eskiden "öyle, hayır"dan başka hiçbir söz bilmeyen sessiz Hüsam Efendi, şimdi önüne rast gelenle cır cır konuşuyor, alay ediyor, açık saçık şakalar yumurtluyor; daha sonra kocaman ağzının içindeki çürük dişleri gösteren geniş bir kahkaha ile arsız arsız gülüyordu. "Hazır cevap"lığı bir meziyet edinmişti. Kendisine ne sorulsa güya tuhaf bir kelimeyle cevap verirdi. Karısı, kaynanası bu değişikliğe tahammül ediyorlar, seslerini çıkarmıyorlardı. Ancak Hüsam Efendi, dil münasebetsizliklerine, el münasebetsizliklerini de karıştırmaya başladı. Evdeki hizmetçilerle ağız şakasından tutturdu. Hamdune Hanım'ın kırk yıllık Arap halayığı¹ Servinur'a sataşmaya kadar işi ilerletti. Bu, kömür gibi simsiyah, ince uzun, hâlâ yirmi yaşında gibi dimdik durur, dinç bir Sudan kızıydı. Hüsam Efendi, Almanlar Paris'e yaklaştıkça daha çok azıttı. Öpmekle, sıkmakla yetinmedi. Geceleri zavallı Servinur'un odasına hücumla bile kalktı. Hamdune Hanım bu rezalete artık tahammül edemedi. Zavallı kızının gözleri iki çeşmeydi. Bir sabah damadını kapıdan çıkarken yakaladı.

— Hüsam Efendi oğlum, biraz beni görür müsün? dedi.

— Ne demek efendim, emriniz baş üstüne! Buyrunuz efendim. Siz benim velinimetim, sebab-i rifatimsiniz², siz benim anam, babam, efendim, her şeyimsiniz, siz benim...
Evet, öyle azgın bir şaklaban olmuştu ki, Hamdune Hanım:

(1) Halayık: Kadın köle, cariye.

(2) Sebebi rifat: Yükselme nedeni.

— Estağfurullah, estağfurullah, buyurunuz azıcık! diye kapının yanındaki kanepeye oturmasa kim bilir daha ne maskaralıklar edecekti. Kaynana yere baktı. Öksürdü. Acıklı bir ifadeyle:

— Oğlum şakayı bırak. Sana ciddi bir şey soracağım! dedi.

— Tabii ciddi! Hiç şaka yapar mıyım? Haddime mi düşmüş aynı zamanda...

Hamdune Hanım damadının lafını kesti:

— Sorduğum sorulara kısaca cevap veriniz.

— Baş üstüne efendim.

— Siz kaç senedir benim damadımsınız?

— Yirmi senedir!

— Benden memnun musunuz?

— Son derece efendim!

— Hareminizden?

— Allah razı olsun efendim.

Hamdune Hanım tombul vücudunu geniş kanepenin üzerinde kıvıldattı. Yeşil başörtüsünü elleriyle düzeltti. Son darbesini indirecek bir dövüşçü gibi toplandı. Sanki göğsünü nefesle doldurdu. Kelimeleri ayrı ayrı söyleyerek sordu:

— Öyleyse kaymak gibi karınız dururken bir pis Servinur fellahına¹ sataşmaya sıkılmıyor musunuz?

Hüsam Efendi yüzünü ekşitti. Bir an düşündü. Sonra iri çarpık burnunu eliyle kaşıyor gibi yaptı. Çatık kaşlarını kaldırdı. Sırıttı. Çürük dişlerinin arasından tükürükler saçan küstah bir tavırla,

(1) Fellah: Zenci, Arap.

— Valideciğim, yirmi senedir kaymak yemekten usanmışım, dedi. Şimdi de biraz canım havyar istiyor! Siyah havyar...

.....

Yeni Dünya dergisi, sayı 5, 1335 (1919)

KISKANÇLIK

Ali Canip'e

"Adeta, ufacık bir çocukken yazıp da yayımlamaya cesaret edemediğim bu hikâyeyi ölen annemin kitapları arasında buldum. Garip bir merakla okudum. Çok, ama pek çok beğendim. Eskiden niçin beğenmemiş de bir tarafa atmıştım? Şimdi niçin bu kadar beğeniyorum? Acaba zavallı anneciğimin şefkatini bana hatırlattığı için mi?"

Her ne ise... Sevgili Canip'im, bugün en güzel bir eserim sandığım bu yazıyı işte sana ithaf ediyorum.

Ahmet Sühran Bey,

— O zaman ancak yirmi yaşında bulunuyordum dedi.

Telgraf ve posta bakanlığında büyük bir mevki sahibi olan babam eğlenceye düşkünlüğüme, rezaletlerime, çapkınlığıma dayanamadı. Annem, bir de büyükannemle ihtiyar halamdan oluşan ailemle görüştü. Hepsi oybirliğiyle beni dışarıya göndermeye karar verdiler. Yanya valiliğindeki müfettiş, babamın adamlarındanmış! O ilde bir kasabaya gidecektim. Orada telgrafçı olacaktım. Akıllarınca uslanacaktım. Bunu annem, gayet yumuşak bir lisanla,

— Çok zayıfladın... Hava değişimi gibi bir şey... Hem

memleket görürsün, hem kendini toplarsın. Hem de yükselme... başlangıcıyla hazırlanmamı söyleyince şaşırdım.

— Gitmem, olmaz, diye direnmeye çalışmak istedimse de annem son suçumun babamda yol açtığı müthiş etkiyi anlatmaya başladı. Birkaç ay sonra mutlaka geri getirileceğime, bunun için babama yalvaracağına birçok yeminlerle söz verdi.

Ben böyle söze möze kanmazdım, ama galiba o tarafları görmek isteğim de vardı.

— Peki, dedim. Fakat üç aydan fazla durmam...

Bol bir yolluk... Dört yüz elli kuruş maaş... Bunlar iyil! Fakat sevgili, sefali İstanbul'dan üç ay ayrılık... Beş sene vardı ki, İstanbul'dan dışarı çıkmamıştım. Doğma büyüme vatanımmış gibi ısınmıştım. Ancak her şey için, her türlü teselli insanda hazırıdı. Babamın son memuriyeti olan Girit'ten dönerken uğradığımız iskelelerdeki manzaraları, eğlenceleri hatırlayarak,

— Şimdi çok eğlenirim. O zaman çocuktum, değerlendirmesiyle tatlı hayallere kapıldım. Evet, ilk uğrayacağımız iskele Selanik'ti. Sonra İzmir, belki Beyrut, daha sonra Pire... Atina'ydı. Mora'yı dolaşarak Preveze'ye, oradan Yanya'ya, oradan da görev yerim olan kasabaya gidecektim. Güzel yolculuk.

Ailemle kısa bir vedalaşma... Babamın, yazılsa üç dört dilekçe kâğıdı dolduracak olan kıymetli nasihatlerini aldıktan sonra vapura atladım. Selanik'te iki gün kaldık. Gecelelimin ikisinin de çalgılı, gürültülü bir evde geçtiğini söylemeye gerek yok. Selanik'ten sonra biraz hastalandım. İzmir'de iki gün kalacaktık. "Paralarımı Atina'da yer, adama-

kıllı eğlenirim," düşüncesiyle burada eğlenmekten vazgeçtim. Bununla beraber sarıklı yolcular gibi geceleri de vapurda geçirmeye razı olamazdım. Bir otele indim. Akşam sofrada sakallı bir efendinin bana dikkatle baktığını hisseder gibiy oldüm. Sözün kısası, uzun uzadıya meraka gerek kalmadı. Bu efendi yemekten sonra, kahvelerimizi içerken ismimi sordu. Söyledikten sonra babamın kim olduğunu sordu. Onu da söyleyince tuhaf bir hareketle elini ağzıma uzattı,

— Dayınızın elini öpünüz! dedi. Ben şaşırdım. Ama tanıdım. Bu tumbul eli öperken küçüklüğümde bana Farsça öğreten nazik dayımın İran sefaretinde kâtip olduğunu hatırlıyorum. Senede bir defa muharremi¹ tebrik eden mektupları gelirdi. Tuhaf rastlantı... İstanbul'a dönüyormuş. Benden anneme, babama ilişkin sorular sordu. O gece saat üçe² kadar Kordon'da bir kahvede oturduk, konuştuk. Otele geldiğimiz zaman yolculuğa özgü o sarhoşluğa benzeyen ağır uyku göz kapaklarımı büzüyordu. Dayım birinci katta yatıyormuş. Odasının önüne gelince sırtımı okşayarak,

— Allah rahatlık versin oğlum, dedi. Ben sabahları erken kalkamıyorum. Lütfen beni uyandır.

— Baş üstüne! diye ayrıldım. Odama çıktım. İşte bir gece sefahatten vazgeçişim bana nasıl kıymetli bir rastlantı kazandırmıştı! Yarın kalkan vapurla İstanbul'a gidecek olan dayımın benim için arabuluculuk yapacağına hiç şüphem yoktu.

... Sabahleyin geç uyandım. Acele giyindim. Dayımın odasına indim. O da giyinmiş, fesini süpürüyordu. Benim

(1) Muharrem: Arabi ayların ilki.

(2) 3: Bugünkü saatle 10-11.

girdiğimi aynadan görünce döndü,

— Sabah-ı şerifler hayır olsun yavrum, bugün beni uğurlayacaksın ya!.. dedi.

— İftiharla efendim, diye güldüm. Gözüme sarı topuzlu demir karyolanın yanında bir şey ilişti... Beyaz bir kürk... Ya da... Bir köpek... Merakla yürüdüm. Yaklaşınca iki parlak siyah gözün bana baktığını gördüm. Bu ne köpekti, ne de kedi...

Elimde olmadan,

— A... Ne güzel şey! deyiverdim. Dayım süpürdüğü fesini özenle başına koydu. Yanıma geldi,

— Hakikaten güzeldir, dedi. Bu maymunu bana bir Hintli tüccar hediye vermişti. Gelirken bırakmaya, satmaya kıyamadım.

Ben şaşırmıştım.

— Bu maymun mu? Hiç beyaz maymun görmemiştim! Nazik dayım güldü. Beyaz maymunu okşayarak,

— Hindistan'a özgü bir cins. Olağanüstü zeki, hem nadir.

Ben hayret ettikçe marifetlerini, oyunlarını, zekâsını ortaya koyan davranışlarını anlattı. En sonunda,

— Bunu sana yadigâr vereceğim. Görüyorum. Çok hoşuna gitti, dedi.

Eyvah!.. Ben maymunu ne yapacaktım? Baş belası! Bari hoşlansam... Bembeyaz bir şeydi. Sadece tuhafıma gitmişti. Reddedtim.

— İstemem, dedim.

Nazik dayım istemediğimi nezaketime veriyor, ısrarında devam ediyordu. Ne yapalım? Mecburen kabul ettim. O

gün dayım İstanbul'a gitti. Ben maymunla yalnız kaldım. Bu beyaz maymun dişiydi. O kadar güzeldi ki... Başka maymunlardaki abusluk¹ yüzünde yoktu. Parlak beyaz tüyleri, ince beyaz ayakları pek sevimli, pek yumuşak görünüyordu. Koyu siyah gözleri o kadar tatlı bakıyordu ki... Kucağıma aldım. Pek cana yakın, pek yumuşak başlıydı. Sevincinden geçiriyor gibi sesler çıkarıyordu. Vapura geldiğimiz zaman bütün yolcuları şaşırttı. Benim gibi, hiçbiri beyaz, böyle kedi gibi okşanmasını seven maymun görmemişti.

Pire'ye uğradığımız zaman bu güzel maymunu satmak istedim. On liradan çok veren olmadı. Tamah ettim.² Elden çıkarmamaya karar verdim. Ne olacak, Yunan memleketi! İşte kimse şu güzelim hayvana değerini vermemişti. Artık yolculuğum, görev yerime yaklaştıkça, rüya gibi oluyor, hızlanıyor gibiydi. Preveze'den, Yanya'dan geçtim. Telgrafhaneye geldim. Burası güzel bir yerdi. Bağlık bahçelik. Uzaklar... Mavi dağlar... Sonra erguvani³ dağlar... Telgrafhanenin yüksek pencerelerinde tatlı bir rüzgâr çırpınırdı. Kasabanın hemen bütün halkı Rum'du. İlk günler, uzun sıkıntılar içinde, süzülüp geçtiler. Ben annemin,

— Üç aya kadar... sözüne zaten inanmadığımdan uzunca bir hayata kendimi hazırlamıştım. Benden önceki memur galiba biraz filozof ruhluymuş. Kirli odayı temizledim. Koltuk pek kirli olduğundan üzerine bir kılıf yaptırıldı. Ondan sonra başladım mektuplar yazmaya... Ara sıra da telgraflar...

(1) Abus: Somurtkan, asik suratlı yüz.

(2) Tamah Etmek: Aç gözlü davranmak.

(3) Erguvani: Eflatunla kırmızı arası renk.

Etraf telgrafçıları, telgrafla,
— Hoş geldin! diyorlar.

Ben,

— Hoş bulduk... cevabına, görüşmeyi uzatmamak için,

— Çok rahatsızım!

Yalanını da ilave ediyordum. Bu yalanı onların gevezeliklerinden kurtulmak için uydurmuşken daha beter yakalandım. Her sabah hepsi, hemen bütün kazaların telgrafçıları,

— Bugün iyi misin? diye soruyorlardı.

Bu telgrafçılık dünyası başka bir dünyadır. Makinenin başında yalnız bulunduğunuz halde kilometrelerce uzakta-ki bir meslektaşınızla sürekli bir iletişimde bulunursunuz. Birbirinizi görmeden bu ilişki o kadar sıkılaşır ki, o kadar büyür ki... Hatta bazen birbirinize darılır, barışsınız. Önce isminizi, yaşınızı, evli misin, bekâr mısın, bir hafta sonra en yakın dostlarınızın soramayacağı şeyleri sizden sorar.

Ben, bu durumu bildiğim için, telgraf görüşmelerinde kısaca cevaplar veriyor, onların gevezeliklerini soğuk bir ciddiyet içinde boğuyordum. Koltuğumun bulunduğu pencere gayet geniş bir bahar ortamına açılıyordu. Saatlerce oradan bakardım. Sefahetle, vakitsiz çapkınlıklarla yıpranan sağlığım yavaş yavaş geri geliyordu. "Uyumayan genç, uyuyan ihtiyar hastadır" kuralını hatırlayarak sık sık uykum gelir, dayanamaz, hemen koltuğumun üstünde dalar giderdim. Maymunum bana uslu, uysal bir arkadaştı. Her işime yarıyordu. Su işaret edersem su verirdi. Ben uyurken, gerek gündüz olsun, gerek gece haberleşme çanı çalınınca koşup

uyandırır. Yine bir gün öğle yemeğinden sonraydı, hafif bir uykuya dalmıştım. Saçlarımın arasında belirsiz bir temas hissettim. Yavaşça gözlerimi açtım. Maymunum beni seviyordu. Saçlarımı okşuyordu. Bu küçük, zayıf, beyaz yumuşak ellerin okşamasında garip bir etki hissederek uyudum. Uyanınca onu karşımda, gözlerini bana dikmiş gördüm. Artık bu, her gün böyle idi. Beni okşar, sever, sonra karşıma geçer; uyurken beni seyredirdi.

Bir sabah... yüzümü yıkamış... pencereye dayanarak sisler altında titreyen uzaklara, güneşle parlayan bulutlara bakıyordum. Kapı birdenbire açıldı. Başımı çevirdim. Pek genç, pek güzel bir kız... Yalnız Rum kızlarına mahsus olan o serbest şuhlukla Rumca sordu:

— Muhabere memuru siz misiniz Efendi?

— Evet, dedim. Ne yapacaksınız?

İhtiyar babasına buraya sağ ve salim geldiğine dair telgraf çekecekmiş. Telgrafı çektik. Kız o kadar serbestti ki... On dakika içinde on senelik laflar konuştuk. Babası Atina'da bakkalmış... Kendisi Yanya'da teyzelerinin yanına misafir gelmiş, burada hava değişimi yapacakmış. Matmazelin hoşuna gittiğimi hissettim.

— Burası çok iyidir, ama kalabalığa alıştığınız için canınız sıkılacak, deyiverdim.

Pek çabuk dost olduk. Ertesi gün telgrafhanenin önünden geçerken selam verdim. Gülerek karşılık verdi. Dostluğumuz ilerledi. Telgrafhanenin önündeki ağaçlıkta saatlerce beraber geziyorduk. İsmi Elen Teodor'du. Ne çok zekiymi ne de aptal. Ama son derece serbestti. Atina'da Fransızca öğ-

renmişti, edebiyatı yalnız okulda okuduğu Rasin¹, Korney² Fnelon³'dan ibaret sanıyordu.

Bir akşam yine beraber, o gölgeliklerde havai, manastır şeyler konuşuyorduk. Maymunun bizden tarafa geldiğini gördük. O,

— Niçin geliyor? diye sordu.

— Bilmem, bakalım ne yapacak? dedim.

Maymun eteğimden çekiyordu.

Bir sesi vardı ki, onu çıkarınca haberleşme çanının çaldığını anlardım. O ses ile haykırdı:

— Bana müsaade, matmazel, alınacak telgraf var... diye ayrıldım.

Küçük telgrafhaneye yaklaşırken maymunun pek memnun olduğunu görüyordum. Koşarak içeri girdim. Maymun gelmemişi.

Makineyi yokladım; hiçbir taraftan işaret yok. Çıngırak çalmıyordu. Öteye beriye sordum, hiçbiri beni çağırılmıştı.

Acaba maymun beni aldatmış mıydı?

Elen'in yanına gitmek için kapıdan çıkıyordum. Bir vaveyla işittim. Uzaktan genç kızın yüzünü tutmuş olduğunu gördüm. Nefes nefese yanına koştum. Parmaklarının arasından kanlar çıkıyordu. Telaşla ne olduğunu sordum.

Canının acısından gözlerini kapamıştı:

— Maymun yüzümü yırttı! diye cevap verdi.

Hemen ihtiyar doktora koştum. Elen'i evine götürdük.

(1) Rasin (Racine) Fransız trajedi şairi (1639-1699)

(2) Korney (Corneille): Fransız tiyatro yazarı (1606-1684)

(3) Fenelon (Fénelon): Fransız yazarı (1651-1715)

Bereket versin ki, yarası önemli değildi.

Maymuna ilk defa kızdım. Meğerse bu kızgınlığım sonuncu olacakmış. Odama girince onun, masamın altına girmiş, parlak, memnun bakışlarla bana baktığını gördüm. Bir köşede duran kalın bastonumu aldım. Şiddetle vurmaya başladım. O korkmuyor, ama sanki şaşıyordu. Öfkemi yenedim. Ensesinden tuttum. Hızla dışarı fırlattım. Yere düşünce bana öyle bir bakışla baktı ki... Hâlâ unutamam.

O gece kapıyı tırmaladığını, beni çağırdığını duydum. Ses çıkarmadım. Ertesi gün kayboldu.

Üç gün görünmedi.

Dördüncü gün bir köylü:

— Su başında kayaların arasında buldum, diye onu getirmişti. Ama, nasıl; biliyor musunuz? Zayıf, hasta, pis, hal-siz, perişan...

Mutlaka dört gündür bir şey yememiş olacaktı. En sevdiği fındıklardan verdim. Bakmadı bile... Gözlerini kapadı. Öğürmeye başladı. Sanılırdı ki, ağlıyor... Kızgınlığım tamamıyla geçtiği için bu kıymetli yadigâra acımaya başlamıştım. Zorla yedirmeye çalıştım.

Fakat inat etti. Yemedi. İçmedi. Nihayet on gün sonra öldü. Açlıkla intihar etti.

Zavallı nazik maymuncuk, beni kıskanmış, sonra hakaretinden müteessir olarak kendini öldürmüştü. Onun beyaz ölüsü karşısında, beyaz ellerinin, beyaz ayaklarının, beyaz başının mazlum bükülüğü karşısında o zamana kadar hiç duymadığım bir üzüntüyle ağlamak istedim. Saçlarımın arasında onun okşayışlarını duyar gibi oluyordum.

Beni gerçekten seven, okşayan bir el... Aradan zamanlar, mukaddes hatıraların gamlı izlerini dağıtarak, geçti. Ben, ki hâlâ kıskançlık nedir bilmem, bu maymunun deliliğini hatırlayınca garip bir keder duyarım.

Bazı yakışsız duygular vardır ki, hayvanlarda insanlardan şiddetlidir! Mesela eşeklerdeki inat, köpeklerdeki sadakat, kedilerdeki nankörlük gibi...

Acaba kıskançlık da böyle bir şey mi?

TAVUKLAR

Yağmurlu bir yaz gününün güneşsiz, ağır sıcakıyla iyice yorulduktan sonra bu tenha, geniş han pek hoşuma gitmişti. Şiddetle acıkan karnımı bol yumurta, kızarmış tavukla doyurmuş, hazmı kolaylaştırmak için sağ tarafıma uzanarak, gerçekten uzak, fakat tatlı hayallere dalmıştım. Hancı uyuyacak zannıyla beni yalnız bırakmış, işine gitmişti. Geniş avlu tertemizdi. Ne toz, ne gübre, ne bir çöp vardı. Uzaktaki, karanlılık ağzı, benzeri bulunmayan bir mağaranın girişini andıran ahırın dik çatısı üstünde birkaç güvercin hızlı hızlı geziyor, oturduğum temiz peykenin önünde, dağılmış bir tavuk sürüsü dolaşıyordu. Elliden fazlaydılar. İçlerinde her renkten vardı. Büyük, parlak kırmızı bir horoz etrafındaki tavuklara sarkıntılıklar ediyor, kabarıyor, silkiniyor, kaşınıyor, gagasıyla kanatlarının, kuyruğunun tüylerini düzeltiyordu. Hepsinin yüzleri hana dönüktü. Kırmızı, yuvarlak gözlerin peykenin yanındaki kapıya baktıklarının farkına vardım. Mutlaka yem vakitleriydi. Sahiplerini bekliyorlardı. Yağmurları takip eden o şeffaf havanın parlaklığı içinde daha parlak, daha temiz, daha güzel gözüküyorlardı. İnsana şiirlerdeki hayali köy âlemlerinin sakin lezzetini hatırlatan bu sevimli hayvanlar arasında gezinmek istedim. Kalktım, gerindim, keskin bir toprak kokusunu iyice teneffüs ettim. Küçük kapıdan dışarı çıktım. Peykenin önündeki tavukların hepsi bir anda bana

baktılar. Sonra yürüdüğümü görünce, hepsi birden, sanki bir kumanda verilmiş gibi koşarak kaçtılar. Uzaktaki ahırın yanındaki bodur bir binanın arkasında toplandılar. "Garip şey, korktular," dedim. Döndüm, tekrar içeri girdim. Peykeye uzandım. Tavuklar önlerindeki muhteşem horozlarıyla, yavaş yavaş tekrar geldiler. Peykenin yanındaki kapının önünde toplandılar. Birisinin çıkmasını bekliyorlar gibiydi. Peykeden eğilerek kolumu salladım. "Kışt!" dedim. Hiç aldırmadılar, korkmadılar, yine kalktım, yavaş yavaş dışarı çıktım. Hepsi kaçışarak yine ahırın yanındaki alçak binanın arkasına birikteler. Tekrar içeri girdim. Bakalım, tekrar gelecekler miydi? Üç dakika geçmeden yine geldiler. Küçük kapının önünde toplandılar Bunlar şüphesiz benden korkmuyorlardı. Çünkü az önce atla dört nala avluya girdiğim vakit hiç kaçmamışlardı. Küçük kapının önünde duruşlarına baktım, mutlaka bir şey bekliyorlardı. Nihayet anladım: Vakit akşamdı, mutlaka yem bekliyorlardı. Denemek için bir defa daha dışarı çıktım. Yine deminki gibi kümesleri olması lazım gelen o küçük binanın arkasına koştular, beni gözleyerek durdular. "Zeki hayvancıklar!" diyordum. İşte çiğ beyaz badanalı şu hanın temizliğinden belliydi! Hancı gayet düzenli bir adam olacak. Bunlara rasgele, ötede beride yem vermiyordu. Günlük gıdalarını kümeslerinde yiyorlardı. Onları değerli ve ita-atkâr bir bölük asker gibi mutlak bir düzene alıştırmıştı. Şimdi herhalde yem vakitleriydi. Kapıdan birisinin çıktığını görünce kümeslerine koşuyorlardı. Girdim, yine peykeye uzandım. Yavaş yavaş dönüşlerine, yine kapının önündeki birikmelerine bakıyor, "Zeki hayvancıklar" diyordum. Bu esnada

hancı elinde bir arpa eleğiyle önümden geçiyordu. Tavuklar, onu görmemiş gibi, hiç aldırmadılar. Bana gülümseyerek,

— Çok yorgunsanız odanıza çıkın, efendi, dedi. Yatağınızı yaptım.

— Hayır, diye karşılık verdim. Burası daha hoşuma gidiyor.

Hancı güldü, gidecekti. Tavuklarının zekâsını, düzenli bir adam oluşunu, bilmem niçin, bu adama söylemek istedim. Gülümseyerek gayri ihtiyari,

— Tavukların çok akıllı... dedim.

Hancı yüzüme, bir şey anlamamış gibi, garip garip baktı. Sonra kapı önünde sık bir küme halinde duran tavukları teftiş eder gibi baktı:

— Çok cinstirler, dedi. İçlerinden on üç tanesi günde iki defa yumurtlar. Fakat, efendi, çok akıllı olduklarını nereden anladınız?

— Karınları acıkmış. Bak kapının önünde nasıl bekliyorlar. Birisi çıkınca yemlerini verecek zannediyor, doğru kümeslerine koşuyorlar.

Hancının arsız, pis gülümsemesi yok oldu. Hiçbir şey anlamıyor, o ana kadar anladıklarının da boş olduğunu arsızın anlayanlara özgü iki kat bir şaşkınlıkla yüzüme bakarak,

— Onların kümesleri yoktur, ahırda yatarlar, dedi. Hem biz onlara hiç yem vermeyiz.

Hancının şaşkınlığı tamamıyla bana geçmişti. Biraz durdum. Sonra uzaktaki kapıdan her çıkışta tavukların arkasına toplandıkları küçük, alçak binayı elimle göstererek sor-

dum:

— Öyle ise orası ne?

Hancı merakla işaret ettiğim tarafa baktı. Döndü; bilmediğime asla şaşırmamış gibi, gayet doğal cevap verdi:

— Apteshane'...

Piyano dergisi, sayı 16, 1326 (1910)

APANDİSİT

-Fantezi-

Akşam yemeğinde erik hoşafı vardı. Küçük sarı taneler o kadar lezzetliydi ki... Acele acele yiyor, fakat çekirdeklerini muntazaman çıkarıyordum. En nihayet kâsenin dibinde kalan dört taneyi kaşığa doldurdum. Ağzıma birden götürdüm. Hepsi bir lokmada eridi. Kendilerinden daha ekşi, daha sert olan çekirdekleri dilimin üzerinde kaldı. Yavaşça önümdeki tabağa bıraktım. Bunlar üç çekirdekti... Halbuki ağzıma dört erik tanesi koymuştum. Kendi kendime: "Acaba bir tanesini haberim olmadan yuttum mu?" dedim. Hayır... Bunu mutlaka hissedecektim. O halde eriğin birisi çekirdeksizdi! Kahvemî içerken düşündüm; hiç çekirdeksiz erik olur mu? Gece yatakta uyuyamadım: Karar verdim ki ağzımdan eksik çıkan bu hain çekirdeği ben yutmuşum.

Bu hain çekirdek sindirilmez bir şeydi. İnsanın ölümüne neden olabilirdi. Hayır, olabilirdi değil, olurdu. Körbağırşağa gider, orada kalır, müthiş iltihaplar. Kör bağırsak iltihabı. Apandisit!... Gözümün önünde ameliyat masaları, parlak neşterleri, kloroform şişeleri, beyaz gömlekleriyle zengin kasaplara benzeyen operatörlerin gölgeleri geliyor,

104 / YÜKSEK ÖKÇELER

sol kasığımın üstünde şiddetli bir acı hissediyordum. Fakat ne çabuk Allahım? Kendi kendimi teselli etmek ihtiyacını duyuyor: "Bu vehim, bu vehim!" diye, uyumaya çalışıyordum. Sabahleyin karnımı biraz şiş buldum. Sol kasığımın üzeri o kadar kötü ağırıyordu ki elimle bile dokunmaya cesaret edemedim.

* * *

Yemek yemedim. Dışarı çıktım. Düşündüm. Herhalde yürümek zararlıydı. Bir arabaya bindim. Sirkeci'ye indim. Duyduğum bu sancuların ne olduğunun anlaşılması, ameliyata hazırlanmak için dostum S... 'nin muayenehanesine gidiyordum, "Oh, diyordum, körbağırşağı karında değil, cebimde bir kutunun içinde taşınmalı!" Rastlantı ile önünden geçtiğim lokantanın içine baktım. Operatör oradaydı. Yanında oturan esmer bir adamla konuşuyor, koca bir tabak kiraz yiyordu. İçeri girdim. "Ah Doktor, size büyük ihtiyacım var!" dedim. Güldü, "Oturunuz, şunu bitireyim, dedi. Beraber çıkarız." Oturdum. Yiyor, yanındakine zeytinyağlar hakkında bir şeyler anlatıyordu. Ancak masanın üzerinde hiç çekirdek yoktu. Acayip! Masanın altına baktım, orada da yoktu. Dikkat ettim. Doktor avuçla ağzına attığı kirazların hiçbirinin çekirdeğini çıkarmıyordu.

* * *

Koca tabak bitti. Belki bir kilodan çoktu. Başı küçük,

uzun, alnı dar, ağzı son derece büyük olan doktorun korkunç çirkinliğini yanaklarının kırmızılığı biraz azaltıyordu. Bir sigara yaktı. Boş tabaktaki, içinde kiraz çöpleri bulunan bulanık suyu seyrettiğine hiç şüphe etmiyordum. Arkasına dayandı. Ben kabarık karnına bakıyordum. Evet, bu yuvarlak, etten fiçinin içinde en aşağı yarım kilo çekirdek vardı. Sordum:

— Sevgili doktor! Kirazlarınızın çekirdeklerini ne yaptınız?

— Oo, monşer!.. Yuttum! dedi.

Bütün yüzüne yayılan kocaman, beyaz bir dev gülümsemeyle, çarpık, mümkün olabildiği kadar gayri muntazam dişlerini göstererek ilave etti:

— Kirazın çekirdeğini çıkarırsam hiç lezzetini anlamam. Küçükten böyle alışmışım...

— İyi ama, apandisitten hiç korkmuyor musunuz?..

— Ne apandisti? Azizim o eski görüş. Hiç kiraz çekirdeğinden insan apandisit olur mu? Vaktiyle öyle zannedilmiş. Artık tamamıyla anlaşıldı ki körbağırsak iltihabına neden olan şey çekirdek gibi şeyler değildir.

Umursamaz doktorun o kadar kesinlikle söylediği bu sözleri çürütmek için, sadece kendi ıstırabımı söylemek pek yeterliydi. Hemen ayağa kalkarak...

Fakat tuhaf şey!.. Birdenbire karnımın müthiş acıktığını, pantolonumun kemerinin bollaştığını, sol kasiğimin üzerinde hiçbir ağrı, sızı kalmadığını hissettim. Ve şüphesiz benden önemli bir cevap bekleyen doktoru boş vererek garsona bağırdım:

— Bana da kiraz getirir misin, İspiro?..

Piyano dergisi, sayı 11, 1326 (1910)

BEŞERİYET* ve KÖPEK

Yaz geceleri yıldızlı, rüzgârsız, yıldızların titreşip göz kırptığı bir gökyüzü altında, insana sonsuzluğa temas etmiş hissi veren, durgun parlak bir denizin üzerinden geçecek gemi yolculuklarını ben daima bir macera, bir aşk sayarım. Daima birinci sınıf yolculara mahsus kamara bileti alırım.

Birçok tanıdıklarım beni, o tatsız, soğuk ekonomi kural-larına uymamakla, tutumlu davranmamakla suçlarlar. Fakat bu birinci mevki için verilecek birkaç yüz frank, insana bir-kaç bin frangın kazandıramayacağı başarılar sağlar. Buna kesinlikle eminim. Bu inancım daha öğrencilik zamanım-dan başlar. Çünkü Mesajeri'nin birinci sınıf yolcularına ayrılan o asil, soylu, yani iki yüzlü ve yapmacık salonunda özellikle yazın mutlaka Batı'dan gelen birkaç güzel ve şuh¹ kadına; macera arayan birkaç sanatçıya rast gelinir.

Yolculuk günleri yaklaştı mı, hafif bir heyecan, belirsiz bir sevinç duyarım. O canlı ve hareketli salonun resmi kol-tuklarında geçirdiğim tatlı rüyalar birden gözümün önüne gelir. Ah, çok eski anılar... On yedi yaşındaki müthiş buna-lımlarım... Aşkta ilk zaferim... İşte şimdi yine o mavi ve bü-yük gözleri, zor, çeşitli danslardan harikulade incelmış o sa-natçı endamı², anlamlı elleri, heyecan veren kolları, o, ba-na, "Sizi kırmızı fesinizle tıpkı bir şampanya şişesine benze-

(*) Beşeriyet: İnsanlık.

(1) Şuh: Neşeli, serbest ve oynak kadın.

(2) Endam: Vücut, beden, boy pos.

tiyorum!" diyerek gülen küçük, davetkâr dudakları hatırlıyo-rum.

Ah, gençliğin o bir daha kesinlikle geri gelmeyecek baş döndürücü ilkbaharı!.. Ne kadar atak, ne kadar cesur, ne kadar kahramandım. Önce kendisi benimle şakalaşmaya başlayan, ismini bile öğrenmeye vakit bulamadığım bu sa-natçı ile, masum, tembel, hastalıklı, hayalperest, cahil, bu-dala şairlerin –hatta hikâyesini, betimlemesini– on senede tamamlayamayacakları uzun aşk devirlerinin bütün ayrın-tılarını ben yirmi dört saat içinde tamamıyla yaşayıp bitir-miştim.

Evet, asıl doğal, kıymetli aşk bu rastlantısal yolculuk aşklarıdır. Çıkarıcı, güzel duygulardan yoksun insanlar tara-fından icat edildiği söylenen, azaptan, ıstıraptan başka bir şeyi içermeyen evliliğe benzeyen sıkıcı, üzücü bir ilişkinin, gayri ihtiyari oluşması ihtimali yoktur. İki üç gün içinde gö-rüşülür, tanışılır, sevişilir; sonra bir daha asla buluşmamak üzere memnuniyetle, sevgiyle vedalaşılır. İki tarafta da yal-nız tatlı bir anı kalır. Bu anı işte tamamıyla aşktır. Süresi haf-tayı geçen bütün ilişkilerin kaçınılmaz biçimde yol açacağı nefret, yorgunluk, pişmanlık onda yoktur. O, nispeten, şa-irin sayıkladığı, diline doladığı gibi hayaldir, rüyadır. Az sü-ren, tam anlaşılmayan rüyalar gibi duyguların ötesinde he-yecanlandırıcı ve hoştur.

* * *

... Birkaç ay önce yine İstanbul'dan ayrılıyordum. Birin-ci sınıf yolculara ayrılan kamaradaydım. Erkeklerle ihtiyar-ları tabii saymıyorum, altı yolcu vardı. Birisi çok dikkatimi

çektir. Belden aşağısı kaba ve şişman; üst tarafı narin, fakat gayet düzgün bir vücut... İnce uzun kaşlar, solgun, asabi bir yüz; ciddi kadınlara özgü, mesela öğretmen, rahibe gibi, hoş, mahzun bir güzellik. Siyah gözleri, altın çerçevesi bir gözlüğü camları arkasında daha fazla parlıyor gibi görünüyordu. Düşünceli, üzgündü. Kimse ile konuşmuyordu. Yalnızdı. Hayır yalnız değildi. Yanında kahverengi, orta boylu bir köpek, bir buldog vardı. Hep beraber geziyorlar, beraber oturuyorlardı. Otururlarken köpek mutlaka uyuyor, sahibesi ya kitap okuyor, yahut düşünüyordu.

Ben etrafında gezinmeye başladım. Konuşmak, ilişki kurmak için ufak bir fırsat arıyor, ne yazık ki bulamıyordum. Aynaroz açıklarını geçtik. Bulutsuz, mavi bir gökyüzü altında gidiyorduk. Hava son derece güzel, kışkırtıcıydı. Hâlâ bir başarı yoktu. Sıkılıyor, rahatsız oluyordum. Seyahatim boş, kupkuru geçmek tehlikesiyle karşı karşıyaydı. Sanki öfkeli, sinirli, kuru, kömürlü bir el ile yüzü sıkılmış, yağlanmış, siyah buruşuklar içinde kalmış olan çirkin buldog beni sinirlendiriyordu.

Sabah yemeğini üzgün bir adam iştahsızlığıyla yedim. Kahvemi içtikten sonra güverteye gezmeye gittim. Kış tarafında bir şezlonga uzanmış, onu gördüm. İğrenç bir tulumba benzeyen buldog yine kucağında. Fena halde canım sıkıldı. Bu kadar genç, güzel bir kadın bu pis köpeği nasıl kucağına alır, sevebilirdi? Önünden geçtim. Tekrar geçtim. Geziniyor gibi yapıyordum. Buldog, sahibesinin kim bilir ne kadar yumuşak, sıcak olan göğsünde, siyah, iğrenç yüzünü bütün bütün buruşturarak uyuyordu. Canımın sıkıntısı gidererek öfkeye dönüşmeye başlamıştı. Bu, zevksizlik, âdilik değil miydi? Yanına gitmek, kucağından zorla bu çirkin, pis

köpeği almak, güzelce dövmek, sonra denize fırlatıp atmak istiyor; bunun sonucunu düşünerek hemen hemen yapmaya karar veriyordum. Ne olacaktı? Bana zarar ziyan davası açardı. Başka? Hiç.

Fakat ben bu pis köpeğin haksız yere erişmiş olduğu bu yersiz sevginin intikamını almış olacaktım. Yeni bir değerlendirme yaptım. Enine boyuna düşündüm. Ben bu köpeği şüphesiz kıskanıyordum. Bu, başka türlü açıklanamazdı. "Ne tuhaf!" dedim, birden bu saldırıdan vazgeçtim. Ancak gayri ihtiyari artan kızgınlığım geçmiyordu. Bu kadının şu zevksizliğini yüzüne vurmak istiyordum. İyice düşünsem belki bundan da vazgeçecektim. Fakat acele ettim. O anda bende bir kumarcı cesareti vardı. Ellerim cebimde, dalgın, teklifsiz bir yolcu gibi nazik ve gülümseyerek önünde durdum.

— Kabalığımı affediniz madam, dedim, müsaade edersem size bir şey soracağım.

Köpek uyandı. Başını kaldırdı. İkisi de derin, ancak pek derin bir hayretle, "Bu ne münasebetsiz herif!" demek ister gibi bana baktılar. Köpek çapaklı, yaşlı gözlerini kırpıştırarak ağzını büzüyor, havlamaya hazırlanırken kadın beklenmedik şuh, nazik bir gülümsemeyle cevap verdi:

— Sorunuz, belki bir cevap alacaksınız.

— Nezaketinize teşekkür ederim. Sizi hiç tanımazken özel bir şey sormak gerçi büyük bir küstahlıktır. Bunu bilirim. Fakat son derece merak içindeyim madam. Buna karşı gelemem. İşte şimdi anlamak istiyorum ki bu köpeğe, bu çirkin, pis köpeğe niçin bu kadar sevgi gösteriyorsunuz? Hayatta olmayan, sevgili ailenizden kalma eski bir yadigar mıdır? Yoksa kaybedilmiş bir mutluluğun anısı mı? dedim.

Ve her saniye maruz kaldıkları kurnazlıktan, zekâdan, hileden, kavrama çabukluğundan bıkmış, nefret etmiş olan Batılı kadınların hoşlarına gitmesi gereken saf, bön bir tavır takındım. Genç kadın şuh tebessümü ile, sanki birden parlayan siyah gözlüklerinin ardından bana baktı, yumuşak eliyle okşadığı köpeğin kızgınlığını yatıştırmaya çalışarak,

— Hayır, dedi. Ne öyle ölen ailemden kalma bir yadigar, ne bir hatıra! Sadece köpek olduğu için seviyorum. Sevginin gücünü anladığınızdan dolayı size teşekkür ederim. Sırf köpek olduğu için seviyorum. Bütün köpekleri sevmek, öpmek, onları tapar gibi sevmek isterim. Fakat bu mümkün mü?.. Mutlaka her şeyde olduğu gibi bir tane ile, yahut birkaç tane ile yetinmek zorunlu...

— Rahatsız edeceğim, affediniz, ancak bu sevginizin nedeni ne?

Güldü,

— Bu nedeni açıklamak uzundur, dedi. Fakat mutlaka anlamak istiyor musunuz?

— Mutlaka anlamak istiyorum. Lütfen söylerseniz minnettarınız olacağım.

Yine güldü; köpeğin başından kaldırdığı ince, yumuşak eliyle gözlüğünü düzelterek,

— Köpek, köpek, dedi. Bugünkü insanlığın temeli, bugünkü maddi, fikri uygarlığın yaratıcısı, ilerlemenin, ilimlerin, fenlerin, felsefenin, kısacası eski, yeni mevcut ne görüyorsak hepsinin oluşmasının nedeni, mevcudiyetinin esas etkenidir. Bugünkü gelişmiş insanlığımızı, bütün yaratıklar, varlıklar üzerindeki üstünlüğümüzü bir köpeğe borçluyuz... Ah, eğer köpek olmasaydı...

Şaşkınlığım, bir dakika evvel teklifsiz, münasebetsiz ko-

nuşmama karşı köpeği ve kendisinin gösterdiği ortak hayretin bir milyarla çarpılmasına eşitti. Birden bu kadının bir mecnun, bir çılgın olduğuna karar verdim. Kaçmak, bu zavallı kadını köpeği ve düşünceleriyle ile bırakıp kaçmak gerekiyordu. Zor bir durumda kalan budalalara özgü gayri ihtiyari bir tavırla şaşkınlığı galiba gözlerimden anladı. Dudaklarının hiç sönmeyen şuh gülümsemesi ile devam etti.

— Köpek olmasaydı bugün dünya üzerinde insan görmeyecektiniz. Durunuz. Mademki öğrenmek istediniz. Size bir ders vereceğim. Biliyorum, inanmayacaksınız. Siz Doğulusunuz, batıl fikirlerin, itikatların beşiği olan bu ihtiyar ve büyücü Doğu'ya aitsiniz. Doğu'dan bir rüzgâr gibi gelip kökleşen fikirlere, inançlara karşı Batı bir yüzyıldan fazladır mücadele ettiği halde hâlâ galip gelememiştir, gelemeyecektir. Halbuki siz Doğulular, bütün bilimsel gerçeklere, –öğrenmeye, tartışmaya asla gerek görmeyecek kadar– ilgisiz yaşarsınız. Yarım yamalak öğrendiğiniz Batılı bilimlerinin esaslarını ısrarla kendinize mal eder, onların da göklerden geldiğini iddia ile temelsiz düşüncelerinizi, inançlarınızı bizim bilgilerimizle bize ispata kalkacak derecede tuhafılık, sersemlik gösterirsiniz. Bugünkü gerçeklerin çoğunu insanlığa açıklayıp anlatan Hegel, Buchner, Darwin, Nobel, Rabon, Karl Vogt, Romansi, Rossi, Sanson, Skodler, vs... gibi yazarlardan, düşünürlerden bir sözcük bile dilinize geçmemiştir. Onların isimleri bile sizce küfür sayılır. Tabii ilimlerden tamamıyla habersizsiniz. Bunları bilmek, eski temelsiz düşüncelerinizi yalanlayacağından sizce en müthiş patlayıcı maddelerden daha yasak, müthiştir. Dünyanın oluşumuna, evrimine ilişkin hiçbir düşünceniz yoktur. En yeni

düşünceleriniz en az on yüzyıllıktır. Gerçek araştırma isteginden kesinlikle yoksunsunuz. Büyük küçük hepiniz bir vazo, bir testi gibi kilden yapılmış bir babanın çocukları olduğunuza şiddetle inanıyorsunuz...

Cörüyorum ki bu güzel ve nefis gâvurun konuşması korkunç, büyük bir günaha varacaktı. Sözü nü kesmek gerekiyordu. Gücünden, zaferinden emin, doğruları bilen bir Türk'ün müsterih¹ tebessümü ile gülerek,

— Tabii sizin Batılı İspanyollar gibi değil mi?.. dedim.

Birbirini tutmayan, saçma, karışık sözlerinden şüphesiz rahiplere, eski temelsiz inançlara düşman olduğu anlaşılan bu güzel, garip kadının yüzüne karşı dindar, mübarek İspanyolların saygın adını söyleyişim kirlî, meşin bir eldiven etkisi yaptı. Birden kızardı. Dudaklarındaki hiç kesilmeyen gülümsemesi kayboldu.

— Oh, İspanyolları bırakınız, dedi. Onlar Batı'nın lekesi, karanlığı...

Hemen cevap verdim:

— O halde siz de Doğuluları bırakınız. Sözü nü de yerine getiriniz. Köpeğin nasıl insanlığı oluşturduğunu anlatınız, lütfediniz.

— Zaten onu anlatacaktım, diye başladı, fakat önce inanmayacağınızı size ispat etmek, inanmamanıza etki eden nedenleri sadece size tekrar etmek için küçük bir giriş yapmak istiyordum. Mademki istemiyorsunuz, gerek kalmadı. Evet, köpek insanlığın temelidir... Bakınız nasıl: İlk insanlar gayet zayıftılar, kendilerini savunacak aletlerden, düşünmekten mahrumdular. Bakir ormanlarda, vahşi, ekilmemiş vadilerde, küçük hayvan toplulukları halinde yaşıyorlar-

(1) Müsterih: Kaygısız, içi rahat.

dı. Dayanılmaz soğuklar, müthiş fırtınalar, devamlı tufanlar, öldürücü yıldırımlar onları yok edemiyordu. Ancak o uçsuz bucaksız ormanların korkunç karanlıklarındaki müthiş, yırtıcı canavarlar, kaplanlar, kurtlar, yılanlar; insanı, bu zayıf, eti lezzetli yaratığı kendileri için en gözde bir gıda sayıyorlardı. Mesela bir kaplan ormanın uzak bir köşesine saklanmış küçük bir insan topluluğunu fark edince acımasızca saldırıyor, tuttuğunu yiyerek karnını doyuruyordu. Henüz insanlarda bilinç yoktu. Konuşmayı bilmiyorlardı. Tek heceli seslerle ilkel, hayvani duygularını belirtiyorlardı. Lezzetli etlerine alışan müthiş yırtıcılara karşı savunma aletleri, hile tertip edebilecek kadar ileri bilinçleri yoktu. Yalnız kaçıyorlar, öyle kurtuluyorlardı. Fakat geceleri saklandıkları yerleri, koklama kuvvetlerinin üstünlüğü ile bulan canavarlar yılmıyorlar, gece baskınları yapıyorlar, zavallı zayıf insanlığın zararına yırtıcı hayatlarını devam ettiriyorlardı. Dünyamızın evrim geçirdiği dönemlerde kaçamayan, saklanamayan birçok hayvan nesli nasıl kendilerinden kuvvetlilerine gıda olmuş, nasıl yok olmuşlarsa insanlar da tamamıyla bu yok olma tehlikesi karşısında idiler. Azala azala bir gün onlar da biteceklerdi. İşte bu esnada vahşi bir hayvan, hatta et yiyen, insan etine pek çok ihtiyacı olan bir hayvan, bilinmez, nasıl bir duyguyla iştahını yendi. Ormanlardaki, insanlığın amansız düşmanı olan yırtıcılardan ayrıldı. Meyvelerle geçinen insanların yanına geldi. Onlara dost, onlara arkadaş, onlara esir oldu. Bu, işte köpekti.

Yaklaşan yırtıcı bir canavarı havlayarak haber veriyor, onun sayesinde insanlar kaçıyor, ölümden kurtuluyorlardı. Köpek yüzyıllarca onlara sadakatle arkadaşlık etti. Taştan, tunçtan silahlar yaparak kendilerini savunmaya başlayınca-

ya kadar onlara, hayatı pahasına, bekçilik yaptı. Arkadaşlığının, fedakârlığının, şefkatinin verdiği rahatlıkla insanlar mahvolmaktan kurtuldular. Yavaş yavaş bilinçleri gelişti. Dün önünden kaçtıkları müthiş yırtıcı hayvanlara bugün saldıran ilkel silahlarıyla perişan ediyorlar, yavaş yavaş ormanların, dünyanın hâkimi oluyorlardı. Toplumsal hayat kurulduktan sonra da köpek vazifesiz kalmadı. İnsanların tutarak alıştırdıkları atlara, koyunlara bekçilik ediyor, mağaraları, yeni yapılmaya başlanan evleri koruyordu. İnsanların bilinçleri yükseldikçe eski dostu köpeğin de sadakati artıyor, görevleri çoğalıyordu. Sonunda aileler, kabileler, kavimler, hükümetler, kanunlar oluştu. Köpek, insan toplumlarına da aynı sadakatle girdi. Sınırlarda kaleleri, şehirlerde sokakları, dağlarda kuleleri bekledi. Bugün bile koyunlarımızı, çiftliklerimizi, köylerimizi, sayfiyelerimizi o bekliyor. Bugün medeniyetin, insanlığın düşmanları olan canileri, hırsızları o arıyor, o takip ediyor, o buluyor. Fakat zekâ ve bilinç açısından bütün yaratıkların üstünde olan insanların çoğu, üstünlüklerinin, var olabilmelerinin başlıca etkeninin bu köpek olduğunu bilmiyorlar. Onu aşağılamaya, hatta dövmeye kalkıyorlar. Vuranların ellerini ısırarak yerde yalayan bu fedakâr, bu sadık eski dostu –sonuç itibarıyla yine onun sayesinde oluştuğu kesin olan– ahlakın, inançların gerektirdiği şefkati göstermiyorlar. Ah bilmiyorlar, bilemiyorlar. Köpek olmasa ne bu toplumlar, ne ülkeler, ne bu mutluluk, ne bu servet, ne bu kuruluşlar, ne de trenler olacaktı! Daha ilk zamanlarda insan soyu yok olacak, dünya üzerinde bilinç yeteneğinin yücelikleri hâkim olmayacaktı. Köpek, insanlığı kurtardı. Onun beyinin olgunlaşmasını, zaferlerini sağladı. Ah, eğer köpek olmasaydı...

Heyecanla, uyuyan buldoğun çirkin, siyah, buruşuk yüzünü öpmeye başladı. İğreniyordum. Bu işittiğim hastalıklı, sinirli bir okullu kızın hasta döşeginde sayıkladığı hezeyanlara benzeyen şeyler bende hayretten daha çok bir pişmanlık hissi uyandırdı. Pek kıymetli olan yirmi dört saatimi boşuna harcayarak, boş yere bu münasebetsiz kadını takibe koyularak ne büyük zarar ettiğimi hesaplıyordum. Kafası müspet ilimlerin neden olduğu o bildik karışıklıkla berbat olan bu kadına batıl, mukaddes inanışları bu kadar iflas eden bu teorisyen, nefis kadına karşı artık derin, meçhul, irsi bir nefret duyuyordum. Sonunda yanından ayrıldım.

Yarın saat beşte benim yolculuğum bitecek. Yedi saat içinde bir ilişki kuramazsam bir istisna olarak aşksız, mace-rasız, vapuru terk edeceğim. Şimdi bilinmez, karşı durulmaz bir öfkeye mağlup oluyor, içimden,

“Lanet bizi eski kutsal inançlarımızdan, zevklerimizi süsleyen vehimlerden, hayallerden, aşkın, kıskançlığın meydana getirdiği güzel eğilimlerden, uydurma yalanlardan ayıran felsefe bilgisine, lanet müspet ilimlere...” demek istiyordum.

Piyano dergisi, sayı 6-7, 1326 (1910)

MUAYENE

Geniş bir muayenehane; doktor, masanın başında. Hizmetçi içeri bir hasta sokar. Zavallının vücudu iri, göğsü geniş ama benzi sapsarıdır.

Doktor — Buyrunuz efendim, neyiniz var?

Hasta — Ah, efendim! Çok kötüyüm!

Doktor — Nerenizden rahatsızsınız?

Hasta — Her tarafımdan.

Doktor — Fakat en çok nerenizden?

Hasta — Karnımdan mı diyeyim, böğrümünden mi diyeyim. Daha doğrusu tam şuramdan...

Sağ kaburgasını gösterir. Doktor kalkar. Kulağını bu gösterilen yere dayar. Dinler. "Öksürün" der, nefes aldır-maz. Sonra eliyle dokunur.

Hasta — Aman, aman!..

Doktor — Acıyor mu?

Hasta — Bıçak saplanır gibi...

Doktor — İşte hastalık burada.

Hasta — Zannederim.

Doktor — Zannetmeyiniz, bundan şüphe yok.

Hasta — Evet, en çok buramdan rahatsızım.

Doktor — Bir yerden düştünüz mü?

Hasta — Hayır.

Doktor — Savaşta kurşun filan yediniz mi?

Hasta — Hayır.

Doktor — Fakat tuhaf, mutlaka bir şey oldu. İyice düşü-

nünüz bakayım.

Hasta elini şakağına götürür. Bir müddet düşünür.

Hasta — Ah, bir gün dalgın dalgın gidiyordum. Dört-nala koşan bir yük arabasının oku böğrüme çarptı.

Doktor — Tamam, işte nedeni! Bu kaza dün mü oldu?

Hasta — Hayır.

Doktor — Ya ne zaman?

Hasta — Yedi sekiz ay var.

Doktor — Ne? Yedi sekiz ay... Kazadan sonra hiçbir şey yapmadınız mı?

Hasta (Biraz düşündükten sonra) — Evet, yaptım.

Doktor — Ne yaptınız?

Hasta — Arabacıyı aşağıya çektim. Altıma aldım. Polisler yetişinceye kadar dövdüm.

Doktor —

TUĞRA

Garsona,

— Bir bira daha... dedim.

Bu, dördüncü oluyordu. Duygularım ile efkârım¹ denge sağlamıştı. Artık ne mutlu ve ne de üzgündüm. Günde on iki saat çalışarak hayatımı kazanmaya mecbur olmadığım gibi, yasal ya da yasal olmayan yollardan zengin olma ihtimalim de yoktu. Hızla düşünüyor, hayatımın hesabını, bilançosunu yapıyordum. Aç ve muhtaç değildim. Şimdi şu birahane penceresinden seyrettiğim sokak panoraması, şu gelip geçen, zenginlik ve refah hayali içinde bulunan gözlerime, elleri daha beyaz ve tombul, kalçaları daha geniş ve güzel, boyları daha narin ve uzun, dudakları daha kırmızı, yüzleri daha masum görünen kadınlara karşı hissettiğim doğal özlemi de zihnimden kovarsam, tamamen rahatlayacaktım. En güzel kadının bence ne önemi olabilirdi? Mademki fazla çalışma ve yorgunlukla hastalanmış başım, en mis koku bir aşk kucaklaşmasından, bir ihtiras öpücüğünden sonra çatlayacak derecede ağrıyor, bir hafta çalışmıyor ve mustarip kalıyordu! Zenginliğin de gereği yoktu. Parayı ne yapacaktım? O bana asla yürüyemeyeceğim yeni ve cinsel ihtiras yolları açacaktı. Platonik kucaklaşmalardan taciz olmayacak kadar cahil de değildim... Önümdeki büyük kadehi bir yudumda içtim ve garsona tekrar,

(1) Efkar: Düşünceler, (Metinde) tasa, kaygı.

— Bir bira daha... dedim.

Bu beşinci oluyordu... Dışarıya, akşamın insana gevşeklik veren karanlığı içinde durmadan geçen bu toplumsal ve sonsuz şeride bakıyordum. Arabalar, güzel kadınlar, çiftler, aileler, yalnızlar, subaylar, güvenlik görevlileri... satıcılar... Kimi eğlenmeye, kimi çalışmaya, kimi istirahat etmeye gidiyordu. Fakat hepsi benim kendi kendime doymun olduğumu farz ettiğim şeye, paraya, menfaate koşuyorlardı. Bu kesindi! Görev, yurt ve aile sevgisi, erdem, fedakârlık... Hatta dünya ile ilgili şeylerden vaz geçiş bile bir örtü, gören bir göze karşı altındakini saklayamayan ince bir tül perde idi. Bu perdenin altında daima para ve menfaat vardı. Yalnız ben! Zavallı, hastalıklı, onun için, para ve menfaat için yaşamıyordum. Fakat şimdiye kadar niçin uğraştım! Gülümsemem: "Bilim ve öğrenmek için!" demek istiyordum. Heyhat! "Aydınlığa ve gerçeğe" diye durmadan cehalete koşmuştum. En sonunda, sade ve ahmak bir köylü gibi öncesini kesin bilmeye gayri ihtiyari aciz olduğunu itiraf eden Darwin'den ne öğrendim? "Hiç, hiç, hiç..." İtiraf etmeliyim ki, herkes gibi ben de bir cahilim! Herkesten daha fazla cahilim, çünkü onların irsi ve soyla ilgili düşüncesi ve inancı var. Halbuki benimkiler tamamen iflas etti, yıkıldı. Ve yerlerine hiçbir şey koyamadım. Sağlığımı kaybettim. Şimdi hastayım ve normal değilim. Gittikçe büyüyen kararsızlığım ve şaşkınlığım bu taşıdığım yükü daha da ağırlaştırdı. İtiraf etmeliyim, işte eziliyorum. Düşünmemek istiyorum... Birden önümdeki dolu ve büyük kadehi tamamıyla içtim. Karşımdaki, kim bilir bana bakarak neler düşünen garsona tekrar,

— Bir bira daha... dedim.

Bu altıncı oluyordu. Artık içmemeliyim! Rahatsız olacaktım. İçimden,

— Mademki ölüm var, o halde sağlığın ne kıymeti olabilir? diyordum.

Yok, yok. Kalkmak lazım, yahut içmeden oturmak... Hesap görmek için cebimden bir mecediye çıkardım. Beyaz ve kirlî, yuvarlak ve nakışlı bir gümüş parçası! Ah para! Güç simgesi! Bu küçük tanrıyı gözlerime yaklaştırdım. Sanki ilk defa görüyordum. Etrafında uçları birbirine temas etmiş hilallerden oluşan bir daire vardı. Bu hilallerin dışlarına küçük ve içlerine nispeten büyük yıldızlar yerleştirilmişti. Ortasında bir tuğra vardı. Birden düşündüm: "Tuğra..." Bu ne demekti? Ne kadar cahildim! Bunun anlamını bilmiyordum. Meçhul bir şeyi izlerken duyulan garip merak ile bakıyordum. Bu bir resim midir? İki arka ve üç ön ayağı vardı. Bir kuş? Hayır. Bir böcek, bir arı? Hayır. Tüyleri yolunmuş bir tavuk? Hayır. Şaha kalkmış bir at? Hayır. Başı ve kuyruğu yoktu. Ayakları fazla idi. O halde neydi? Bir yazı sanatı mı? Güzel sanatların bir harikası mı? Hayır. Asla güzel ve uyumlu değildi. Ruha bir duygulanma ve heyecan vermiyordu. Bir güzel sanat eseri sayılamazdı. Acaba akıllı olmanın gururunu taşıyan insanlar, böyle izah olunamayacak tuhaflikler yaparken ne düşünüyorlardı? Dünya üzerinde medeniyet sürdükçe yaşayacak ucubenin işleminde ne düşünmüştü? Şüphesiz hiç... Zaten insanlar sanat eserlerinde hep anlaşmaz, hep anlamsız, hep hasta ruhlu değil miydiler? Tekrar düşündüm... Şimdi benim şu tuğranın anlam ve işleme nedenini düşünmem, eski elifbe kitaplarındaki "kargacık-burgacık" karşısında küçük çocukların duydukları şaşkınlığa ve

masum meraka eşit değil miydi? Ben hâlâ her gördüğüm şeyde makul bir anlam, hakiki bir sebep arayacak kadar masum ve çocuk muydum? Hayır, hayır, hayır... Hiçbir zaman hiçbir şeyde, hiçbir neden, hiçbir anlam yoktur.

Artık gerilmiş ayaklarıyla bu küçük maden üzerinde "Ben neyim, bil?..." diye yüzüme fırlayacak gibi duran tuğrayı görmemek için mecediyeyi tekrar yeleğimin cebine koydum. Düşünmemek, tabii olan bitkisel huzura, medeni hareketsizliğe dönmek biraz, biraz değil, çok içmeye sebep olurdu. Önümdeki büyük kadehi yuvarladım. Büfenin kapısında benim mezesiz içtiğime, beklenmeyen bir olay seyrediler gibi hayret ve şaşkınlıkla bakan garsona haykırdım:

— Bir bira daha...

Piyano dergisi, sayı 17, 1326 (1910)

SULTANLIĞIN SONU

"Bekârlık sultanlıktır."

Evlilerin meseli

Ömer Seyfettin'in ölümünden az önce yazmayı tasarladığı romanlardan biri de "Sultanlığın Sonu"dur. Bu eserin yayımlanacağı, Mütareke devrinde çıkmaya başlayan "Türk Dünyası" gazetesinin 24 ve 26 ağustos 1335 (1919) tarihli sayılarında okurlara duyurulmuş, fakat aynı gazetenin 13 eylül 1335 (1919) tarihli sayısında da yazarın bu yapıtı yayımlamaktan vazgeçtiği bildirilmiştir. Ali Canip Yöntem, "Ömer Seyfettin" adlı yapıtında bu romanla ilgili olarak şu açıklamayı yapmaktadır:

Ölümünden az önce iki romana birden başlamıştı: "Foya" ve "Sultanlığın Sonu"... Her ikisini de tamamlamamıştı. (...) Sultanlığın Sonu, "bekârlık sultanlıktır" yolundaki atasözünü kâh doğrulayarak, kâh yalanlayarak, sonunda bekârlık hayatının serbestliği, rahatlığıyla beraber perişanlığını gösterecekti. (Ali Canip Yöntem, Ömer Seyfettin, 2. baskı, İstanbul 1947, s. 32)

Romanın aşağıdaki parçası Ali Canip Yöntem'in Ömer Seyfettin adlı eserinden alınmıştır.

I

SULTANLIĞIN BAŞI

Büyük deprem İstanbul'u altüst etmişti! Eski duvarlar yıkılmış, çürük çatılar çökmüş. Sancaktar Hayreddin Mahallesi'yle üstündeki Çınar Mahallesi sanki birdenbire yüzyılların ağırlığı altında ezilen vahşi bir harabe halini almıştı. Hekimoğlu Ali Paşa Camii'nin avlusundan Kocamustafapaşa Caddesi'ne inen ince yolun duvarları da on beş gün evvelki korkunç sarsıntıya dayanamamıştı. Gelip geçenler taş yığınlarının üstünden aşıyorlardı. Çınar'ın en büyük, en sağlam evi, Cami Sokağı'ndan çıktuktan sonra sağa dönünce, yine sağa ilk gelen çıkmazın köşesine kadar uzayan ahşap bina idi. Şimdi yerinde yeller esen, havuzlu viran bir arsa, bir ot tarlası kalan bu ev, kaymakam Mahmut Bey isminde çoktan ölmüş bir adamındı. O zaman içinde bu kaymakamın -kocası dışarıda subay olan- kızıyla yedi sekiz yaşındaki bir torunu otururdu. Merhum Mahmut Bey Ankaralıydı. Gençken memleketinde dehşetli hırçınlıklar yaptığı için hükümet onu İstanbul'a sürmüştü, zorla asker yapmıştı. Bu hırçın Anadolu çocuğu okumuş, yazmış, subay olmuş, Kırım Savaşı'nda büyük yararlıklar göstererek yaralanmış, sonunda Herzargrat'taki küherçile fabrikasına müdür olmuştu. Rus Savaşı'na katıldı; fakat barıştan sonra o kadar ihtiyarlamıştı ki... Artık gözleri görmüyordu. İstirahat için İstanbul'a gelmiş, bu

konağı alıp yerleşmişti. Gerçi bina o zamana göre yeni bir üslupla yapılmıştı. Ancak mahalle halkı cami yolunun eskiden Hekimoğlu Ali Paşa'nın haremiyle selamlığı olduğunu söylerlerdi. Gözleri görmeyen bu ak sakallı ihtiyar az zamanda mahallenin babası oldu. Hiç evinden dışarı çıkmadığı halde her işi ona danışarlardı. Ziyarete gelenleri seslerinden tanırdı. Çok dünya görmüş iyimser bir insandı. Ölüncce bütün mahalle ağladı. Kazandığı hürmet konakla beraber kızına miras kaldı. Fatma Hanım, sanki Çınar'ın kraliçesi olmuştu. İmam, muhtar, bekçi her an emrine hazırды. Kadın komşularından başka erkekler bile bayramlarda filan kapıya gelir, halini hatırını sorarlardı. Deprem evleri yıkınca Fatma Hanım konağın büyük bahçesini bütün mahalleye açtı. Belki on aile keçelerden, kilimlerden derme çatma çadırlarını, meyve ağaçlarının altlarına kurdular. Bahçe kapısıyla havuzun arasındaki düz meydana sanki bir kabile reisiymiş gibi Fatma Hanım'ın çadırı dikilmişti. Geceleri erkekler bir çadıra toplanıyorlar, kadınlar Fatma Hanım'ın çadırına doluyorlardı. Başka bir âlem başlamıştı. Şehir hayatından, ev hayatından birdenbire bedeviliğe dönen bu insanlar, doğanın korkunç tehdidini unutacak kadar seviniyorlardı. Mahalle kahvesinde oturmak tehlikeli olduğu için erkekler pek dışarı çıkamazlardı. Fatma Hanım bahçedeki topluluğa "harem-selamlık" teşkilatını gayet ustalıkla uygulamıştı. Yemek, içmek, iş, oturmak, toplanmak, uyku saatleri belliydi. Sabahları erkenden erkekler işlerine gidiyorlardı. Öğleye kadar her aile kendi işleriyle uğraşırды. Öğleden sonra bir nöbet kadınlar toplanırlar, deprem hakkında son duyulan haberleri görüşürlerdi. Balat'ta bir müneccim vardı ki, onun her dediği çıkardı. Örneğin,

— Çarşamba günü ikinci zamanı bir deprem olacak! derdi.

Bu, bütün İstanbul'da inanılmaz bir çabuklukla yayıldı. Bahçe halkı, o saatte bahçenin ortasında küme olur, benizleri sararmış, nefesleri tıkanmış, müthiş sarsıntıyı beklerlerdi. Deprem gelip geçti mi yine neşe başlardı. Evlerin tenhalığından sonra beklenilmeden meydana gelen bu topluluk, bu dernek hayatı çocukları bile değiştirmişti. Onlar da ayrıca toplanıyorlar, aralarında oyunlar icat ediyorlardı. Fatma Hanım'ın bahçesine göçen ailelerin içinde canca kazaya uğramış yalnız bir adam vardı. Sabri Bey! Henüz yirmi beş, yirmi altı yaşına giren bu delikanlı maliyede kâtipti. Çıkmaz sokağın küçük bir evinde ihtiyar anneciği ile oturuyordu. Depremden hemen sonra eve koşunca anneciğinin ölüsünü bulmuştu. Doktorlar "Kalp hastalığı varmış!" dediler, cenazesi genel felaket ortamı içinde tam iki gün kaldıramadı! Fatma Hanım işte bu zor zamanda tek başına kalan Sabri Bey'i sokakta bırakmadı.

— Şimdi han yok, hamam yok, otel yok... Zavallı nerede yatacak! dedi.

Ona da, bekârlığına bakmayarak bahçenin bir köşesinde küçük, minimini, bir kişilik bir çadır kuruldu. Sabri Bey yemeğini dışarıda yiyordu. Fakat kederinden rakıya başlamıştı. Normal zamanlarda donuk, mahcup bir kişiliğe sahip olan bu genç, yeni dadandığı bu içki sayesinde öyle hoş bir davranış sahibi olmuştu ki... Gece toplanan erkekleri, anlattığı şeylerle gülmekten katıltıyordu. Saffet Bey –mahallenin ihtiyarlarından biriydi– onu dinler dinler,

— Aman ya Rabbi! Bu deprem bize neler gösterdi! İçimizde böyle bir meddah varmış da hiçbirimizin haberi yok-

muş! derdi.

Sabri, bir hafta içinde bahçeyi düğün yerine çevirdi. Anneciğinin ölümünü unutmuştu. Hatırlatanlara,

— Dünyaya kim kazık diyecek? Bugün varsak yarın yokuz! derdi.

Son zamanlara kadar hiç aralarına karışmadığı mahallenin akşamcıları, şimdi aziz arkadaşlarıydı. Bu akşamcılar yedi kişiydi.

Reisleri Saip Bey, vezirlik kâtiplerinden otuz beşlik kumral bir zattı.

Nihat Bey'le Hamdi Efendi vakıflara giderlerdi. Hüsnü Efendi yağ tüccarıydı. Ali Usta yapı kalfasıydı. Rıdvan mahallenin yorgancısıydı. Arap Salih hem mahallenin yamacısı, hem de Fatma Hanım'ın uşağıydı. Konağın altındaki dükânların birinde bedava otururdu. Mezeleri ayarlayan, Samatya'da Gümüş Halkalı meyhanesinin üstünde arkadaşlarına her şeyi vaktinde hazırlayan bu adamdı. Onun rakı parasını bu akşamcılar pay ederlerdi. Depremden iki gün sonra sevgili annesinin ölümüyle deli gibi olan Sabri'yi Gümüş Halkalı'ya işte bu Arap getirmişti. Mavi boyalı eski kâgir binaya, o,

— Ya Deprem olursa! diye girmekten ürkünce,

— Meyhaneyi deprem filan yıkmaz. Burası pirden dua almıştır! derdi.

Hakikaten enkaz altında kalmak korkusuyla ahşap evlerinde oturamayan sarhoşlar bu büyük, köhne meyhane çatısı altında toplanmaktan hiç korkmuyorlardı. Saip Bey, Sabri'yi görünce,

— Bize yeni bir arkadaş daha! diye bağırırdı.

— Bir akşamlık!

— Yarın kendi bilir...

Yalnız yorgancı Rıdvan sevinmedi:

— Ulan Arap! Sen sayımızı bozuyorsun! Şimdi sekiz olduk! Ya bu uğursuz gelirse! dedi.

— Adam sen de...

O akşam saat ikiye kadar içtiler. Ertesi sabah Sabri,

— Dünya varmış! Şimdi bir yaşıma daha girdim! dedi.

Kafaları tütsüledikten sonra, yıkık duvarlar arasında, fenersiz sokaklardan bahçeye dönüş hakikaten pek alaylı oluyordu. Sabri'nin sesi de güzeldi. Tam Sancaktar yokuşuna gelinceye kadar okurdu. Bahçeye sessizce girerler, herkes yemeğini yedikten sonra Saffet Bey'in yanına giderlerdi. Bu toplantılar bazen geceyarısını geçiyordu. Birdenbire huyu suyu değişen Sabri'yi kadınlardan bile tanımayan kalmadı. Zengin bir dayısı onu Galatasaray Sultanisi'nde okutmuştu. Fakat okulu tamamlayamadı. Yine bu dayısının tanıdığı bir paşa onu 700 kuruş maaşla maliyeye koymuştu. Okuldayken derslerden çok tiyatroya heves etmişti. Manukyan'ın, Hamdi'nin Abdi'nin taklitlerini yapıyor, bütün hayvanların seslerini taklit edebiliyordu. Hele havlamaya başladı mı bütün mahallenin köpekleri bahçenin etrafına toplanır, uluyarak içeri girmeye kalkarlardı.

Fatma Hanım,

— Zavallının felaketi büyük! Bu dünyada kimsesi kalmadı, ne yapacağını bilmiyor! der, Sabri'nin coşkunluğunu hoş görürdü. Saat bire geldi mi, kadın erkek, çoluk çocuk bütün bahçe halkı, Sabri Bey'i beklerlerdi. Mehtap da çıkmıştı. Sabri rakının neşesiyle, her gece başka bir eğlence çir-

(1) Manukyan, Hamdi, Abdi: Birincisi ilk tiyatro oyuncularından, diğerleri ise ortaoyunu sanatçılarıdır.

karırdı. Fatma Hanım'ın bahçesinde eğlenildiğini duyan diğer virane sakinleri de akşamları misafirlige gelmeye başladılar. Bedevilik hayatı örtünme, gizlenme hırsını gevşetmişti. Kadınlarla erkekler birbirleriyle konuşabiliyorlardı. Mesele Sabri'nin bulunduğu çadırın etrafına onu dinlemek için genç kadınlar, kızlar, hafif birer başörtüsüyle gelip oturmak cesaretini gösteriyorlardı.

(Ali Canip Yöntem, Ömer Seyfettin,
2. bas., İstanbul 1947, s. 107-110)

PİRELER

Aşk filan değil... Hani şu "rastlantı" dediğimiz, tarihi yapan, mutluluk yaratan, yuvaları kuran meçhul el yok mu? İşte o, beni Rose Mayer'le birleştirmişti. Yirmi yaşında ya vardım, ya yoktum. Küçücük köpeğim Koton'la İzmir'in ikinci sınıf otellerinden birinde kalıyordum. Bir gün karşımdaki odaya, iri mavi gözlü, sarı saçlı bir Fransız kıızı geldi. Kederli olduğu yüzünden belliydi. Otelciye kim olduğunu sordum.

— Paris'ten bir Ermeni doktorun peşine takılmış, doktorun ailesi kabul etmemiş. Kovmuşlar. Zavallı şimdi memleketine dönmek için gemi bekliyor... dedi.

İnsanın yirmi yaşındayken kalbi ne faaldir! Ben, bu basit macerayı hayalimde büyüttüm. Ağlamaktan kızarmış iri mavi gözlü kızcağızın derdini, gönül kırıklığını yaşamaya başladım. Galiba gemiden çok, para bekliyordu. Çünkü gizlice takip ettiğim için görüyordum ki, her gün Fransız postanesine gidiyor, mektup soruyor. Merdivenlerde, koridorlarda karşı karşıya geldikçe birbirimize dikkatli bakmaya... Sonra "bonjur, bonsuvar"¹ demeye başladık. Sonunda bir hafta içinde dost olduk. Bana başına gelenleri ağlayarak anlattı. Teselli ettim. Hayatın felsefesini yaptım. Hiç de toy bir kız değildi. Her şeyi biliyordu. Realistti. Fakat namusuna pek büyük kıymet veriyor, sakın bir ev kadını olmasını her

(1) Bonjur, Bonsuvar (Fr. Bonjour, Bonsoir): Günaydın, iyi geceler.

hayali saadete tercih ediyordu. Güya ben de onun gibi dinginginliği seviyordum. Bir ay geçmeden anlaştık. Paris'teki ailesinden parası geldiği halde gitmedi. Benimle birleşti. İkinci Kordon'un arkasında küçük bir apartman kiraladık. Ah, bu serbest evlilikler! O kadar mutlu olmuştum ki... İçimde kapalı kalmış çılgın bir sevinç kumrusunun dem çekerek çırpındığını duyuyordum. Rose, hakikaten hiç sokağı, gezmeyi sevmiyordu. Sabahtan akşama kadar evin işleriyle uğraşıyor, durmak, dinlenmek bilmez bir hırsıyla her tarafı, her şeyi yıkıyordu. Temizlik merakını âdeta delilik derecesine getirmişti. O, ben, köpeğim, üçümüz de günde üç defa banyo yapıyorduk. Geceleri Paris Kahvesi'ne yahut sinemaya giderdik. Dönüşte Rose, yorgun argın potinlerimizin altını borikeli¹ suyla siler, Koton'un ayaklarını yıkamakla kalmaz, bazı geceler zavallı hayvancağızı tepeden tırnağa kadar gıcır gıcır sabunlardı.

Fakat mutluluklar rüyadan başka bir şey midir? Bizim mutluluğumuz da çok sürmedi. Acı bir üzüntüyle uyandık. Koton fena halde hastalandı. Yemiyor, içmiyor, oynamıyor, durmadan yatıyor, zayıflıyor, eriyordu. Rose da benim kadar üzgündü.

— Zavallı verem oldu! diyordu.

Ne kadar baytar varsa hepsine gösterdik. Kınakına verdiler. İçiremedik. Müshiller, şunlar bunlar hiçbir fayda vermedi. O vakitler Rahmi isminde bir arkadaşım vardı. Rose'u yalnız onunla tanıştırmıştım. Pazar günleri evimize gelirdi. Felaketimizi, Koton için ne kadar üzüldüğümüzü gördü.

— Hiç baytara baktırdınız mı? dedi.

— Baktırdık.

(1) Borikeli: İçinde asit borik bulunan.

— Hangi baytara?

İzmir'in bütün baytarlarını saydım. Hele bir tanesinin yeteneğini, bilgisini de övmeye kalktım. Bu baytar Müslüman olduğu halde santur mu, keman mı, mandolin mi ne idi, şimdi unuttum bir çalgı ismi taşıyordu. Rahmi,

— Azizim, köpeğini kaybetmek istemezsen, Avrupalı bir baytar bul, ona göster, dedi.

— Baytarın Avrupalısı ile Asyalısı arasında ne fark olur dedim.

— Çok... diye güldü.

— Ne gibi?

— Köpeği gösterince görürsün.

Bu tavsiyeyi bir aykırı düşünce kabul ettim. Ama denize düşen köpeğe sarılır! Felaket zamanında, ümitsizlikte en boş, en çürük temeller üzerine ümit bina etmek ne hoş bir tesellidir! Rose da:

— Boykot yapmıyorum ya... Bir Avrupalı baytara gösterelim, belki Rahmi Bey'in hakkı var, demeye başladı.

Sordum, soruşturdum. Punto'da ihtiyar bir İtalyan baytar varmış. Sığır vebasası uzmanıymış. Halsizlikten gözlerini açamayan zavallı Koton'un cesedini kucağıma aldım. Evine gittim. Kapıyı kendisi açtı. Beyaz, çatal sakallı bir adamcağızdı. Galiba sokağa çıkıyordu. Şapkası başında, bastonu elindeydi.

— Ne istiyor? dedi.

— Köpek hasta, dedim.

Kalın bastonunu kapının kenarına dayadı. Titrek, zayıf elleriyle Koton'u kucağımdan aldı. Gözlerine, ağzına baktı. Sonra tüyleri kokladı. Elleriyle bu beyaz tüyleri araladı. Dikkatli dikkatli baktı.

- Bunun üzerine bir avuç pire koy, iyi olacak! dedi.
- Ne demek?
- Pire oğlum, bir avuç pire!..
- Koton'u uzattı. Aldım. Birdenbire fena halde canım sıkıldı. Terbiyesiz, bunak, işte benimle eğleniyordu.
- Bir ilaç vermeyecek misiniz? dedim.
- İhtiyar gülererek yine münasebetsiz tavsiyesini tekrarladı:
- Bir avuç pire! Yıkamayacaksın. Üzerinde kalsın. Bu, ilaçtır.
- Kızdım.
- Benimle eğleniyor musunuz?
- Ne eğlenmek? Doğru söylerim. Başka ilaç istemez bu...
- Bunak herif!
- Ben, ben bunak ha?..
- Sen ya!..
- Canımın sıkıntısından az daha ihtiyarı dövecektim.
- Ben bunak ha?
- Sen bunak, hem terbiyesiz! Ben sana insan gibi hasta hayvanı getiriyorum, sen gevezelik ediyorsun.
- Hani Avrupalıların dehşetli cahillikler karşısında acır gibi donuk bir gülüşleri vardır. İhtiyar İtalyan baytar bu özel gülüşle beni baştan aşağı bir süzdü. Sonra:
- Haydi bre, kafasız adam, sen anlamaz bir şeyden. Git, benim dediğimi yap. İyi olursa muayene parasını getireceksin. İyi olmazsa yine geleceksin Benim yüzüme "tuh" yapacaksın.
-
- Cevabı beklemedi, kapıyı hızla çaktı, önümden uzaklaştı.

Acaba bu ilacı yapmalı mıydım? Bir taraftan ihtiyarın "Türk" diye bana önem vermeyip alay edişine kızıyor, bir taraftan hâlâ bu alayı gerçek zanneder gibi oluşuma kızıyordum. Eve geldim. Rose'a ihtiyarın terbiyesizliğini söyledim.

- Belki gerçektir, bir kere deneyelim, dedi.
- Budala mısın? diye güldüm.
- Ümit bu.
- Pekâlâ.

Fakat pireyi nereden bulmalı? Her gün iki defa yıkanan evde pirenin kendi değil, ruhu bile yoktu. Ertesi gün yine Koton'un hareketsiz cesedini kucağıma aldım. İncir tüccarlarından bir arkadaşımın mağazasına gittim. Pireye ihtiyacım olduğunu anlattım.

— Bizim çuval deposunda bir avuç değil, ordularla bulunur, dedi.

Koton'u bir ekmekle bu depoya bıraktık! Üzerinden kapıyı kapadık. Bir gün sonra mağazaya Koton'u görmeye gittim. Deponun kapısını açtık. Koton canlanmış, ayağa kalkmıştı. Beni görünce eski, keyifli zamanlarında olduğu gibi sıçramaya başladı. O kadar sevindim ki... Kucakladığım gibi doğru eve koştum. Rose, sevgili köpeğimizin tekrar hayata döndüğünü görünce benden daha çok sevindi.

- Aman pireleri üzerinden uçmasın, dedim.
- Nasıl uçurmayayım?
- Yıkama.
- Yıkamam.

Rose bir hafta sabretti. Hakikaten yıkamadı. Koton o kadar canlandı, o kadar iştahı açıldı ki... Hacmine eşit yemekle artık doymuyordu. Doktorun, bu nasıl etki yaptığını hâlâ

anlayamadığımız tavsiyesini alay zannettiğime pişman oluyordum. Zavallıya hakaret etmiştim. Fakat itiraf olunan kusurlar hep affedilirler. Mutluluğumuzu bize geri veren bu ihtiyara hem af dilemek, hem de bakma ücretini vermek ihtiyacı beni rahatsız etmeye başladı. Bir sabah kalktım, evine gittim. Bu sefer kapıyı genç bir hizmetçi kız açtı. Beni ihtiyarın tül perdeli küçük odasına soktu. Maroken bir koltuğa uzanmış, beyaz porselenden bir pipoyu içiyordu. Yerinden kalkmadı.

— Nasıl köpek, iyi oldu?

— Oldu, dedim.

— Gördün, nasıl sende kafa boş! Ben söyler, sen şaka sanır!

— Affedersiniz. Ücretinizi getirdim, dedim.

Yanıdaki masanın üzerine bir lira bıraktım. Çıkıyorken kendimi tutamadım, döndüm:

— Fakat mösyö, dedim. Bizim baytarlar o kadar ilaçlar verdiler, etki etmedi. Pireler nasıl bir etki yaptı da köpek canlandı?

— Buna senin aklın ermez.

— Niçin mösyö, ben insan değil miyim?

— İnsan ama, başka insan! Cahil adam!

— Fakat ben okudum.

— Sizin baytarlar kadar okudun? Verirler köpeğe içmek için ilaç! Sakristi!¹

Fransızca konuşmaya başladım. Pirenin nasıl etki yaptığını anlamaya iyice azmetmiştim. İhtiyar Avrupalı gülmeğe başladı. Beni karşısına oturttu. Medli İtalyan Fransızcasıyla,

(1) Sakristi (Fr.: sacristi): Vay caninal

— Aç o boş kafanın kocaman kulaklarını! dedi.

—

Bu emir, beni öyle sarstı ki, âdeta kulaklarımın uzayarak sallandıklarını hisseder gibi oldum. Sağ eliyle çatal sakalının birini bırakıp birini tutuyordu. Ders verir gibi konuşmaya başladı:

— Siz istersiniz muska... Siz istersiniz üfürük... Siz istersiniz ilaç! Halbuki hastalıkların evvela sebeplerini bulmak lazım. Bu sebep bulununca şifa bulundu demektir. Senin köpek hasta. Niçin? Bunu sizin baytarlar düşündü mü? Hayır... Ama yalnız hasta; ilaç lazım... Hayır, sebebi bulmak lazım. Allah dünyada hiçbir hayvanı, hiçbir organı görevsiz yaratmadı. En kötü hayvanların, en muzır mikropların bile görevleri vardır. Dört ayaklı hayvanlar çok tembel-dirler. Allah, bunların üzerine pireleri koydu. Niçin? Uyan-dıkları zaman rahatsız olup tekrar uyumamaları için... Bu pirelerin ısırılmalarından kaçınarak, hareket, yani jimnastik yapmak için... Siz ne yaptınız? Bu köpeği yıkadınız. Üzeri-ne kolonya sürdünüz. Vücudunda hiç pire kalmadı. Rahat uyumaya başladı. Uyandı, tekrar uyudu. Uyandıktan sonra onu uyutturmayacak hayvanlar üzerinde yoktu. Uyuya uyuya iştahı kapandı. Midesi bozuldu. Yemedi, içmedi, hareket etmedi. Vücudu toksin doldu. Hastalandı. Bir ay daha üzerine pire koymayadınız açlıktan, halsizlikten ölecekti!..

İhtiyar baytar, pirelerin hayattaki bütün görevlerini sırasıyla anlattı. Sonra sineklere, farelere, vızvızlara, kedilere geçti. Küçük buzağuları koşturmak için tabiat, burunlarının dokunamayacağı bir yere, mesela kuyruklarının dibine birtakım rahatsız edici, sokucu sinekler musallat ediyordu. Darwin'in gerçeklerini dinliyordum. Baytar, sonra organla-

rın işlevlerine geçti. Saçın, bıyığın, kirpiklerin, kaşların görevini söyledi. Sakalın ikinci derecede bir hazım aleti olduğunu anlatırken şaşaladım.

— Ah siz Türkler, vücut için, hayat için ne kadar gerekli olan azalarını keser, işlevlerini bozarsınız! dedi.

— Ne gibi?

— Mesela koltuğunuzun altındaki kılları kesersiniz.

— Onların vazifesi ne?

— Burunun içindeki, kulağın içindeki kıllar gibi onun da vazifesi var. Koltuğun altında adale yoktur. Yalnızca ince bir deri. Halbuki ciğerlerin zirveleri burada. Soğuktan, sıcaktan ciğerleri korumak için tabiat, oraya gayri nakil bir kürk koydu.

Yarım saat içinde bütün vücudumuzun kopardığımız tabii kürklerini, düşünmeden kestiğimiz diğer uzuvlarımızın da hayret verici önemli işlevlerini ayrıntılarıyla öğrendim. Hakikaten hayatın esrarı, bir Asyalı'nın iman dolu menfi kafasına sığacak şey değildi. Rahmi'ye hak verdim! Rose, artık Koton'u yıkamaktan vazgeçti. Sevgili köpeğimizin pireleri az zamanda bütün apartmana yayıldı. O kadar ki... Bizi bile eskisi gibi öğleye kadar yatağımızda uyutmuyor, daha güneş doğmadan erkence kalkıp kahvaltımızı yemeye mecbur ediyordu.

İfham gazetesi, haftalık edebi ilave, 1.9.1919

KUMRULAR

Hatem Sermet Bey'e

Pencerenin kenarındaki garip ve bakımsız yatağında belli belirsiz bir baş ağrısı ile mutlaka tamamıyla sabah oduktan sonra uyanırım, çünkü her gece pek geç, pek yorgun yatarım. Daha gözlerimi açmadan o kadar geniş ve uzun gerinirim ki, aralıksız uykumun gideremediği uyuşukluk –vakitsiz esnemeler ve derin nefes almalar– gayri ihtiyari beni terk eder. Soluma dönerim, yorgun, hareketsiz böyle kalır, yatağımın, yorganla yastığın arasında firar eden bana ait sıcaklığı hissederim. Evet hissederim ki artık uyanmalı... Yavaş yavaş tereddüt ederek, dinlenerek, (parmaklarımın tersiyle oğuşturarak) gözlerimi açmaya çalışırım. Parlak gökyüzünün ebedi mavilikleri altında pek yakından komşunun, uykusuz ve şen, saçığını görürüm. Orada, çatıdan kurşuni ve donmuş bir kol gibi uzanan yağmur borusunun üzerinde daima iki kumru vardır. Her sabah zamanla sönmeyen, çoğalan sevgileriyle birbirlerinin gözlerine, ruhlarının derinliklerine bakarak kucaklaşırlar. Ve bilmem, işitilmeyen kalplerinden gelen "hu hu"larıyla neler konuşurlar! Onlara bakarım. Boyun eğerek ve sıkılarak doğrulmak isterim. Birdenbire beni görürler. Kendilerine baktığımda korkmazlar. Galiba her yaratığın mutlaka çift olmasını doğal saydıklarından mıdır, nedir, beni bu insanlara ait yuva içinde, tek görmekten fevkalade şaşırırlar. Sonra bana:

"Zavallı yalnız!" diye acırken üzüntüyle bakarak dönerler. Deruni nağmeleriyle, ağız ağıza tekrar öpüşürler. O saniye ben de cidden aşksızlığımın, yalnızlığımın acıklılığını, sıkıntısını, bu yetim yatağın verdiği hayal dolu özlem üzüntüsünü duyarım. Fakat... Fakat üzölmeye üşenirim, yine yatarım. Sağıma döner, bu iki âşğın, bu tekvücut çiftin işitilmeyen ezeli sevişmelerini dinleyerek tekrar dalarım. Bir saat iki saat, belki öğleye kadar...

İşte ben o kadar tembelim!

Piyano dergisi, sayı: 15, 1326 (1910)

AT

Ahırında üç haftalık bir dinlenmeden sonra binmek için beni yanına sokmayan haşarı atımı bugün tam iki saat koşturdum. İyice terledi. Bulanık Vardar'ın kenarını kaplayan sıska ve yaprakları sararıp solmuş söğüt ormancığının içindeki geniş yolu takip ederken, yorgun ve bitkin, sanki durmak istiyordu. Fakat ben, aksine o kadar enerjik, o kadar zinde ve hareketliydim ki... Elimdeki sarı kırbaç şiddetle ve gayri ihtiyari savurdum. Bu fevkalade ve beklenmeyen darbe onu şiddetli bir dörtnala kaldırdı. Ormanın yapraksız ağaçları artık etrafımda geçici bir çizgi fırtınasıydı. Ahenkli bir rüzgâr, kulaklarımda vızıldıyordu. Ben, vakur bir kuvvetin üstünde uçuyor gibi, pek çabuk yakınlaşan uzaklara bakıyor, bu azgın ata bindikçe daima duyduğum şeyleri tekrar hissediyor, yaptığımdan hoşlanıyor, "Ah, dört beş asır önce yaşasaydım!" diyordum. Bağlar, ova, her taraf boştu. Gökyüzünde sakin bulutlar, beyaz ve ulu köpükler halinde sabit duruyordu. Atım nihayet yavaşlar gibi oldu. Ben hayalimden uyanmamak için tekrar kamçımı savurdum. Eski dörtnal, daha çılgın, daha delice çoğaldı. Kütüklerin, hendeklerin üstünden atlıyordu. Tarlalardan kalkan çamur parçaları etrafa, bazen de üstüme sıçırıyordu. Dört beş yüz yıl önce yaşamak... Bu ne tatlı bir hayattı! Şan, şöhret, hüküm sürme, başarı, aşk, hırs, başına buyrukluk... Hayatı hissettiren ve şimdi ne yazık ki bir masal, bir tarih zemininden başka bir şey olmayan tatlı ve hakiki heyecanlar vardı.

Ah, bu toprakların üzerinde benim ecdadım zaferin şimşekli kasırgası gibi akıncılık ederken ne kadar mutlu ve mağrur idiler... Kahramanlık, yiğitlik ve cesaret içinde geçen gençlikleri onlara ihtiyarlıkları için ne teselli verici hatıralar, ne avutucu iftiharlar bırakıyordu. Halbuki biz silahsız, kansız, azametsiz olduğu kadar, yorucu, harap edici olan uygarlık kavgasının zavallı savaşçıları, ne kadar sefiliz... Atım hiç durmadan dörtlüye koşuyor ve sigara içiyormuş gibi burnunun deliklerinden mavi bir duman çıkıyordu. Ben, yatıştıramadığım bir savaş ihtiyacı, bir saldırı isteği ile yine onu kamçılıdım. Dar bir boğaza girdik. Sağımda çamurlu Vardar, zayıf bir ses çıkararak akıyor, etrafımızdaki çıplak ağaçlar çirkin ve hüznü, sallanarak geçiyor, solumdaki demiryolu bazen yükselerek, bazen atımın koştuğu düzgün olmayan arızalı yolla bir seviyeye inerek, fakat daima düz soluk ve ölü, yabancı bir yılan gibi uzanıp gidiyordu. Ben de iyice terledim, kalçalarım sızlamaya başladı. Atım, sıkıntımı duymuş gibi biraz yavaşladı. Bu sefer gayri ihtiyari kamçılımadım. Zaten kasabaya giriyordum. Evler miskin ve tembel, uyuyor gibiydi. Suyun kenarında, kalın ve çıplak baldırları görünen birkaç Bulgar kızı iki kat olmuş, bir şeyler yıkıyorlar, serseri köpekler bana havlıyorlardı. Birden dizgini çektim. Atım durdu. Hızlı hızlı nefes aldığından karnı, bacaklarını açıp kapıyordu. Etrafıma baktım. Bu pis ve rahatlık düşkünü manzara bana o kadar nefret verici göründü ki, kederlendim ve ağlamak istedim. Atımı tekrar geri döndürmek, dağlara kaçmak istedim. Böyle miskin bir huzur içinde yaşamaktansa oralarda açlıktan ve soğuktan ölmek daha iyiydi.

Güldüm, şu değerlendirmem ne garip münasebetsizlik-

ti. Beni, önümdeki geçecek günlerde bekleyen ve kutsal olduğu söylenen görevlerim yok muydu?.. Gülüyordum. Bu hayal ile yirminci yüzyılda yaşadığımdan biraz mahcup, kasabaya girdim. Evime geldim. Artık beni hep böyle gereksiz duygularla sarsan bu ata, bu azgın mahluka binmeyeceğim. Bir motosiklet alacağım. Fakat bu mümkün mü? Bana geçmiş dönemler, yaşananlar, savaş zevki yerine, ihtimal ki sınırsız bir gelecek yönlendirmesi verecek olan bu bu zavallı, uyduruk makine, acaba burada yürümek için kaç kilometre yol bulabilecek?

Tenkid dergisi, sayı: 1, 1326 (1910)

MEHMAEMKEN *

Kamaranın alt salonunda, yemekten sonra, bizden başka kimse kalmamıştı. Altı subaydık. İçimizden hiçbiri şimdiye kadar Anadolu'yu görmemişti. Rus sınırımızdaki yeni alaylarımıza gidiyorduk. Gemi hafif hafif dalgalanıyor, bilmem kaçınıcı kahvelerimizi içerken bize tuhaf bir baygınlık veriyordu. Konuşuyorduk. Vatanımızın, milletimizin uğradığı felaket hepimizi eskisinden daha çok sersemleştirmiş, sanki beyinlerimizi sulandırmıştı. Sözlerimiz birbirini tutmuyor, Pangaltı fabrikasında yoğrulmuş altı tane yuvarlak-tan ibaret olan içi boş kafalarımızdan on iki fikir birden çıkıyordu. Rumeli bozgununun sebeplerini araştırıyorduk. Bir kısmımız, askerlik sanatını bilen kumandanlarımız olmadığını, subayların milli idealden mahrum olduklarını, bir kısmımız da erlerin cahilliklerini, korkaklıklarını, fedakârlık hissinden çok uzak olduklarını, dini gayretin de şaşılacak bir derecede iflas ettiğini, disiplinin, düzenin, kanunun ve cezanın yoksulluğunu, yenilgiye etki eden sebeplerden sayıyordu. Hele biri, -subay elbisesi giymiş kuvvetli ve gamsız bir softa sanılacak kadar al yanaklı, küçük kafalı, kır bıyıklı, tombul bir teğmen- bölüklerde büyük hamam çadır-larının bulunmadığını, paşaların, kurmayların, subayların, erlerin uyurken boşaldıklarında yıkanamayıp cenabet cenabet savaşa girmelerini, bütün yenilgilerin başlıca sebebi

(*) Mehmaemken: Olabildiği kadar, mümkün olduğu kadar.

olarak gösteriyordu. Yarım saat içinde tartışma iyice alevlendi, arapsaçına döndü. Konuşmak ve anlaşmak usulünü bilmediğimizden şaşırıp kaldık. Ortadaki fikirlerin hangimizin olduğunu kaybettik. Hepimiz söylüyor, hiçbirimiz dinlemiyorduk. İddia kızıışmış, âdeta inat halini almıştı. Sarı bıyıklı, şişman, kısa boylu bir yüzbaşı usulsüzlükte, şarlatanlıkta, inatta hepimizi bastırıyor, anlamsız düşüncelerini hepimize kabul ettirmek istiyor, şiddet ve acele ile tükürüklerini etrafa saçarak,

— Cahillik gerekli efendim, cahillik... diyordu. Okuldan subay çıkarmamalı. Hepsini alaydan yetiştirmeli. O vakit orduyu gör... "Allah Allah!" diye dünyayı zapteder. Ne o çitkırıldım zabitler?.. Onlar kılıcı çekip askerin önüne geçemezler.

Ve devam ediyor, birbirine zıt birçok şey söylüyordu. İçimizden bir teğmen, eskiden jandarma okullarında hocalık etmiş ve bir aralık Avusturya'ya atış eğitimi için gitmiş bir genç susuyor, hep dinliyordu. Gördü ki, yüzbaşının lafı bitmeyecek, sofrada biraz fazla kaçırdığı şarabın ateşiyle daha saatlerce cevherler yumurtlayacaktı. Dayanamadı. Sözü nü kesti:

— Biraz müsaade eder misiniz, yüzbaşı efendi? dedi. Siz insanların savaşamayacaklarını, savaşmak için hayvanların, okuyup yazmak bilmeyen, dünyayı düz ve dönmez sayan, üç yüz sene önceki modele uyan cahillerin yapabileceğini iddia ediyorsunuz. İddianızda serbestsiniz. Fakat, bize kabul ettirmeye çalışmamalısınız. Sizin düşüncenizle, "insanın hayvanlığı, yemekle; insanlığı, okumakla yaşar," sözü bir efsane... Ben şimdi sizin fikrinizi eleştirmeyeceğim. Çünkü faydasızdır. Yalnız size bir hikâye anlatacağım.

Bir tabur arkadaşımın hikâyesini... Göreceksiniz ki, okuldan çıkan bazı subaylar kadar bugün cahil bir alaylı yetiştirilemez.

Yüzbaşı yine iddiaya girişecek, kimseye söz söylemeyecek, başı ve sonu olmayan saçmalarıyla hepimizi söz hapsine alacaktı. Müdahale ettik,

— Yok, yok. Şimdi bu hikâyeyi dinleyeceğiz! dedik ve genç teğmenin yüzüne baktık.

O, hepimizin bir arzuda birleştiğimize inanmadı. Bir an öyle durdu. Sonra, ortadaki geniş masaya yavaşça dirseklerini dayadı. Solgun, güzel ve kederli yüzünü buruşturarak anlatmaya başladı:

* * *

Sıkılmazsanız, önce küçük bir giriş yapacağım, dedi. Türkiye’de kötümserler her şeyi karanlık ve olduğundan fazla berbat görenler ‘Okuldan çıkan eşek, Marsuvan’dan çıkmaz’ derler. Hayır, ben bu düşüncede değilim. Bizim okuldan üç çeşit subay çıkar. Gerçi bu üç çeşidin hiçbiri milli bir terbiye görmüş, mesela Bulgarlar gibi “Panislavizm-Büyük Bulgar imparatorluğu” Yunanlılar gibi “Panellenizm-Şark İmparatorluğu”, Sırplar gibi “Büyük Sırbistan” düşlerini kazanmış ve bu düşlerin ne olursa olsun gerçek haline getirmeyi hayatlarında en önemli ve en kutsal görev bilmiş subaylar düzeyinde değildir. Bu üç sınıfın birincisi, okulda boş vakit geçirmemiş, çalışmış, niçin, ne zaman, nerede ve nereye kullanacaklarını bilmedikleri birçok bilgiyi elde etmişlerdir. Bunlar iyi birer askerdirler. Fakat, tarihlerinden, Türklüklerinden, toplumsal mevkilerinden, manevi görev-

lerinden habersiz, güçlü, kuvvetli, idealsiz gençlerdir ki, orduda sayıları azdır.

İkincisi, sınıfta kalmamak için yalnız ders çalışmış, korkak, sakın, büyük, küçük hiçbir düşüncesi olmayan gençlerdir ki ne tarafı ağır görürlerse o tarafa giderler. Eski amirlerin en hoşuna giden bunlardır. Görevlerini bir angarya gibi yaparlar. Hiç okumazlar. Askerlik sanatından haberleri olmadığı gibi, medeni, ilmi, fenni, felsefi, edebi hiçbir bilgileri yoktur. Üniversitelerde okunan bilgilerin isimlerini bile bilmezler. Ve orduda en çok olan bunlardır.

Üçüncüsü, şarlatanlar... İşte bunlar korkunçturlar. Bunlar zeki olmakla birlikte okulda hiç çalışmamış, zamanlarını sevda ve kavga ile, tanrısal işlerle geçirmiş beylerdir. İçlerinde bu durumlarını, mazilerini temizlemiş, tek tük istisnalar da yok değildir. Ama pek az... Üstünlüğü, meziyeti, iktidarı kimseye vermezler. Zeytinyağı gibi her şeyin üstüne çıkarlar. Meşrutiyet’ten sonra en meşhur politikacılar bunlardan yetişmiştir. Bütün komploları bunlar yapmışlar, en büyük –sanılan– kumandanları dehşetleriyle titretmişlerdir. Bunlar yalnız siyasi gazeteleri okurlar. Görevlerini hiç yapmazlar. Askeri bilgileri neredeyse erlerden azdır- diyebilirim. Orduda kullanılan tüfeklerin çaplarını sorsanız cevabını veremezler.

— Unuttuk yahu! Okuldan çikalı kaç sene oldu? derler. Talimden de çakmazlar.

— Canım, bu yeni talimnameye daha alışamadık... diye kendilerini mazur gösterirler.

Siyasi bilgileri hep ağızdan kapma, kulak dolgunluğu şeylerdir. Devrimden, hürriyetten, eşitlikten, kardeşlikten, çabadan, gayet cahilane bahsederler. Sözde ilerleme ister-

ler. Buldukları yerden kimseye laf söyletmedikleri gibi, beyaza siyah diyecek kadar vahşi bir mantıksızlıkla her şeyi eleştirirler.

Uzatmayacağım. İşte ben bu cinsin birincisine aitim. Kendimi methetmek için söylemiyorum. Dikkat ediniz: Sınıfımda, piyade birincisi olarak çıktım. Okulda hiç boş zaman geçirmedim. Hele askeri derslere son derece çalıştım. Biyolojiden, kuramdan, terbiyeden hep tam numara aldım. Subay olduktan sonra da gecelerimi okumaya verdim. Almancaya çalıştım. Zavallı "İslam ve Askeri Kütüphanesi"nin bastığı bütün kitapları okudum. Ama ne yalan söyleyeyim, ideal adına o kadar boştum ki, bana,

— Sen nesen? diye sorsalar, birden:

— Türküm! diye cevap veremeyecektim.

Hiç milletim filan yoktu. Rumeli'de bir tabura tayin olundum. İlk hafta ne kadar mesleğime ait hayalim varsa, hepsi birer birer kırıldı. Ama, ben umutsuz olmadım. Çalışıyor, "Ordu mutlaka bir gün düzelecek," diyordum.

İlk taburum... Size anlatmaya gerek yok, hepiniz bilirsiniz, Türkiye'nin bütün taburları gibi iki gruptu. Biri kâtip grubu... Diğeri üçüncü yüzbaşının grubu... Ben uzun müddet tarafsızlığı muhafaza edemedim. Yüzbaşının grubuna girdim ve ötekilerle selamı sabahı kestim. Evet, gülmeyiniz ve inkâr etmeyiniz. Her tabur da böyledir. Cahiller, kabadayılar, külhanbeyler mutlaka bir grup oluştururlar. Tabur kâtibi, tabur imamı, tabur doktoru, tabur tüfekçisi, bu grubun en tabii ve ayrılmaz üyeleridir. Okuyup yazması olmayanlarla okulun arka kapısından çıkanlar, onlara sonra karışırlar. Ve kendileri gibi cahil olmayanlarla bıkmadan yorulmadan uğraşır dururlar. Mesela, bilgili bir genç teğ-

men geldi mi, başlarlar aleyhinde bulunmaya: "Züppe, çıtkırıldım, dinsiz, Mason..." ve daha ileri giderek: "P...!" derler. Rütbe farkına filan önem vermediklerinden eratla konuşur, bölüğü bu zavallı yeni subayın aleyhine çevirirler. İkinci grup daha zayıf ve mağluptur. Bunlar ciddi askerlik fikrinde, görevde tutucu ve askerleri yoran subaylardır. Binbaşı çoğu zaman tarafsız bulunur. Ve iki grup arasındaki nifakı devam ettirerek mevkiini muhafaza eder. İçin için kâtibin, tüfekçinin, doktorun, imamın grubuylandır. Fakat belli etmez. İlk taburumdaki binbaşı böyle değildi. Her iki grup da ondan nefret ederdi. "Külhan Hazım" ismindeki bu binbaşı, "Tavşana kaç, tazıya koş" diyen takımındandı. Bir gün, aleyhine iki grup ittifak bile ediyordu. Ama cahillerin grubuna dahil olarak hücumdan kurtuldu ve ittifak da bozuldu. Zaten o binbaşılık etmezdi. Bir teğmen vardı. Taburda "Ali Reis" diyorlardı. Asıl kumandan oydu. Benim, yetiştirmeye, talim programı yapmaya, subaylara ders saatleri tayin ettirmeye kalktığımı görünce, fena halde kızdı. Bana, "Vay kabak çiçeği, vay! Dün geldi, bugün adam oldu," diye dehşetli bir gazez bağladı. Hakkı vardı. Daha bu subay hiç talim meydanına çıkmamıştı. Askeri, çavuşlar onbaşılar talim ettiriyorlardı. Üçüncü yüzbaşı beni takdir ediyor, binbaşuya söyleyerek bir küçük subay dersanesi açtırmaya çalışıyordu. Kendisi de meraklıydı. İki teğmen daha bulduk. Başladık talime... İmam ve tüfekçi grubu aleyhimizde ateş püskürüyor, görevde akla gelmez engeller icat ediyor, iftiralar düzüyorlardı. Üçüncü yüzbaşı çalışmak isteyenlerin en tecrübelisiydi,

— Önem vermeyin arkadaşlar! Bunlar sokak köpekleri gibidirler. Havlarlar, ama ısırılmazlar, derdi.

Gerçi ısıramıyorlardı fakat kalplerimizi o kadar kırıyorlardı ki... Aleyhimize olmadık şeyler işitiyorduk "Ali Reis" her akşam kafayı çekiyor, taburun bozulduğundan bahsediyor, söylemedik söz bırakmıyordu. Biz yine aldırılmıyorduk. "Ali Reis" merak edip bir defa olsun talime çıkmadı. Binbaşı sesini çıkaramıyor, sanki ondan korkuyordu. Gündüzleri öğleden sonra yatağından kalkarak, tamburasını eline alıyor, her zamanki,

**"Bin kere demedim mi sana çıkma duvara,
Lop inciri aşlamışlar körpe hıyara"**

şarkısını tutturuyor, çalıp duruyordu. hayatı yemekle, rakı içmekle, uyumakla, kahvede iskambil oynamakla, kuş tutmakla geçiyordu. Okullu olduğu halde, okuyup yazması yoktu. İnanmayacaksınız, ama kendi mektuplarını bile başçavuşa yazdırırdı. Ve "sağ elinin parmaklarında romatizma olduğundan" kalem tutamadığını söylüyordu. Hiçbir şey üzerine hiçbir fikri yoktu. "Bu adamlar okuldan nasıl çıkmış?" diye merak ettim. Torpille mi?.. Fakat, bu kadar cahile torpil olunamazdı ki... Sınıf arkadaşları "Mehmaemken" diye onun inanılmaz derecede, katırdan ve merkepten karacahilliğiyle eğlenirlerdi. Mesela, kahvede tavla filan oynarken:

— Ulan, "Mehmaemken" afi kesiyorsun...

— Mehmaemken! Zarı tutma...

— Mehmaemken! Bugün yine şansın yaman... derlerdi.

"Mehmaemken", Ali Reis'in lakabıydı. Malum ya, lakapların sahipleriyle bir ilişkisi olur. Düşünüyör, bu lakabın ilişkisini arıyor, bir türlü bulamıyordum. İçimden bu

Arapça "Mehmaemken" tabirini Türkçe tercüme eder,

— Mümkün olduğu kadar çabuk, derdim.

Fakat, bundan ne anlam çıkar? Epey zaman geçti. Nasılsa "Mehmaemken" ile barıştık. Neşeli bir zamanını buldum, sordum:

— Rica ederim, Ali Reis! dedim, sınıf arkadaşların sana "Mehmaemken" diyorlar. Bu fena laf değil. Fakat, bu lakabı niçin taktılar? Sebebi neydi?

Önce söylemedi. Ricamda ısrar ettim. Dayanamadı. Gülerek anlattı:

— Ama, birtakım züppe hergelelere anlatmayacaksın, kimseye söylemeyeceksin, diyordu. Ben Gülhane Ortaokulu'ndan diploma aldım. Tezemin kızının kocası orada dahiliye subayıydı. Dört sene hiç çalışmadan geçtim. Bir evlatlığımız vardı. Salih. Benim yerime hep o çalışırdı. Şimdi Piriştine¹ tümeninde kurmaydır. Benim kafam dersleri hiç almazdı. Sebebinin söylersem gülersin. Senin inancın sağlam değildir. Annem zihin açıklığı için Kocamustafapaşa'daki Sümbül Efendi türbesinden kuru üzüm almıştı. Ben onları gelirken Samatya'daki Ermeni çocuklarına sattım. İki okka kadar bir şeydi. Sonra, zihnimin hâlâ açılmadığını görünce, annem beni Eyüp'e götürdü. Türbenin anahtarını ağzıma sokturdu. Çocukluk bu! Anlar mıyım? Şak diye yere tükürdüm. Türbedar,

— Eyvah! Hanım, oğlun mübarek anahtarın tadıyla gelen tükürüğü yutmadı. Adam olmaz, demesin mi?

Annem ağlamaya başladı. Yalvardı, yakardı. Türbedar: "On mecidiye versek de, anahtarı iki defa bir çocuğun ağzına sokmayacağını" söyledi. O gece, Eyüp Sultan Hazret-

(1) Piriştine: Bugün bir Makedonya kasabası.

leri'ni rüyada gördüm de...

— Canım, Ali Reis, diye güldüm, ben sana "Mehmaemken" lakabının manasını sordum, sen bana neler anlatıyorsun?..

— Ben de onu söyleyeceğim, dedi. Amacım kafa ile zihnimin kapalı kaldığını evvela anlatmak... İşte, rüştiyede evlatlığımız Salih sınıfın birincisi olduğundan, sözlü imtihanlara girişinde bana biri onluk, biri yirmilik kopya hazırlardı. Yazılılarda kopya verirdi. Sıkıntısız diploma aldık. Ben Bahriye'ye girmek istiyordum. Ama sınav var. Salih de ağlıyor, evden kaçacağını söylüyor, ille Kuleli'yi istiyordu. Ne yapayım Salih'siz?.. Ben de Kuleli'ye karar verdim. Sınavları yazılıydı. Bizi deniz tarafında bir koğuşa götürdüler. Birer yatak ara ile yan yana dizdiler. Salih tabii benim yanımda... O ne yazarsa, bakarak ben de yazıyordum. Gözetmenler görmüyorlardı. Coğrafya sınavına girdik. Ben coğrafyanın c'sini biliyordum. Bitli Nuri koğuşun ortasındaki masanın üzerinde duran torbadan bir soru çıktı. Bu soru gayet güçmüş... Mesela, Avrupa, Asya çıksaydı, ben bile Paris, Londra, Mekke-i Münevvere, Medine-i Mükerrime filan biliyordum. Ama, neresi çıktı biliyor musun? Kitabın en sonu. Bitli Nuri bile,

— Vah kardeşlerim, vah! Talihiniz yokmuş! diye acıyordu.

Soruyu yazdırdılar. Bugünkü gibi aklımda:

— Malezya, Polinezya hakkındaki bilgileri yazınız ve mehmaemken haritasını da çiziniz.

Salih yazıyor, ben boyuna kopya ediyordum. Eğri büğürü şeyler çizdi. Bilmem ne denizi, bilmem ne denizi... Sonra, büyük harflerle Malezya, Polinezya yazdı. Ben de yaz-

dım. Sonra bir avuç nokta. Soruyu tekrar okudum. Vay ölüsü boklu, "Mehmaemken" yok. Salih'e yavaşça,

— Ulan, Mehmaemken nerede? dedim.

Anlamadı, yüzüme aptal aptal baktı. Yavaşça,

— İşte hepsi bu... dedi.

Ben tam numara almak istiyordum. Sordum:

— Malezya, Polinezya... Pekâlâ! "Mehmaemken" haritası nerede?

Güldü,

— "Mehmaemken" haritası olmaz! diye fısıldadı.

Canım sıkıldı:

— Halt ediyorsun, dedim. Olmasa "Mehmaemken haritasını da çiziniz," diye soru yazdırırlar mı?

— Canım, Ali, o harita değil!

Tekrar sordum:

— Ey, öyleyse, deniz mi, nehir mi?

Salih yine güldü:

— Hiçbir şey değil canım...

Öfkelendim. Okuldayken de böyle hiddetliydim.

— Bir şey olmasa, "Haritasını çiziniz" yazdırırlar mı? diye haykırdım.

Gözlemciler işittiler. Kopya yakalayacağız diye koşular. Beni kaldırıp başka yere oturtular. Hay anasını! Ne yapayım? Ada gibi yuvarlak bir şey yapıp üzerine "Mehmaemken" yazmayı düşündüm. Ama bakalım ada mıydı? Ya karaysa... Şehir olduğunu bilsem, kolay... Bir şey yapıp... üzerine ne istersen yaz. Akşehir, Karaşehir, Yenişehir, Paşasehir, Eskişehir... Ya yanardağ ise... Düşündüm, düşündüm, aklıma bir şey gelmedi. Kâğıtları topladılar. Aşağıya indik. Salih'i yakaladım, dövecektim.

— Ulan, eşekliğin lüzumu yok, dedi. "Mehmaemken" şehir, ada, deniz, dağ filan değil ki haritası olsun! O bir sözcük...

Halbuki, ben onu bir yer sanmıştım. Sözcükmüş ve bilmem ne demekmiş. Salih'in işi yok. Bunu ötekine berikine söyledi. Mektepte herkes işitti. Nihayet bizim adımız da "Mehmaemken" kaldı. Hatta sınıf subayları bile duydular. Beni "Mehmaemken" diye çağırır ve gülerlerdi.

Ali Reis'in bu hikâyesi benim de hoşuma gitti. İnkâr etmemeliyim. Epeyce güldüm. Lisede, Harbiye'de sınıfları nasıl geçtiğini anlattı. Hep Salih... Hep kopya... Yazılıda yan yana otururlarmış. Önce Salih yazar, sonra o aynı alırmış. Sözlü imtihanlara gelince, Salih sınıfın ilerisinde olduğundan, imtihana girince iki soru kâğıdı çalarmış. Bu kâğıtlarda hangi sorular varsa, bir gün içinde Mehmaemken'e öğretirmiş. Artık Mehmaemken'in niçin okuma yazma bilmediğine şaşmadım. Resmi şeyleri, senetleri, maaş dilekçelerini bile yazmıyor, okumuyor, gözünün ağrısını, parmaklarının romatizmasını bahane ediyordu.

Görüyorsunuz ya, böyle müthiş cahil ancak okuldan çıkabilir. Alaydan yetiştirmek imkânı yoktur. Alaydan yetişen mutlaka talimatları, kuralları vesaireyi bilir. Fakat, Mehmaemken hiçbir şey, hiç, hiç, hiçbir şey bilmiyordu.

Zaman geçti. O terfi etti. Yüzbaşı oldu. Taburdan ayrıldı. Yedi sene görmedim. Bulgarlarla son mütarekeden birkaç gün sonra, Beyazıt'tan geçiyordum. Mehmaemken'e rast geldim. Zayıflamıştı. Bana gözü ilişince, tanıdı:

— Vay, anam babam, ne yapıyorsun? Yahu, seni unutmuşum, diye elime sarıldı.

O da Harbiye Nezareti'ne gidiyormuş. Beraber

yürüdük. İçimden,

— Aşkolsun Mehmaemken'e! dedim. Yine vatan sevgisi var. Birtakım beyinsiz subaylar gibi vatanın yarısı gittikten, beş yüz senelik şan ve şeref tarihi çamurlara atıldıktan sonra, bozgundan kaçarken düşmana bıraktığı bavulundan, eşyalarından, elbiselerinden bahsetmiyor...

Ve artık savaştan sonra, moda olan bu zarar ve ziyan hikâyesini dinlemediğim için Mehmaemken'e teşekkür edeceğim geliyordu. Yine içimden: "Aşkolsun! Cahildir, ama merttir. Biraz akli vardır. Koca Rumeli elden gittikten sonra eşya, sandık, bavul, dürbün, kaput düşünmek aklına gelmiyor," diyordum. Birden merak ettim. Acaba düzensiz, başsız, kumandasız, oklardan hızlı, adeta delice bir kaçıştan, ezeli ve nihayetsiz bir bozgundan ibaret olan şu savaşta "Mehmaemken" neredeydi? Sordum. Güldü.

— Anam, sen beni enayi dümbeleği mi sanıyorsun? Ben hiç savaşa girer miyim? Sözün en kısası, hem en doğrusu, Dostuna dostum, düşmanına düşman ara...

Anlamadım:

— Canım, "Mehmaemken" sen de atıyorsun, dedim, savaşa girmek bizim elimizde mi? Demek ayrı bir memuriyeteydin? Söyle bakalım, nasıl?

Yok yahu be... diye taştı. Taburda, hem de savaşın en cafcaflı yerindeydim. Edirne'deydim. —Ve devam etti.— Boyuna taburlar geliyordu. Ben hâlâ savaş olmayacak sanıyordum. "Bir manevra, bir afi... bir dalevera olacak!.." diyordum. Malum ya, zavallı Büyük Meclisimizin milletvekili seçimi vardı. Baktım, işlerin rengi değişmeye başladı. Züppeler birçok memuriyetler icat ettiler. Tabur yaveri, tümen yaveri, kolordu yaveri, sonra emir subayları, karar-

gâh kumandanları, menzil müfettişleri, falan filan... Anladım ki, taburlarda ateş hattında bizim gibi kimsesizlerden başka kimse kalmayacak. Enayi miyim? Ben de başımın çaresini aramaya başladım. Ama, hâlâ savaş olacağına inanamıyordum. Her akşam kafayı çektiğim bir Bulgar meyhaneci vardı. Bana bir gece tezgâhbaşı yaparken,

— Ali Bey, ben seni severim. Yalnız sana söylüyorum. Savaş olacak. Edirne'ye hücum edecekler. Buralarda durma git! dedi.

Artık şüphem kalmadı. Eşyalarımı ilk posta ile bir denk yapıp İstanbul'a gönderdim. Ama, kendim nasıl gitmeliydim? Düşündüm, düşündüm. Yeni bir şey bulamadım. Eski usul aklıma geldi. Hani şu kuduz dalaveresi... Hizmetçi neferim gayet sadık, Erzurumlu bir herifti. Ona bir köpek buldurttum. Evde bacağımı ısırtmaya çalışırken, köpek kızıp neferin elini ısırmasın mı?.. Neyse, neferin elini sardık. Kimseye söylememesini tembih ettim. Ben hastaneye gittim. kuduz köpeği aradılar, aradılar, bulamadılar. Ben dalavereyi çok iyi düzenlemiştim. Esaslı bir masal uydurdum. Doktorlar kandılar. Beni İstanbul'a Kuduz Hastanesi'ne gönderdiler. Masalı orada da tekrarladım. Başladılar şırıngaya... Ne yapayım? Bir hafta kalmadı, savaş başlamaz mı? "Oh!" dedim. Sözde iyi oluncaya kadar aylar geçti. Ama, o zamana kadar da Bulgarlar Çatalca'ya dayandılar. Hastaneden çıktım. Eve gittim. Çünkü taburum Edirne'de kuşatma altında kalmıştı. Tabii oraya gidemezdim. Sakın Çatalca'da bir yere tayin etmesinler, diye korktum. Arayan soran olmadı. Derken mütareke oldu. Adamakıllı "Oh!" dedim. Bu sefer tehlikeyi atlatınca boku bokuna eşek cennetine gitmediğime seviniyordum. Ama, ne olur ne ol-

maz, yine meydana çıkmıyordum. İyi ki çıkmamışım Allah belasını veresi, İttihatçılar, yine hükümete geçmezler mi? Mahmut Şevket Paşa' tahta... Ertesi gün askeri inzibat bizim kapıya damladı. Kocakarıya "yok!" dedirttim. Mahalle kahvesinde herkes yeniden savaş olacağını söylüyor, Rum bakkal başladığına bile "Vallahi billahi" diye yemin ediyordu. Baktım, iş kötüleşti. Yine hastaneye gitmem gerekti. Kuduz dalaveresi artık sökmezdi. Hem köpek nerede bulacaksın? İstanbul'da bin türlü memuriyet vardı. Ambarlar, depo taburu, yaverlikler, yazıcılıklar, vesaire vesaire. Ama imanım, biliyorsun ya "kimsesizlik" dedim. Bizi kayıran olmaz. Meydana çıktın mı, doğru ateş hattına... Aklıma belsoğukluğu geldi. Ama, belsoğuklu karı nerede bulmalı? Sivil elbise giydim. Beyoğlu'nu bütün geçtim. Kömürcü Sokağı'nı altüst ettim. Bir belsoğuklu karı bulmak mümkün değil. Halbuki, insan istemezse, tesadüf şıp diye yapıştırır. "Ak akçe kara gün içindir!" dedim. Açtım bizim kesenin ağzını... Bir pezevenk ele geçirdim. Meseleyi ona açtım. Herif niçin belsoğukluğuna yakalanmak istediğimi çaktı. Keratalar... o kadar kurnazdır ki... leblebi olduğunu anlıyorlar.

— Rütben ne? diye sordu.

Saklamadım:

— Yüzbaşı, dedim.

On lira istemesin mi? Tekrar sordum:

— Ya teğmen olaydım?

— O vakit beş lira...

— iyi tarife, diye güldüm ve tekrar yine sordum:

— Binbaşı olsaydım?

(1) Mahmut Şevket Paşa: 1912'de İttihat ve Terakki tarafından sadrazamlığa getirilmiş bir yıl sonra da muhaliflerce öldürülmüştür.

— Yirmi lira...

— Albay?

— Kırk

— Paşa?

— Paşadan henüz arayan yok, dedi.

Zaten aramaya da ihtiyaçları yoktu. Koca herifler ateşi yalnız karargâhlarda mangalların içinde görüyorlardı. Bırak onları... Düşün; on lira... Bir belsoğukluğu için... Gittim. Aman, bir karı ki, görme... Maymun mu maymun, biçimsiz mi biçimsiz, pis mi pis... Ne yaparsın... Pöstekeyi kurtarmak lazım. "Hû, eyvallah!" dedim. Gözlerimi kapadım. Verdim kendimi ileri... Ama verdiğim para helal olsun. Ertesi gün belsoğukluğu başladı. Eve kapandım. Çektim kafayı, çektim kafayı. Her gün yarım okkadan çok içtim. Yedim turşuyu, yedim yemişi. On günde yürüyemeyecek bir hale geldim. Ayıptır söylemesi, her tarafım şişti. Haydi yine hastaneye. Aradan bir hafta geçmeden savaş başladı. Ben doktorun verdiği ilaçları hep apteshaneye yutturuyor, kandırdığım bir hizmetçiye fazla para vererek boyuna ekşi şeyler aldırıp yiyordum. Budala doktorlar hâlâ beni iyi etmeye çalışıyorlardı. Ben iyi olmadan, çok şükür Edirne düştü. Ondan sonra, ilaçları atmadım. Bir hafta geçmeden taburcu oldum. Eve geldim. Artık İstanbul'da her şey gevşemiş, falso vermişti. Kanunlar filan aramıyorlardı. Fakat, ölüsü boklu karının belsoğukluğu öyle cins, öyle halis bir belsoğukluğu imiş ki... hâlâ geçmedi, ne dersin?..

Ve daha bin türlü komiklikler yaparak beni güldürmeye çalışıyordu. Şimdi mesuttu. O, "Gemisini kurtaran kaptandır," diye yaptığı alçaklıkla, hıyanetle, namussuzlukla iftihar ediyor, kendisinin savaşa gidip ölecek kadar enayi ol-

madığını tekrarlıyordu. Ben dinliyor ve dönüp onu tokatlamak, ayağımın altına almak, ezmek, gebertmek istiyor, kaşlarımı çatıyor, alt dudağımı ısırıyor ve hazırlanıyordum. Kızgınlık ve nefretimden kalbim çarpıyordu. Beynime yükselen kan dalgası, bir an içinde sönünce düşündüm. Heyhat! Ben de onun gibi ölmemiş, zavallı ölen vatanım için kendimi öldürmemiş, arkamdan patlayan kurşunların, şarapnellerin altında, hiçbir kıymeti olmayan şu boş kafamı çalılara, taşlara saklayarak çılgın ve namussuz bir kadın gibi kaçmamış mıydım?.. Ve hâlâ niçin yaşıyordum? Bugün ondan ne farkım vardı? Hâlâ sıkılmadan kadınlarımızın, kızlarımızın ve çocuklarımızın önünden kılıcımı sallayarak geçmiyor muydum? Hele bu çocuklar... Bunların büyüyüp bize, "Ey tavşan sürüsü! Ey korkak ve alçak kaçkınlara! Daha utanmadan bizim karşımızda nasıl yaşıyorsunuz?" diye bağırmayacaklar mıydı?

Neyse... Size kendi hislerimi anlatacak değilim. Amacım, cahillerin korkaklıklarına bir de alçaklık ilave ettiklerine delil getirmektir. Biz ordudan önce milletin, Türklerin ahlakını düzeltmeliyiz. Namuslu ruhlar, milliyetini idrak etmiş bilinçli kafalar, lekesiz vücutlar yetiştirmeliyiz. İşte size "Mehmaemken" bir örnek... O kadar düşmüşüz, ahlaksızlık uçurumuna o kadar yuvarlanmışız ki, en korkunç alışkanlıklarımızı, en iğrenç hainliklerimizi bir özellik, bir beceri imiş gibi sıkılmadan anlatıyor, utanmıyor, korkmuyor, titremiyoruz. Beyinlerimiz granitleşmiş, vicdanlarımız, içi pislilik ve çirkef dolu, kauçuktan birer torba haline gelmiş...

Lafını bitiren teğmen, şimdi yüzünü daha çok buruşturuyor ve yavaş hareketlerle sigarasını yakıyordu. Söyledik-

lerini hepimiz ayrı ayı üzerimize almıştık. Susuyor ve sıkılıyorduk. En çok sıkılan, cahilliğin savunucusu sarı ve şişman yüzbaşıydı. Cevap veremiyor, itiraz edemiyor, kıvranıyordu. Sonunda,

— Bu dünyada her türlü adam var, dedi. Beş parmağın beşi de bir değil ya.

Başkasını söyleyemedi. Susuyorduk. Ve gittikçe canımız daha çok sıkılıyordu. Sanki gemi daha çok sallanıyor, kamaranın ağır ve dumanlı havası birden daha çok ağırlaşıyordu. Ve yataklarımıza çekilmek için kalkmak istiyorduk. Evet, hepimiz rahatsızdık. Başlarımız dönüyor, fena halde midemiz bulanıyordu! Ancak, bilmem deniz tutmasından mı, yoksa “Mehmaemken” hikâyesinden mi?

Zaman Gazetesi, 5.7.1335 (1919)

Ömer Seyfettin
YÜKSEK ÖKÇELER

Dilde sadeleşme hareketinin öncülerinden olan Ömer Seyfettin'in (1884-1920) ilk öyküsü 1902'de *Sabah* gazetesinde yayımlanmıştır. Yalın, anlaşılır, halkın konuştuğu dille yazmanın gerekliliğini savunan Ömer Seyfettin'in öykülerinde tarih ve kahramanlık temalarının yanı sıra sosyal, siyasi konular da milli bir edebiyat oluşturmak amacıyla yazılmıştır. Konularını gündelik yaşamdan seçtiği gözleme dayalı olaylardan alan yazar, eserlerinde toplum hayatının bölünük, cehalet ve taassuptan dolayı gülünçleşen taraflarını ele alır.

Bu kitapta yer alan öyküler:

- Yüksek Ökçeler
- Horoz
- Dünyanın Nizamı
- Türkçe Reçete
- Nezle
- Busenin Şekli-i İptidaisi
- Bir Vasiyetname
- Yemin
- Çirkinliğin Esrarı
- Baharın Tesiri
- Havyar
- Kıskançlık
- Tavuklar
- Apandisit
- Beşeriyet ve Köpek
- Muayene
- Tuğra
- Sultanlığın Sonu
- Pireler
- Kumrular
- At
- Mehmaemken

f /inkilapkitavevi

t /inkilapkitavevi

ISBN 978-975-10-2071-0

9 789751 020710

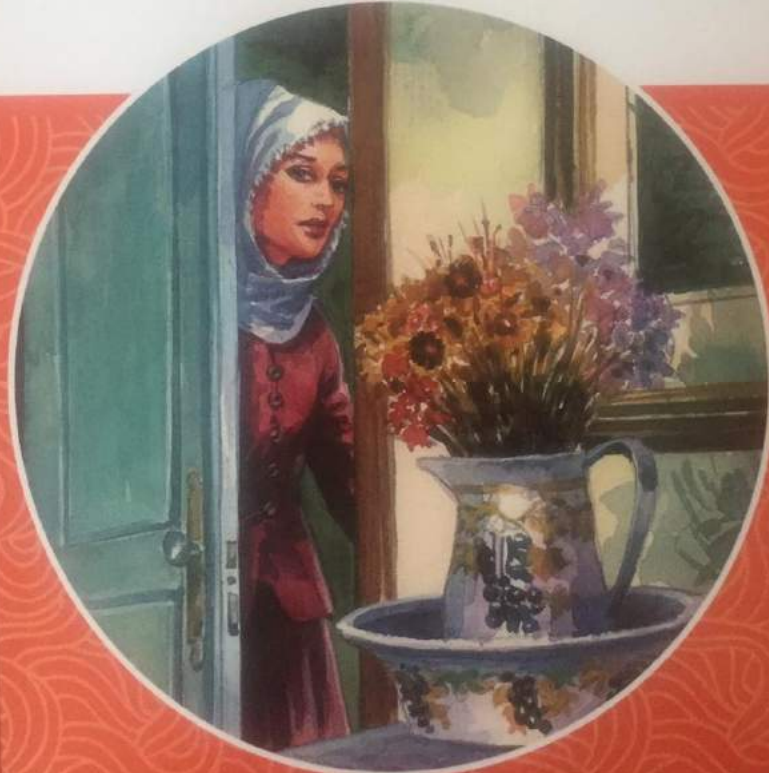
ig /inkilapkitavevi

Online alışveriş: inkilap.com

GENÇLER İÇİN TÜRK KLASİKLERİ

Ömer Seyfettin
YÜKSEK ÖKÇELER

İNKILÂP